

Tallinna Reaalkool

**Gümnaasiumiõpilaste suhtumine
globaalprobleemidesse ja selle muutumine 1991-2012**

Uurimistöö

Martin Talvik

Juhendaja: Piret Karu

Tallinn 2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Mõiste „globaalprobleem“ tähendus ja globaalprobleemide käsitus läbi mitme põlvkonna	7
1.1. Mõiste „globaalprobleem“ tähendus	7
1.2. Globaalprobleemide varajane käsitus	8
1.3. Globaalprobleemide käsitus 1960ndatel aastatel	9
1.4. Globaalprobleemide käsitus 1970ndatel aastatel	9
1.5. Globaalprobleemide käsitus 1980ndatel aastatel	11
1.6. Globaalprobleemide käsitus 1990ndatel aastatel	12
1.7. Globaalprobleemide käsitus 21. sajandil	13
2. Uurimistöo andmete kogumine	15
2.1. Globaalprobleemide tähtsustamise küsimustik A World Problem Questionnaire (WPQ)	15
2.2. Küsitluse läbi viimine ja valim	16
2.3. Globaalprobleemide kajastamine AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes	18
2.4. Globaalprobleemide rühmitamine	19
3. Globaalprobleemide tähtsus ja prognoos gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal	22
3.1. Andmete analüüsimise meetodid	22
3.2. Globaalprobleemide tähtsus gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal	23
3.3. Globaalprobleemide aktuaalsuse muutus tulevikus gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal	25
4. Sotsiaal-demograafiliste faktorite mõju globaalprobleemide tähtsustamisele ja prognoositulemustele	28
4.1. Tulemusi mõjutavad faktorid	28
4.2. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt klassist, soost, piirkonnast ja õppekeelest	29
4.2.1. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt klassist	29
4.2.2. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt soost	29
4.2.3. Globaalprobleemide tähtsuse sõltuvus piirkonnast	33
4.2.4. Globaalprobleemide tähtsuse sõltuvus õppekeelest	36
4.3. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt klassist, soost, piirkonnast ja õppekeelest	41
4.3.1. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt klassist	41
4.3.2. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt soost	42
4.3.3. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt piirkonnast	45
4.3.4. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt õppekeelest	48
5. Globaalprobleemidesse suhtumise muutumine 1991-2012	52
5.1. Globaalprobleemide tähtsuse muutumine ajas	52
5.1.1. Üksikute globaalprobleemide tähenduse muutumine 20 aasta jooksul	56
5.2. Prognoosi tulemuste muutumine ajas pessimismi-optimismi skaalal	57
6. Globaalprobleemide käsitlemine AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes	62
6.1. Globaalprobleemide esinemise sagedus AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes	62

6.2. Globaalprobleemide käsitlemine erinevates veebiväljaannetes.....	63
6.3. Veebiväljaannete seos küsitluse tulemustega	64
7. Suhtumine globaalprobleemidesse Tallinna Reaalkoolis	67
7.1. Globaalprobleemide tähtsus Tallinna Reaalkoolis ja selle võrdlus Eesti keskmisega...	67
7.2. Tulevikuprognosis Tallinna Reaalkoolis ja nende võrdlus Eesti keskmisega.....	70
Kokkuvõte	75
Kasutatud kirjandus	78

Lisa 1 Globaalprobleemide tähtsus ja tulevikuprognosis 2012. a küsitlustulemuste põhjal eesti õppekeelela gümnaasiumiklassides	81
Lisa 2 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus sugude alusel	82
Lisa 3 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus sugude alusel	83
Lisa 4 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus klassiti.....	84
Lisa 5 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus klassiti.....	85
Lisa 6 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus õppekeele järgi.....	86
Lisa 7 Globaalprobleemide prognoosi võrdlus õppekeele järgi	87
Lisa 8 Tallinna ja Ida-Virumaa vene õppekeelela gümnaasiumiõpilaste globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus.....	88
Lisa 9 Tallinna ja Ida-Virumaa vene õppekeelela gümnaasiumiõpilaste prognoosi võrdlus ..	89
Lisa 10 Globaalprobleemide tähtsus eesti õppekeelela gümnaasiumiõpilaste jaoks erinevatel küsitlusperioodidel	90
Lisa 11 Eesti õppekeelela gümnaasiumiõpilaste globaalprobleemide tulevikuprognosis erinevatel küsitlusperioodidel.....	92
Lisa 12 Globaalprobleemide tähtsuse võrdlus piirkonniti.....	94
Lisa 13 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus piirkonniti	96
Lisa 14 Globaalprobleemide käsitlemise sagedus AS Postimees veebiväljaannetes perioodil jaanuar kuni oktoober 2012 (järjestatuna artiklite arvu alusel) ja tulemuste võrdlus globaalprobleemide tähtsustamisega	98
Lisa 15 Globaalprobleemide tähtsus keskväärtuse ($M \pm SD$) järgi järjestatuna.....	100
Lisa 16 Globaalprobleemide tulevikuprognosis keskväärtuse ($M \pm SD$) järgi järjestatuna.....	101
Lisa 17 Globaalprobleemide tähtsus soo järgi.....	102
Lisa 18 Globaalprobleemide tulevikuprognosis soo järgi.....	103
Lisa 19 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tähtsustamine 2012. aastal ja selle võrdlus Eesti keskmisega	104
Lisa 20 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tähtsustamine 2012. aastal ja 1991. aastal	105
Lisa 21 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tulevikuprognosis 2012. aastal ja selle võrdlus Eesti keskmisega	106
Lisa 22 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tulevikuprognosis 2012. aastal ja 1991. aastal	107
Lisa 23 Globaalprobleemide küsimustik	108
Resümee	114
Summary.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.

Sissejuhatus

Elame ajajärgul, mil Eesti elanikud Euroopa Liidu liikmetena tajuvad igapäevaelus ebastabiilsust, kriisieelne stabiilsus on murenenud. Meedias räägitakse peamiselt sellest, et maailmakorraldus on sattunud kriisi.

Ümbritsevas maailmas toimuv on pannud inimesed taas mõtisklema fundamentaalsete küsimuste üle, mis puudutavad meie planeedi eksistentsi. Me kuuleme meedia vahendusel järjest enam ohtudest, mis võivad tuua kaasa võimaliku globaalse katastroofi. Mitmed maailmahukku ennustavad stsenaariumid kirjeldavad tsivilisatsiooni hukkumist globaalprobleemide tagajärjel. Need kõitsid inimeste tähelepanu juba neljakümne aasta eest, mille tulemusena ilmus 1972. aastal Rooma Klubi Raport „Kasvu piirid“. Sellest ajast ollakse veendunud, et inimkonna tulevik ei ole saatusega ette määratud, vaid et igal inimesel on võimalus panustada meie ühise tuleviku paremaks muutumisesse. Globaalprobleemide lahenemine on seatud sõltuvusse iga indiviidi kaasvastutusest.

Selleks, et kaasata inimesi globaalprobleemide lahendamise seotud protsessi kaasvastutajatena, vajame me informatsiooni selle kohta, mil määral on globaalprobleemid tähtsad üksikisikule ja kuidas nähakse globaalprobleemide võimalikku lahendamist tulevikus.

Uurimistöös otsitakse vastust järgmistele uurimisküsimustele – 1) millist tähtsust omasid globaalprobleemid Eesti ühiskonnas 2012. aastal gümnaasiumiõpilaste arvates ning kuidas on globaalprobleemide tähtsus muutunud kahe kümnendi jooksul; 2) millisena näevad gümnaasiumiõpilased täna eksisteerivaid globaalprobleeme 50 aasta pärast ning kuidas on prognoosid muutunud kahe kümnendi jooksul; 3) kuidas mõjutavad sotsiaal-demograafilised faktorid (klass, sugu, piirkond, õppekeel) õpilaste suhtumist globaalprobleemidesse; 4) milline seos eksisteerib gümnaasiumiõpilaste poolt tähtsaks peetud globaalprobleemide ning meedias enim kajastamist leidnud globaalprobleemide vahel.

Tulenevalt uurimisküsimustest püstitatakse järgmised uuringu hüpoteesid.

Hüpotees 1: Riikliku õppekava kohaselt kujundatakse ühiskonnaõpetuse, füüsika ja geograafia õppeainete kaudu gümnaasiumiõpilaste suutlikkust mõista ja märgata globaalprobleeme ning väärtustada vastutustundlikku ja loodushoidlikku eluviisi. Seetõttu võib eeldada, et gümnaasiumi lõpuklassi õpilased tähtsustavad globaalprobleeme noorematest õpilastest enam.

Hüpotees 2: Riiklikus õppekavas on kirjeldatud gümnaasiumilõpetaja pädevust, mille kohaselt peab gümnaasiumilõpetaja tundma globaalprobleeme ning võtma kaasvastutuse nende lahendamise eest. Võib oletada, et gümnaasiumi lõpuklassi õpilased on globaalprobleemide lahendamise suhtes tulevikus optimistlikumad võrreldes nooremate klasside õpilastega, kuna nad usuvad, et nende teadmiste ja kaasabiga leiavad globaalprobleemid tulevikus lahenduse või leevenevad märgatavalt.

Hüpotees 3: Sotsiaal-demograafilised faktorid ei mõjuta õpilaste suhtumist globaalprobleemidesse, kuna elukeskkond, koolisüsteem, meedia- ja kultuuriruum on kõigile ühine.

Hüpotees 4: Kuna riiklikul tasemel sekkuti gümnaasistide globaalprobleemaatika alase pädevuse kujundamisesse alles 1996. aastal, siis võib eeldada, et 2012. aastal tähtsustavad õpilased võrreldes 1990-ndate aastate algusega globaalprobleeme enam ning on nende suhtes optimistlikumad.

Hüpotees 5: Eksisteerib seos õpilaste poolt tähtsaks peetud globaalprobleemide ning meedias enim kajastamist leidnud globaalprobleemide vahel – meedias rohkem kajastust leidvad globaalprobleemid on samased õpilaste poolt tähtsustatud globaalprobleemidega.

Hüpoteeside kontrollimiseks viidi läbi küsitlus 13 eesti üldhariduskoolis ning sellele vastas kokku 1391 gümnaasiumiõpilast. 2012. aastal läbiviidud küsitluse tulemusi võrreldi varasemate küsitluste tulemustega. Uuriti, milliseid globaalprobleeme käsitleti enam AS-ile Postimees kuuluvates veebiväljaannetes ning kõrvutati saadud tulemusi õpilaste arvamustega.

Uurimistöö annab ülevaate globaalprobleemide olemusest, ajaloost, küsitluse analüüsimiseks kasutatud meetoditest, gümnaasiumiõpilaste suhtumisest globaalprobleemidesse Eestis ning Tallinna Reaalkoolis ja globaalprobleemide kajastamisest eestikeelses meedias.

Materjalidena kasutati 1991. aastal Zdzislaw Chlewiński poolt koostatud *A World Problem Questionnaire (WPQ)* küsimustikku; tema ning Mati Talviku poolt varasemalt kogutud

andmeid ning avaldatud uuringuid; ajaloolise ülevaate koostamisel kasutati globaalproblematika alast kirjandust. Viidi läbi küsitlus, ning tulemuste statistiline analüüs, milleks kasutati ühe- ja kahemõõtmelise analüüsi meetodeid, faktoranalüüsi ning dispersioonanalüüsi meetodeid ANOVA ja MANOVA.

Täna küsitluses osalenud õpilasi; koole, kes võimaldasid küsitlust läbi viia; konsultanti Mati Talvikut; küsimustiku tõlkijat Viktoria Antropovat ning oma juhendajat Piret Karu.

1. Mõiste „globaalprobleem“ tähendus ja globaalprobleemide käsitlemine läbi mitme põlvkonna

1.1. Mõiste „globaalprobleem“ tähendus

Omadussõna *globaalne* oli kasutusel juba 17. sajandi lõpus (Valge, Sepp 2009: 6). Mõiste *globaalprobleemid* võeti 1968. aastal kasutusele Rooma Klubi asutajate poolt protsesside kirjeldamiseks, mis olid seotud kultuuriliste, poliitiliste, majanduslike ja ökoloogiliste probleemide koosmõjuga ühiskonna arengule. Termin *globaalprobleemid* alla ühendas esimene Rooma Klubi president Aurelio Peccei 27 kriisinähtust, mis on olnud inimtsivilisatsioonile omased selle tekkest saadik: inimeste kontrollimatu levik planeedil, ebavõrdsus ja erisugusus ühiskonnas, sotsiaalne ebaõiglus, nälg ja alatoitus, laiaulatuslik vaesuse levik, tööpuudus, suurusehullus, inflatsioon, energiakriis, loodusressursside reaalne või potentsiaalne puudus, rahvusvahelise kaubanduse ja finantssüsteemi lagunemine, proteksionism, kirjaoskamatus ja vana haridussüsteem, mässud noorte seas, võõrandumine, linnade allakäik (degradeerumine), kuritegevus ja narkomaania, vägivalda puhkemine ja politseivõimu ägenemine, piinamised ja terror, hoolimatus seadustest ja kordadest, tuumahullus, poliitiline korrupsioon, bürokraatia, ümbritseva keskkonna degradeerumine, moraalsete väärtuste allakäik, usu kadumine, ebastabiilsuse tajumine ja lõpuks kõikide nende raskuste teadvustamatus ja nende omavaheline seotus (Peccei 1985: 123).

Täna defineeritakse globaalprobleeme ehk maailmaprobleeme erinevalt. Näiteks Eesti Entsüklopeedia käsitleb globaalprobleemidena nüüdisühiskonna arengu, peamiselt üha laieneva tootmistegevuse ja süvenevate ühiskondlike vastuolude negatiivseid kõrvalilminguid, eristades olulisimad globaalprobleemid, milleks on ökoloogiline tasakaalutus, taastumatute loodusvarade ja energiakandjate vähenemine, tuumasõjaohu, arenenud ja arengumaade elatustaseme erinevuse suurenemine, demograafilised probleemid, tarbimiselulaadi levimine jms. (EE 2006 s.v. globaalprobleemid)

Jaak Valge ja Kalev Sepp eristavad globaalprobleemide defineerimisel kolme lähenemisviisi. Esiteks peetakse globaalprobleemiks nähtust, mis ähvardab inimtsivilisatsiooni üldiselt ning

sõltub suuresti vastava ajajärgu ohutunnetusest. Teise võimalusena nähakse globaalsetena probleeme, mis seostuvad rahvastikuplahvatuse ja keskkonnaga, kuna nende lahendamine eeldab globaalseid otsuseid. Kolmanda, Jean-François Rischard'i määratletud lähenemisviisi kohaselt, samastatakse globaalprobleemid globaliseerumisest tulenevate probleemidega või nendega, mis on lahendatavad vaid globaalses ühistegevuses. (Valge, Sepp 2009: 144)

Suunitluselt on globaalprobleemid alati negatiivsed ja käsitlevad protsesse, mille tagajärjed ohustavad inimese eksisteerimist (Ibid.: 144).

Globaalprobleemid võivad laheneda vaid kogu inimühiskonna ühise jõupingutuse tulemusena ning neid ei ole võimalik lahendada ühe riigi või regiooni piires.

1.2. Globaalprobleemide varajane käsitlus

Üks esimesi teadaolevaid keskkonnaalaseid norme pärineb Edward I ajast, kui 1306. aastal keelati Londonis kivisöe põletamine lahtistes kaminates (Ibid.: 162).

Oluline tähis keskkonnaprobleemide teadvustamises ja reguleerimises oli Napoleoni dekreet 1810. aasta 15. oktoobrist, millega seati sisse tänapäeval väga levinud keskkonnalubade väljastamise menetlus. Nimelt nõudis dekreet, et kahjulikke mõjutusi tekitada võivate seadmete kasutamiseks ja ettevõtte töö alustamiseks peab olema kohaliku omavalitsuse luba. (Ibid.: 162)

Keskkonnaprobleemidest kui globaalprobleemidest võib kõnelda alles alates II maailmasõja järgse massiivse majanduskasvu aastatest. Esimene märguanne selle kohta, et teatud asjad on globaalses ulatuses valesi, olid 1950. aastatel ilmnunud hädad seoses põllumajanduses kasutatud tõrjevahenditega (tuntuim DDT), mis ohustasid nii keskkonda kui inimest. (Ibid.: 162)

1.3. Globaalprobleemide käsitlus 1960ndatel aastatel

Suhtumises keskkonda sai pöördeliseks Rachel Carsoni 1962. aastal Ühendriikides avaldatud „Hääletu kevad“. Carson on oma teoses mõtisklenud: „Inimene on osa loodusest ning järelkult on inimese sõda looduse vastu sisuliselt sõda inimese enda vastu.“ „Hääletu kevad“ on kantud murest muutuste ja kahjude pärast, mida inimene on loodusele tekitanud; see oli hoiatus tuleviku planeerimiseks. (Valge, Sepp 2009: 163)

1960. aastate teisel poolel ilmus mitmeid artikleid ja raamatuid, mis väljendasid häälekalt muret planeet Maa tervise pärast seoses rahvastiku ja majanduse ohjeldamatu kasvuga. Stanfordini ülikooli professor rahvastikuteadlane Paul Ehrlich avaldas 1968. aastal raamatu „The Population Bomb“, milles hoiatas kiire rahvastikukasvu tagajärgede eest. Poliitilisse mõttesse leidis tee keskkonnateadlikkus. Garrett Hardini 1968. aastal ajakirjas Science ilmunud artiklis „The Tragedy of the Commons“ avaldati esmakordselt arvamust, et tingimustes, kus loodusressursside tarbimist ei reguleerita, ei vastuta keegi nende jätkusuutliku kasutamise eest. (Ibid.: 163)

1.4. Globaalprobleemide käsitlus 1970ndatel aastatel

Esimene otsustav sündmus oli 1972. aastal Rooma Klubi raporti "The Limits to Growth" ("Kasvu piirid") ilmumine, millele eelnes 1968. aasta aprillis kolmekümnest inimesest koosneva rühmituse kogunemine Aurelio Pecci õhutusel Roomas, selleks et rääkida inimese täbarast olukorrast praegu ja tulevikus (Tarand 2001).

Rooma Klubi raport „Kasvu piirid“ sisaldas hoiatust loodusressursside hävimise, keskkonna reostumise ning koos sellega globaalse tsivilisatsiooni paratamatu ja kiire taandarengu ees. Rooma Klubi sõnum inimkonnale oli karm: kui majandus- ja rahvastikukasvu planeedil Maa sihipäraselt suunama ei hakata, ootab meid sajandi jooksul ees tsivilisatsiooni taandareng, sest planeedi ökosüsteem ei ole võimeline suurenevat koormust pikka aega taluma (Valge, Sepp 2009: 163).

Rooma Klubi raport põhines Massachusettsi Tehnoloogiainstituudi teadlase J. Forresteri süsteemianalüütilistel dünaamilistel mudelitel (Tarand 2001), mis võimaldas ennustada erinevate mõjutegurite (maailma rahvaarv, sündide arv, surmade arv, ressursivarude tase,

saastatuse suhteline tase, tööstustoodang *per capita*, toiduainete toodang *per capita* jt) muutusi tulevikus (Vipp 2012: 16).

Vaatamata mudeli korduvale kontrollimisele näitasid arvutused, et senise tüüpilise arengu ning majanduskasvu jätkumisel jõuaks inimkonna kompleksüsteem kollapsini (inimliigi arvukuse kiire, mitmekordse kahanemiseni või kogu inimliigi kadumiseni), mis mõjutegureist sõltuvalt leiaks aset ajavahemikus 2012–2050 (Ibid.: 22).

Põhijäreldus, mida tuleks aktsepteerida ka praegu, oli läbimurre ühiskondade teadvuses, et planeedi ressursivarud, mida industriaalühiskond intensiivselt kasutab, on lõplikud.

Teine otsustav sündmus rahvusvahelises käitumises leidis aset 1972. aastal, kui toimus Stockholmis ÜRO esimene maailma arengu ja keskkonnakonverents. Riigijuhid leidsid, et keskkonnaküsimused peavad kujunema igapäevapoliitika osaks kõikjal, nii rahvusvahelisel tasandil kui ka rahvusriikides. Pärast konverentsi võtsid paljud riigid kiirelt vastu keskkonnalased õigusaktid, mis algul olid suunatud eelkõige keskkonnaprobleemide tagajärgede kõrvaldamisele ning hiljem ka probleemide ennetamisele. 1973. aastal sai oma esimese keskkonnaprogrammi Euroopa Liit. Astuti samme majanduse muutmisel energiasäästlikumaks – see teema tõusis eriti aktuaalseks 1973. ja 1979. aasta naftakriisi järel. Tegelikult oligi majanduse energiasäästlikumaks muutumise peapõhjuseks järsult kasvanud naftahind. (Valge, Sepp 2009: 164)

Kuigi keskkonnaküsimustele hakati oluliselt rohkem tähelepanu osutama, ei kujunenud keskkonnaküsimused juhtteguriks maailma arengu suunamisel. Rahvusvaheliste otsuste langetamisel lähtuti jätkuvalt majandus- ja julgeolekukaalutlustest. Selle asemel et saastamine keelata või seda rangelt piirata, kujunes välja „saastaja maksab“ printsiip. Lisaks usuti tol perioodil poolpimesi tehnoloogiasse – arvati, et tekkinud keskkonnaprobleemidele leitakse tehnoloogiline lahendus ning usuti siiralt keskkonna assimileerimisvõime teooriasse. (Ibid.: 162)

Rooma Klubi või Stockholmi keskkonnakonverentsi teemad ei olnud Nõukogude Liidus sallitud kuni 1973. aasta NLKP Keskkomitee ja Ministrite Nõukogu ühisotsuseni keskkonna asjus (Tarand 2001). 1976. aastal käsitleti globaalprobleemide temaatikat aga juba NLKP XXV kongressil, kus rõhutati keskkonnaprobleemide tähtsust ning riikidevahelise koostöö vajadust (Valt, Savisaar 1983: 12).

1.5. Globaalprobleemide käsitus 1980ndatel aastatel

1980. aastatel juhiti avalikkuse tähelepanu stratosfääri osoonikihi hõrenemisele pooluste kohal ehk „aukudele“ organisme ultraviolettkiirguse eest kaitsvas osoonikihis. Et ohus oli elu kestmine Maal, järgnesid kiirelt meetmed: 1987. aasta Montreali protokolliga keelustati kloororgaanilised ühendid ehk freoonid. Nende peamised tootjamaad USA, Kanada ja Skandinaavia riigid olid selleks ajaks juba tootmise lõpetanud ning peagi järgnes muu maailm. (Valge, Sepp 2009: 165)

Globaalprobleemide määratlemiseks ning lahendusteede leidmiseks moodustati 1983. aastal ÜRO Peaassamblee otsusega sõltumatu Keskkonna ja Arengu Maailmakomisjon. 1987. aastal valminud raportis „Our Common Future“ (I, II) sõnastati säästva arengu põhimõte: tänane majanduskasv ja inimeste heaolu suurenemine ei tohi toimuda järeltulevate põlvete ning keskkonna arvelt. Maailmale esitleti ka säästva arengu määratlust: jätkusuutlik areng on arengutee, mis rahuldab praeguse põlvkonna vajadused ja püüdlused, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade samasuguseid huve. (Ibid.: 165)

Eestis ilmus 1983. aastal Lembit Valdi ja Edgar Savisaare raamat "Globaalprobleemid ja tulevikustsenaariumid". Raamat tutvustas esimest korda eesti keeles Rooma Klubi tõstatatud probleeme. Raamatus oli selge sõnum, et need probleemid ei muutu olematuks ja et planeedi varud on piiratud.

1987. aastal ilmus Eestis kokkuvõtte rahvusvahelisest sotsioloogilisest uurimusest „Massikommunikatsioon ja keskkonnakaitse“ („Массовая коммуникация и охрана среды“), mille toimetajateks olid Marju Lauristin ja Boris Firsov. Uuring kajastas tulemusi selle kohta, mil määral ja milliste faktorite mõjul elanikkond teadvustab keskkonnaprobleeme ja mil määral nad väljendavad enda valmisolekut lüüa kaasa keskkonnaprobleemide lahendamises (Lauristin, Firsov 1987: 11). Leiti et keskkonnateadlikkus sõltub sellest, kuidas inimene on vahetus kontaktis loodusega, individuaalsest ja kollektiivsest keskkonnakogemusest ning inimese sotsiaalsest rollist. Televisioon, raadio ja kirjutav meedia aga võimendavad keskkonnateadlikkust. (Ibid.: 208)

Aasta 1987 tipnes Eestis ehk seni kõige ulatuslikuma keskkonnaliikumisega, mis hiljem sai nimeks „fosforiidisõda“. Alahindamata selles otseselt keskkonnakaitselist mõju, oli liikumise põhitähendus tagantjärele hinnatuna siiski ettevalmistus laulvaks revolutsiooniks. (Tarand 2001)

1.6. Globaalprobleemide käsitlemine 1990ndatel aastatel

1992. aastal toimus Rio de Janeiro ÜRO egiidi all teine maailma ja keskkonna arengu konverents, kus osales ligi 180 riigipead. Konverentsist võttis osa ka Eesti delegatsioon Arnold Rüütli juhtimisel (Tarand 2001). Konverentsil võeti vastu Rio kokkulepped: poliitiline deklaratsioon, Agenda 21, samuti kliimamuutuste konventsioon, bioloogilise mitmekesisuse konventsioon ja säästva metsanduse põhimõtted. Poliitiline deklaratsioon nägi ette, et iga piirkond, riik, kohalik omavalitsus ja kogukond peaksid töötama välja oma säästva arengu eesmärgid ja tegevuskava ning et kümne aasta möödudes antakse tehtule hinnang. Konverentsil tõdeti, et jätkusuutlik areng kujutab endast üleilmset katsumust ning see nõuab põhja ja lõuna vahelist kokkulepet. Teisisõnu – lepingut, mis sätestaks ranged keskkonnakaitsereeglid ning reguleeriks ülemaailmseid arenguprotsesse, mis omakorda tooks kaasa vabanemise vaesusest ja üleilmsest ebaõiglusest. (Valge, Sepp 2009: 166)

1997. aasta allkirjastati Kyoto protokoll, mille eesmärgiks oli kliima soojenemise peatamine. Teiseks oluliseks sündmuseks oli ÜRO Peaassamblee erisünn 1997. aasta juunis, kus tehti vahekokkuvõtteid esimesel viiel aastal toimunud. Tõdeti, et riikide säästva arengu alases tegevuses ei ole saavutatud ootuspärast kiiret edasiminekut ja käegakatsutavaid tulemusi. Edaspidise tegevuse konkretiseerimiseks rõhutati samal foorumil vajadust luua eeldused tulemuste saavutamiseks 2002. aastaks. Paraku polnud 2002. aastaks, mil Lõuna-Aafrika Vabariigi pealinnas Johannesburgis toimus maailma säästva arendamise tippkohtumine, midagi eriti juhtunud ei säästva arengu elluviimisel ega elluviimata jätmise põhjuste uurimisel. Rio+10 maailmafoorum näitas selgelt, et globaliseerumises oleme säästva arengu eesmärkidest ilmselt veelgi kaugemal kui 1992. aastal. Ka täna peab tõdema, et vaatamata ligi poole sajandi pikkusele jõupingutusele keskkonnakaitses ja –poliitikas, eesmärgiga taltsutada globaalseid keskkonnaprobleeme, võtab maailmas võimust üha süvenev ökoloogiline kriis. (Ibid.: 167)

1.7. Globaalprobleemide käsitus 21. sajandil

21. sajandil on jõutud arusaamisele, et tööstusivilisatsioon tervikuna on oma arengus jõudnud ajaloolisse pöördepunkti. Viimastel aastatel on globaliseerunud majanduse kasv peatunud. Taas on hakatud rääkima senise kiire progressi ja kasvuga kaasnenud globaalsetest probleemidest: keskkonnareostusest, kliimamuutustest, energiajulgeoleku ohtudest, maavarade ammendumisest, liikide väljasuremisest. (Vipp 2012: 8)

Tegelikkus on aga see, et üle 200 aasta kestnud pidev kasv on pidurdunud. Selle on põhjustanud ressursiallikate kadumise teadvustumine, mis on toonud kaasa majanduskasvu peatumise ja finantsüsteemide kinnikiilumise. Kõrge heaolu on saanud harjumuspäraseks ja selle kahanemine on vallandanud ühiskondliku ja poliitilise ebastabiilsuse, mis on levinud kiirelt üle kogu planeedi. Meediast jääb kõlama inimeste rahulolematuse tekkinud olukorraga. Kõikjal maailmas leiavad aset streigid pensioniea tõusu või riigieelarve kärpemeetmete vastu, mässud võimude poliitika või demokraatia puudumise vastu, terrorirünnakud vms. Laialdaselt jutlustatakse „uuest jätkusuutlikkust majanduskasvust“, mis peaks tuginema meie „uutele, rohelistele tehnoloogiatele“. (Ibid.: 8)

„Esmakordselt inimkonna senises ajaloos liigume me tagasi madalama energiakasumlikkuse poole ja oleme sunnitud taaskohendama oma vanu, viletsama efektiivsuse tõttu juba ammu hüljatud tehnoloogiaid, nagu näiteks elektrituulik aastast 1891, vesinikuauto 1807, kütuseelement 1839, päikesepatarei 1887, elektrauto 1838, rääkimata veel nn mahedast põllumajandusest jms.“ (Ibid.: 9)

Kujunemas on uus, tööstusühiskonna senise arenguga vastuolus olev mõtteviis – vähem, kallimalt, aeglasemalt, ebamugavamalt, vähemkasumlikumalt (Ibid.: 9).

„Alanud on globaalkriis, mis saab jätkuma seni, kuni inimlik taandub oma arvukuse ning tehnoloogiate iseloomu poolest selliste piirideni, et mahub taas ära planeedi loomulikkude taastootmisvõrgustikku. Kriisi ei saa lihtsalt olematuks vaikida. Samuti pole võimalik pideva kasvu kursile tagasi asuda. Siiski saaksime järgnevat ette valmistada ning oma eelseisvat kukkumist pehmedada nii üksikisiku, kogukonna kui riigi tasemel.“ (Ibid.: 9)

Seda, et inimkond elab suurte muutuste eelsel ajal, tõestavad ka mitmed *Limits of Growth* prognooside ja meie tsivilisatsiooni seniste arengute kohta tehtud uuringud. Kõik võrdlused on näidanud, et meie tsivilisatsiooni tegelik areng on praktiliselt kõigi andmeridade osas järginud *Limits of Growth* referentsmudeli „*business as usual*“ stsenaariumit, mis osutas meie kompleksüsteemi toormekriisist tingitud kollapsile juba ajavahemikus 2010-2050. (Vipp 2012: 24)

Rooma Klubi raporti koostajad pakkusid välja ka seletuse, miks on globaalprobleemide lahendamine keeruline: Kuigi maailma inimeste vaateväli varieerub nii ruumis kui ka ajas, langevad iga inimese mured kuhugi ruumi-aja skaalal. Enamik maakera inimestest huvituvad küsimustest, mis puudutavad nende perekonda või sõpru lühikese ajaperioodi jooksul. Teised vaatavad kaugemale ette ajas või mõtlevad suuremale kogumile, oma linnale või rahvale. Ainult mõnel üksikul on globaalne nägemus, mis ulatub kaugemale tulevikku. (Tarand 2001)

Ilmselt ongi inimeste lokaalne mõttemaailm põhjuseks, miks globaalprobleemide lahendamiseks pole siiani suudetud suurt midagi ära teha.

Mure globaalprobleemide pärast on süvenenud ka Eesti ühiskonnas. Taas on hakatud välja andma temakohast kirjandust.

2008. aastal pühendas ajakiri „Geo“ terve novembrikuu numbri globaliseerumise temaatikale.

2009. aastal ilmus eesti keeles Jaak Valge ja Kalev Sepa poolt üle pika aja globaalprobleematikat käsitlev raamat „Üleilmastumine ja globaalprobleemid“. Raamatus on üleilmastumist käsitletud selle valdkonna tunnustatud autorite, nagu Ronald Findley, Kevin O'Rourke'i, Jan Aart Scholte, Angus Maddisoni, David Reynoldsi, Jean-Francois Rischard'i jt kontseptsioonide alusel.

2012. aastal esitas Kaupo Vipp oma raamatus „Gloaalpohmelus“ kriitilise kokkuvõtte meie tööstusühiskonna senisest jätkusuutmatust arengust naftatipu eelsel perioodil ning analüüsis võimalikke tulevikustsenaariume. Omavahel seostatakse energia, majandus, elukeskkond ja inimlik heaolu ning osutatakse seeläbi tähelepanu fundamentaalsetele globaalprobleemidele.

21. sajandil ilmunud globaalprobleematika alane kirjandus eristub varasemast peamiselt selle poolest, et globaalprobleeme käsitletakse pigem kui globaliseerumisprotsessi tagajärgi, mitte kui eraldiseisvaid keskkonnaprobleeme.

2. Uurimistöö andmete kogumine

2.1. Globaalprobleemide tähtsustamise küsimustik A World Problem Questionnaire (WPQ)

32 erinevat globaalprobleemi kirjeldava küsimustiku *A World Problem Questionnaire (WPQ)* koostas 1991. aastal Lublini Katoliku Ülikooli eksperimentaalpsühholoogia professor Zdzislaw Chlewiński. Sama ülikooli tulevikuorientatsiooni–psühholoogia osakonna professor Zbigniew Zaleski lisas 1991. aastal küsimustikule “arvamuste skaala tuleviku suhtes”. (Zaleski, Chlewinski, Lens 1994)

Zbigniew Zaleski võimaldas 1991. aastal kasutada küsimustikku uuringu läbiviimiseks Eestis. Mati Talvik tõlkis küsimustiku eesti keelde ja on kasutanud seda aastatel 1991 kuni 1995 (Talvik 1995; Talvik 1998). Lisaks küsimustikule võimaldati Mati Talvikul kasutada ka andmetabelit, mis sisaldas 1991. aastal Belgias, Lääne-Saksamaal, Ida-Saksamaal, Poolas, Ukrainas, Leedus, USAs ja Indias küsitletud üliõpilaste andmeid.

2012. aastal ajakohastas ja täiendas käesoleva uurimistöö autor 32 globaalprobleemi kirjeldavat küsimustikku. Lisati juurde seitse globaalprobleemi kirjeldavat väidet, säilitades väidete kirjeldamise viisi ning küsimustikus olnud varasemad 32 globaalprobleemi, et tagada küsitluste võrreldavus. Lisatud seitse globaalprobleemi tuginevad globaalprobleeme puudutava kirjanduse analüüsile tuginedes kolmele allikale (Seitz, Hite 2012; Issues...: 2013; Leonard 2011).

Küsimustikus (vt lisa 23) esitatud väited kirjeldavad seda, mis juhtub inimkonnaga globaalprobleemi süvenedes.

Vastaja ülesandeks oli mõelda igale etteantud väitele ja anda oma hinnang sellele, kas küsimustikus kirjeldatud probleem on tema jaoks hetkel tähtis või tähtsusetu. Hinnata tuli viiepallisel Likerti tüüpi skaalal:

- 1 = probleem on Teie jaoks täiesti ebaoluline;
- 2 = probleem on Teie jaoks ebaoluline;
- 3 = Te olete ükskõikne selle probleemi suhtes;
- 4 = probleem on Teie jaoks oluline;
- 5 = probleem on Teie jaoks väga oluline.

Lisaks viiepallisele skaalale sisaldub küsimustikus Zbigniew Zaleski lisatud “arvamuste skaala tuleviku suhtes”. Viimase ülesanne on mõõta hirmu suurenemise määra inimese isikliku tuleviku suhtes (Chlewinski 1993). Vastajal tuli anda oma hinnang sellele, mil määral antud probleem tulevikus (50 aasta pärast) laheneb või süveneb ning määratleda vastus skaalal -100%-st kuni +100%-ni, kus

- -100% tähendab, et probleem on lahenenud täielikult ja muutunud täiesti ebaoluliseks (Z. Chlewinski ja Z. Zaleski mõistavad seda kui optimismi tuleviku suhtes),
- 0% tähendab, et probleemi aktuaalsus 50 aasta jooksul ei muutu üldse ning
- +100% tähendab, et probleemi aktuaalsus ja olulisus kasvab katastroofiliselt (Z. Chlewinski ja Z. Zaleski mõistavad seda kui pessimismi tuleviku suhtes). (Zaleski, Chlewinski, Lens 1994)

Skaala on küsimustikus esitatud 10%-se sammuga.

2.2. Küsitluse läbi viimine ja valim

Globaalprobleemide küsimustik võimaldas välja selgitada, kuidas gümnaasiumi õpilased tähtsustavad globaalprobleeme ning prognoosivad nende aktuaalsust ja olulisust 50 aasta pärast. 2012. aastal läbiviidud küsitluses kasutatud küsimustik (vt lisa 23) sisaldas 39 väidet globaalprobleemide kohta.

Tallinna Reaalkooli õpilased vastasid küsimustikule elektrooniliselt, ülejäänud küsitletud vastasid kirjalikult paber kandjal olevale küsimustikule. Küsimustikule vastamine võttis aega umbes 30–40 minutit.

Vene koolidele tõlkis küsimustiku vene keelde 2012. aastal Narva Kreenholmi Gümnaasiumi õpilane Viktoria Antropova Mati Talviku juhendamisel.

Küsimustikule vastas 2012. aastal kokku 1391 gümnaasiumi õpilast 13st erinevast Eesti üldhariduskoolist. Neist kümme kooli olid eesti õppekeelega ning kolm vene õppekeelega. Küsimustikule vastajate seas oli 578 meest ja 813 naist (vt tabel 1). Vastanute keskmine vanus oli 16,91±0,88 (M±SD) aastat.

Tabel 1. Gümnaasiumiõpilaste jaotus klasside ja sugude järgi

Klass	Mehed	Naised	Kokku
10	230	347	577
11	187	253	440
12	161	213	374
Kokku	578	813	1391

Allikas: Autori andmed

Küsitluses osalenud koolid jagati seitsmesse piirkonda, eristades seejuures eesti ja vene õppekeele (vt tabel 2): Tallinn, Tartu, Saaremaa, Lõuna-Eesti maakonnakeskused, Lõuna-Eesti väikeasulad (elanike arvuga alla 1500), Tallinn (vene õppekeel) ja Ida-Virumaa (vene õppekeel).

Tabel 2. Küsitluses osalenute arv piirkonniti

Piirkond	Küsitletute arv
Tallinn	117
Tartu	215
Saaremaa	183
Lõuna-Eesti maakonnakeskused	430
Lõuna-Eesti väikeasulad	137
Tallinn (vene õppekeel)	100
Ida-Virumaa (vene õppekeel)	209
Kokku	1391

Allikas: Autori andmed

Õppeaastal 2012/2013 õppis Eestis Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel (Alus- ja üldhariduse...: 2013) kokku 22464 gümnaasiumiõpilast, kellest 1391 ehk 6,19% osalesid küsitluses. See teeb valimi usaldusnivooks (Reaves 1992: 338) 0,97, st et 97 juhul sajast kirjeldavad käesolevas uurimuses esitatud tulemused Eesti gümnaasiumiõpilaste arvamust.

Küsitluses osalenud koolides oli gümnaasiumiklasside õpilaste nimekirja kokku kantud 2331 õpilast, kellest 1391 ehk 59,67% vastas globaalprobleemide küsimustikule. See teeb valimi usaldusnivooks (Reaves 1992: 338) samuti 0,97.

Varasemalt läbiviidud uurimustele tuginedes (Nurmi 1993; Beal 2011) võib väita, et noorte seas läbi viidud küsitluste tulemused kajastavad seda, mis on aktuaalne ühiskonnas tervikuna. Kui ühiskonnas toimuvad muutused, muutub ka noorte suhtumine globaalprobleemidesse (Dodds, Chong-de 1992).

Seetõttu annab uurimuse tulemus meile teadmise mitte ainult sellest, millised globaalprobleemid on tähtsad noortele, vaid võimaldab teha järeldusi ka globaalprobleemide tähtsusest konkreetses kogukonnas – Eestis – tervikuna.

2012. aasta gümnaasiumiõpilaste arvamusi võrreldi vahemikul 1991 kuni 1995 Mati Talviku poolt kogutud andmetega. Andmed on talletatud andmetabelis kuhu on kantud õpilaste vastused WPQ küsimustikule.

2.3. Globaalprobleemide kajastamine AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes

Meedias kajastamist leidnud globaalprobleemide esinemise sageduse määramiseks koguti andmeid AS-ile Postimees kuuluvatest veebiväljaannetest, et leida artiklid, milles kajastatakse küsimustikus kirjeldatud 39 globaalprobleemi. Vaadeldi artikleid, mis ilmusid jaanuarist kuni oktoobrini 2012. aastal.

Artiklite leidmiseks määratleti eelnevalt otsisõnad, mis seostusid küsimustikus määratletud 39 globaalprobleemiga, mille järgi teostati otsing globaalprobleeme sisaldavate artiklite leidmiseks veebiväljaande www.postimees.ee otsingumootorit kasutades.

Peale artiklite otsingut otsisõnade alusel analüüsiti leitud artikleid, et selgitada välja, kas artikkel kajastab globaalprobleemi ning otsustati, kas arvata artikkel valimisse või mitte.

Globaalprobleeme kajastavate artiklite põhjal moodustus valim artiklitest globaalprobleemide esinemise sageduse määramiseks. Andmed artiklite kohta kanti tabelisse järgmisel kujul: käsitletav globaalprobleem, otsingu märksõna, väljaande nimetus, pealkiri, autor, kuupäev,

link artiklile. Valimi suuruseks kujunes 984 artiklit, mis käsitlesid küsimustikus esitatud globaalprobleeme. (vt lisa 14)

2.4. Globaalprobleemide rühmitamine

Jaak Valge ja Kalev Sepp (2009: 146-180) rühmitavad globaalprobleeme järgmiselt:

- sotsiaalsed globaalprobleemid, nagu turvalisusprobleemid (sõda, kuritegevus, terrorism), sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuse probleemid, demokraatiaprobleemid;
- globaalsed keskkonnaprobleemid.

Zbigniew Zaleski, Zdzisław Chlewinski ja Willy Lens eristavad nelja probleemirühma (Zaleski et al. 1994). Rühmitamiseks küsitlesid nad Poola üliõpilasi ja konsulteerisid selle ala ekspertidega.

1. Looduslikud ohud

Maavärinad, vulkaanipursked ja üleujutused on looduslikud ohud, millega inimkond on alati elanud koos. Tänapäeva teadus ja tehnoloogia lubavad neid ohte ennustada, mis võimaldab negatiivseid tulemusi vältida või vähendada ning tarvitusele võtta kindlad abinõud, et inimkaotused oleks minimaalsed. Samas on inimese kontrollivõime siiski piiratud.

2. Tööstuslikel protsessidel põhinevad probleemid

Need probleemid on põhjustatud inimese soovist saada kohest kasu, ilma et muretsetaks pikaajaliste tulevikus toimuvate negatiivsete tagajärgede pärast kuna ei osata ette kujutada oma eksistentsi ilma tööstuseta. Tööstuslik areng ja produktiivsuse kasv on põhjuseks saastatusele ja suurenevale loodusressursside defitsiidile.

Inimene ei ole alati olnud teadlik tehnoloogilise arengu negatiivsetest efektidest. Alles 20. sajandi teisest poolest on inimesed majanduslikult arenenud maades hakanud muret tundma tööstusliku saastatuse ning loodusressursside võimaliku otsalõppemise pärast.

3. Tervisega seotud probleemid

Tervisega seotud probleemid hõlmavad nii füüsilist kui vaimset tervist ning sisaldavad endas nii traditsioonilisi haigusi kui ka potentsiaalseid uusi haigusi, mis võivad ilmned, kui moodsa tsivilisatsiooni kaasnähtused. Viimaste aastakümnete jooksul on meditsiin läbi teinud tõelise arengu. Paljusid haigusi, mis minevikus tõid kaasa surma, võib tänapäeval edukalt vältida või ravida. Meditsiin on tõestanud oma jõudu ning saavutanud inimeste kõrge lugupidamise. Samas on tsivilisatsioon loonud erilised terviseprobleemid, mis on seotud tehnoloogia, stressi, sotsiaalsete pingete, frustratsiooni, kõrge võistlusvalmiduse ja saavutustele orienteeritusega. Nagu ökoloogiline saastatus on industrialiseerimise kõrvalnähtus, nii on mitmed haigused inimeste sotsiaalsete ja isiklike püüdluste kõrvalnähtused.

4. Sotsiaalsed ja poliitilised probleemid

See probleemide kogum puudutab inimestevahelisi konflikte, suuri erinevusi majanduslikes standardites, erinevusi sotsiaalses staatuses, asotsiaalset käitumist (kuritegevus, õiguserikkumine), manipulatsiooni, moraali langust, sotsiaalset võõrandumist, kohaliku rahvuskultuuri kadumist ja terrorismi. Need on probleemid, mis tekivad ühe inimese või grupi suhtumisest või käitumisest teise suhtes. Katsed parandada internatsionaalset, -etnilist ja -religioosset kommunikatsiooni ja koeksisteerimist on toonud loodetust palju vähem positiivseid muutusi. Sotsiaalsed, poliitilised ja etnilised pinged ilmnevad isegi teravamalt kui varem. Globaliseerumine on toonud kaasa varasemast suurema informeerituse selliste pingete ja konfliktide olemasolust.

Käesolevas töös on lähtutud küsimustikus kirjeldatud globaalprobleemide rühmitamisel Zbigniew Zaleski, Zdzisław Chlewicki ja Willy Lensi rühmitusest. Kuna looduslikke ohte kirjeldas vaid üks küsimus, liideti see kokku tööstuslikel protsessidel põhinevate probleemidega ning koondati üldnimetuse alla keskkonnaprobleemid. Sotsiaalsed ja poliitilised globaalprobleemid lahutati kaheks rühmaks, tulenevat nende suurest arvust. Tulemuste analüüsi lihtsustamiseks, anti probleemidele ja probleemirühmadele lühikesed nimetused (vt tabel 3).

Tabel 3. Küsimustikus esinenud globaalprobleemide rühmitamine

Keskkonnaprobleemid	Terviseprobleemid	Sotsiaalsed probleemid	Poliitilised probleemid
Demograafilised probleemid (2)	Vähihaigus (4)	Inimeste võõrandumine (11)	Tuumasõda (1)
Ökoloogia (3)	Tsivilisatsiooni haigused (5)	Perekriis (13)	Rassism (9)
Looduslikud katastroofid (7)	Uued haigused (6)	Narkomaania (14)	Religioossed konfliktid (10)
Looduslike ressursside ekspluateerimine (15)	Psüühilised haigused (8)	Massimeedia manipuleerimine inimesega (16)	Tööpuudus (12)
Tööstuslik saastatus (25)	Kutsehaigused (26)	Alkoholism (17)	Vaeste ja rikaste maade konflikt (19)
Kliima soojenemine (33)	AIDS (30)	Inimsuhete mandumine (18)	Sotsiaalne ebavõrdsus (20)
Osooniaugud (35)	GMO ohtlikkus (37)	Naiste rollid (21)	Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine (27)
Jätmed (38)		Alaealiste õigusrikkumised (22)	Rahvuskonfliktid (28)
Kosmoseprügi (39)		Kultuuri ja moraali allakäik (23)	Kirjaoskamatus (29)
		Konformism (24)	Terrorism ja vägivald (32)
		Maaailma ilmalikustumine (31)	Väikerahvaste häving (34)
		Sõltuvus internetist (36)	

(n) – globaalprobleemi järjekorranumber küsimustikus

Kogu küsimustiku sisemist reliaablust ehk usaldusvärsust kontrolliti Cronbachi alfa (Cronbach 1951) arvutamiseega. Küsimustikku kuuluvate globaalprobleemide omavaheline korrelatsioonikordaja väärtus oli tähtsuse skaalal 0,94 ja prognoosiskaalal 0,93. See näitab, et kõik küsimustikus olevad väited kirjeldavad globaalprobleeme.

Kõikidesse rühmadesse kuuluvad globaalprobleemid on omavahelises tihedas korrelatiivses seoses, mida väljendab skaala sisemise reliaabluse ehk usaldusvärsuse näitaja Cronbach'i alfa, mille väärtuseks keskkonnaprobleemide puhul oli tähtsuse skaalal 0,81 ja prognoosiskaalal 0,83. Terviseprobleemide puhul vastavalt tähtsuse skaalal 0,78 ja prognoosiskaalal 0,79. Sotsiaalsete probleemide osas tähtsuse skaalal 0,81 ja prognoosiskaalal 0,83. Poliitiliste probleemide puhul tähtsuse skaalal 0,84 ja prognoosiskaalal 0,79.

3. Globaalprobleemide tähtsus ja prognoos gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal

3.1. Andmete analüüsimise meetodid

Küsitlusest saadud andmete töötlemisel kasutati programme Statistica ja MS Excel.

Statistilisel andmetöötlusel kasutati ühe- ja kahemõõtmelise analüüsi meetodeid (Parring et al. 1997), faktoranalüüsi ning dispersioonanalüüsi meetodeid ANOVA ja MANOVA (Niglas 2005).

Faktoranalüüs on statistilise analüüsi meetod, mis võimaldab leida seosed tunnuste vahel, ning liita tunnused, mille puhul esineb tugev korrelatiivne seos. Faktoranalüüs võimaldab vähendada tunnuseid väiksemaks arvuks, faktoriteks. Dispersioonanalüüsi (ANOVA ja MANOVA) eesmärk on kontrollida rühmadevaheliste erinevuste statistilist olulisust, võimaldades võrrelda kahte ja enam gruppi nende keskväärtuste põhjal.

Andmete analüüsis kasutati statistilise seose hindamiseks erinevaid olulisusnivoosid. Seos loeti statistiliselt oluliseks, kui olulisustõenäosus jääb alla kokkuleppelist nivood ($p \leq 0,001$; $p \leq 0,01$; $p \leq 0,05$). Mida väiksem on olulisusnivoo, seda suurem on tõenäosus, et seos avaldub ka populatsioonis, millest analüüsi järelduste aluseks olev valim on võetud (Tooding 2007: 143).

Uurimistöös kirjeldatakse erinevusi tulemuste vahel siis, kui erinevus on statistiliselt oluline ($p < 0,05$). Korrelatiivseid seoseid kirjeldatakse siis, kui korrelatsioonikordaja r on statistiliselt oluline ($p < 0,05$).

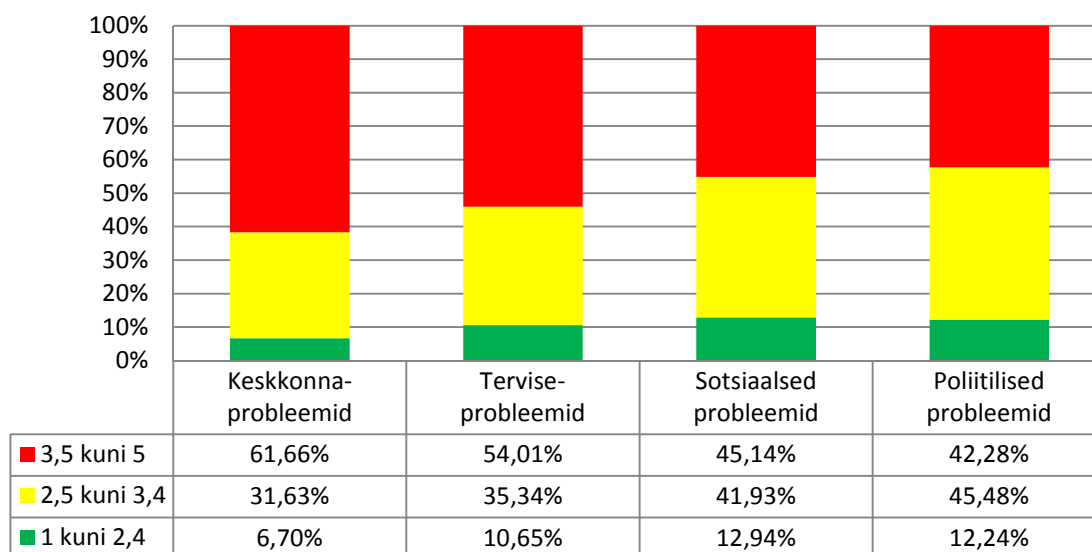
3.2. Globaalprobleemide tähtsus gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal

Üldine globaalprobleemide tähtsustamise järjestus on koostatud 2012. aastal eesti õppekeelelega gümnaasiumiklassides korraldatud küsitluse tulemuste põhjal aritmeetilise keskmise (edaspidi M) alusel (vt lisa 1 ja lisa 15).

Kõige tähtsamad globaalprobleemid olid tööstuslik saastatus ($M=3,90$), looduslike ressursside ekspuuteerimine ($M=3,81$), tsivilisatsiooni haigused ($M=3,78$), sotsiaalne ebavõrdsus ($M=3,78$), ökoloogia ($M=3,78$) ja sõltuvus internetist ($M=3,78$). Vähetahtsad olid: maailma ilmalikustumine ($M=2,76$); religioossed konfliktid ($M=2,88$); inimeste võõrandumine ($M=2,89$) ja kirjaoskamatus ($M=2,93$).

Õpilaste arvamuste erinevust iseloomustab hajuvus standardhälbe (edaspidi SD) järgi. Kõige suurema hajuvusega probleemideks on narkomaania ($SD=1,28$), inimeste võõrandumine ($SD=1,28$), kirjaoskamatus ($SD=1,27$) ja maailma ilmalikustumine ($SD=1,27$). Vähese hajuvusega probleemid on ökoloogia ($SD=1,04$), demograafilised probleemid ($SD=1,08$), sotsiaalne ebavõrdsus ($SD=1,08$) ja tsivilisatsiooni haigused ($SD=1,08$).

Jagades tähtsuse skaala kolmeks osaks (1 kuni 2,4 – globaalprobleemid on üldiselt tähtsusetud; 2,5 kuni 3,4 – globaalprobleemid jätavad vastaja ükskõikseks; 3,5 kuni 5 – globaalprobleemid on üldiselt olulised) näeme, et globaalprobleeme tähtsustavate õpilaste osakaal on kõige suurem keskkonnaprobleemide puhul (vt joonis 1). Järgnevad terviseprobleemid, sotsiaalsed probleemid ja poliitilised probleemid. Ükskõiksete osakaal on kõige suurem poliitiliste probleemide puhul ning kõige väiksem keskkonnaprobleemide puhul. Mittetähtsustajate osakaal on väiksem keskkonnaprobleemide puhul, suurim sotsiaalsete probleemide puhul.

Joonis 1. Globaalprobleeme tähtsustavate, mittetähtsustavate ja ükskõiksete gümnaasiumiõpilaste osakaal probleemirühmade järgi

Allikas: Autori andmed

Kõige rohkem tähtsustavad (vt lisa 1) eesti õppekeelela gümnaasistid keskkonnaprobleeme ($M=3,65$). Tähtsuselt järgmised on terviseprobleemid ($M=3,50$), sotsiaalsed probleemid ($M=3,315$) ning poliitilised probleemid ($M=3,305$).

Keskkonnaprobleemidest on tähtsaimad tööstuslik saastatus ($M=3,90$), looduslike ressursside ekspuuteerimine ($M=3,81$) ja ökoloogia ($M=3,78$). Ükskõikseks jätavad ($M<3,50$) looduslikud katastroofid ja kosmoseprügi.

Terviseprobleemidest peetakse tähtsateks ($M>3,50$) tsivilisatsiooni haigusi, vähihaigust ja AIDSi. Ülejäänud terviseprobleemid jätavad õpilased ükskõikseks. Kõige ükskõiksemaks jätavad psüühilised haigused ($M=3,07$).

Sotsiaalsetest probleemidest on tähtsad ($M>3,50$) sõltuvus internetist ja alaealiste õigusrikkumised. Ülejäänud probleemid jätavad vastajad ükskõikseks. Kõige vähem tähtsustatakse inimeste võõrandumist ($M=2,89$) ja maailma ilmalikustumist ($M=2,76$).

Poliitilistest probleemidest tähtsustatakse ($M>3,50$) sotsiaalset ebavõrdsust, tööpuudust ning terrorismi ja vägivalda. Ülejäänud probleemid jätavad vastajad ükskõikseks. Kõige vähem tähtsustatakse kirjaoskamatus ($M=2,93$) ja religioossete konfliktide ($M=2,88$) probleme.

3.3. Globaalprobleemide aktuaalsuse muutus tulevikus gümnaasiumiõpilaste hinnangul 2012. aastal

Üldine järjestus on koostatud 2012. aastal eesti õppekeelega gümnaasiumiklassides läbiviidud küsitluse põhjal aritmeetilise keskmise alusel (vt lisa 1 ja lisa 16).

Arvatakse, et võrreldes tänasega muutuvad 50 aasta pärast olulisemaks peaaegu kõik probleemid. Lahenduse leiavad kõige tõenäolisemalt kirjaoskamatus ($M=-1,57$) ja rassismi ($M=-2,00$) probleem.

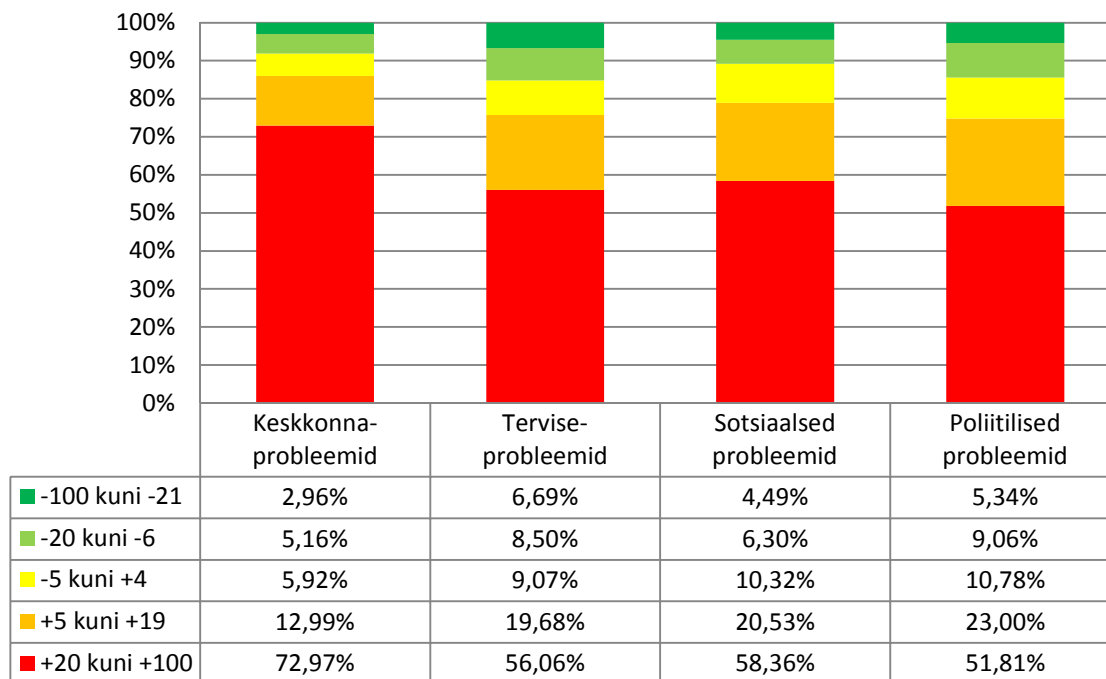
Kõige pessimistlikumad on gümnaasiumiõpilased demograafiliste probleemide ($M=47,78$) lahendamise suhtes tulevikus.

Eriti pessimistlikud on õpilased veel selliste probleemide lahendamise võimalikkuse suhtes nagu sõltuvus internetist ($M=42,06$), tööstuslik saastatus ($M=42,05$), looduslike ressursside eksploateerimine ($M=41,15$) ja ökoloogia ($M=39,31$).

Kõige suurema hajuvusega probleemideks on rassism ($SD=49,82$), AIDS ($SD=49,32$), vähihaigus ($SD=49,26$), kirjaoskamatus ($SD=48,77$) ja looduslike ressursside eksploateerimine ($SD=48,41$). Vähesese hajuvusega on psüühilised haigused ($SD=36,39$), uued haigused ($SD=38,44$) ning vaeste ja rikaste maade konflikt ($SD=38,65$).

Zdzisław Chlewinski ja Zbigniew Zaleski jaotavad tulevikuproгноosi skaala järgmiselt: -100 kuni -21 – äärmine optimism; -20 kuni -6 – mõõdukas optimism; -5 kuni +4 – globaalprobleemi aktuaalsus ei muutu; +5 kuni +19 – mõõdukas pessimism; +20 kuni +100 – äärmine pessimism (Zaleski et al. 1994).

Sellist jaotust kasutades näeme, et äärmuslike pessimistide osakaal (vt joonis 2) on kõige suurem keskkonnaprobleemide puhul ning kõige väiksem poliitiliste probleemide puhul. Optimiste on kõige vähem keskkonnaprobleemide suhtes, kõige rohkem terviseprobleemide ja poliitiliste probleemide suhtes.

Joonis 2. Õpilaste osakaal probleemirühmade järgi tulevikuprognoside põhjal

Allikas: Autori andmed

Eesti õppekeelega gümnasistid (vt lisa 1) on tuleviku suhtes kõige pessimistlikumad keskkonnaprobleemide ($M=35,72$) puhul. Järgnevad terviseprobleemid ($M=23,60$), sotsiaalsed probleemid ($M=23,50$) ja poliitilised probleemid ($M=20,33$).

Keskkonnaprobleemidest ollakse kõige pessimistlikumad demograafiliste probleemide ($M=47,78$), tööstusliku saastatuse ($M=42,05$) ja looduslike ressursside ekspuuteerimise ($M=41,15$) suhtes. Ka kõikide teiste keskkonnaprobleemide suhtes esineb äärmuslik pessimism ($M>20$).

Terviseprobleemide puhul ollakse kõige pessimistlikumad uute haiguste ($M=32,05$) ja tsivilisatsiooni haiguste ($M=31,64$) suhtes. Äärmine pessimism ($M>20$) avaldub ka GMO ohtlikkuse ja AIDSi puhul. Mõõdukalt pessimistlikud ($5<M<20$) ollakse vähihaiguse, psüühiliste haiguste ja kutsehaiguste suhtes.

Sotsiaalsetest probleemidest avaldub kõige suurem pessimism sõltuvuse internetist ($M=42,06$) ja alaealiste õigusrikkumiste ($M=30,25$) puhul. Mõõdukalt pessimistlikuks ($5<M<20$) jätavad konformism, inimeste võõrandumine, inimsuhete mandumine ja maailma ilmalikustumine.

Poliitiliste probleemide osas ollakse kõige pessimistlikumad tööpuuduse ($M=35,73$) ja sotsiaalse ebavõrdsuse ($M=35,25$) suhtes. Äärmuslik pessimism avaldub ka väikerahvaste hävingu, rahvuskultuuri ja folkloori kadumise, terrorismi ja vägivalda ning tuumasõja osas. Mõõdukalt pessimistlikud ($5 < M < 20$) on vastajad vaeste ja rikaste maade konflikti, rahvuskonfliktide ja religioossete konfliktide suhtes. Kirjaoskamatus ja rassismi puhul arvatakse, et probleemide tähtsus tulevikus ei muutu ($-5 < M < 5$).

Tulemustest selgub see, et õpilaste jaoks tähtsaks peetavate globaalprobleemide suhtes ollakse pessimistlikud ja mittetähtsaks peetavate probleemide suhtes ollakse optimistlikud.

4. Sotsiaal-demograafiliste faktorite mõju globaalprobleemide tähtsustamisele ja prognoositulemustele

4.1. Tulemusi mõjutavad faktorid

Analüüsisides gümnaasiumiõpilaste 2012. aasta küsitluse tulemusi kasutades MANOVA meetodit 39 globaalprobleemi osas (vt tabel 4), selgus et õpilaste vastuseid globaalprobleemide tähtsuse osas mõjutab kõige enam see, mis õppekeelega koolis nad õpivad. Vastuseid tulevikuprognoside osas mõjutab aga kõige enam nende elukoht (piirkond). Klass on kõige vähem diferentseeriv faktor nii tähtsuse kui tulevikuprognosi puhul.

Tabel 4. MANOVA analüüsi tulemused sotsiaal-demograafiliste faktorite mõju kohta globaalprobleemide tähtsustamisele ja tulevikuprognosi tulemustele

Faktor	Tähtsus	Prognoos
Klass (10, 11, 12)	Wilksi Lambda=0.89771, F(78,2032)=1.4441 p<0.0074	Wilksi Lambda=0.90861, F(78,2012)=1.2662 p<0.0606
Sugu (mees, naine)	Wilksi Lambda=0.76695, F(39,1017)=7.9239 p<0.0000	Wilksi Lambda=0.82095, F(39,1007)=5.6313 p<0.0000
Piirkond (Tallinn, Tartu, Saaremaa, Lõuna–Eesti maakonnakeskused, Lõuna–Eesti väikeasulad)	Wilksi Lambda=0.73017, F(156,4043)=2.1284 p<0.0000	Wilksi Lambda=0.76248, F(156,4003)=1.8072 p<0.0000
Õppekeel (eesti, vene)	Wilksi Lambda=0.71606, F(39,1320)=13.421, p<0.0000	Wilksi Lambda=0.82338, F(39,1312)=7.2163 p<0.0000

Allikas: Autori andmed

4.2. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt klassist, soost, piirkonnast ja õppekeelest

4.2.1. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt klassist

Probleemirühmade osas vastused klassist ei sõltu ($p > 0,05$; vt lisa 4).

Klassidevaheline erinevus tähtsuse osas ilmneb vaid kolme globaalprobleemi puhul. Looduslike ressursside eksploateerimine ($M_{10 \text{ klass}}=3,68$; $M_{11 \text{ klass}}=3,89$; $M_{12 \text{ klass}}=3,91$) on probleem, mille tähtsus kasvab klassiti. Narkomaania ($M_{10 \text{ klass}}=3,35$; $M_{11 \text{ klass}}=3,06$; $M_{12 \text{ klass}}=3,11$) on kõige vähem tähtis 11 klassis ning 10. klassis tähtsam kui 12. klassis. Rassismi puhul väheneb tähtsus klassiti ($M_{10 \text{ klass}}=3,15$; $M_{11 \text{ klass}}=3,11$; $M_{12 \text{ klass}}=2,88$). Seega ei ole erinevuste osas üheselt väljajoonistuvat muutuste trendi, vaid sõltuvalt probleemist on see tähtis kas 10., 11. või 12. klassis.

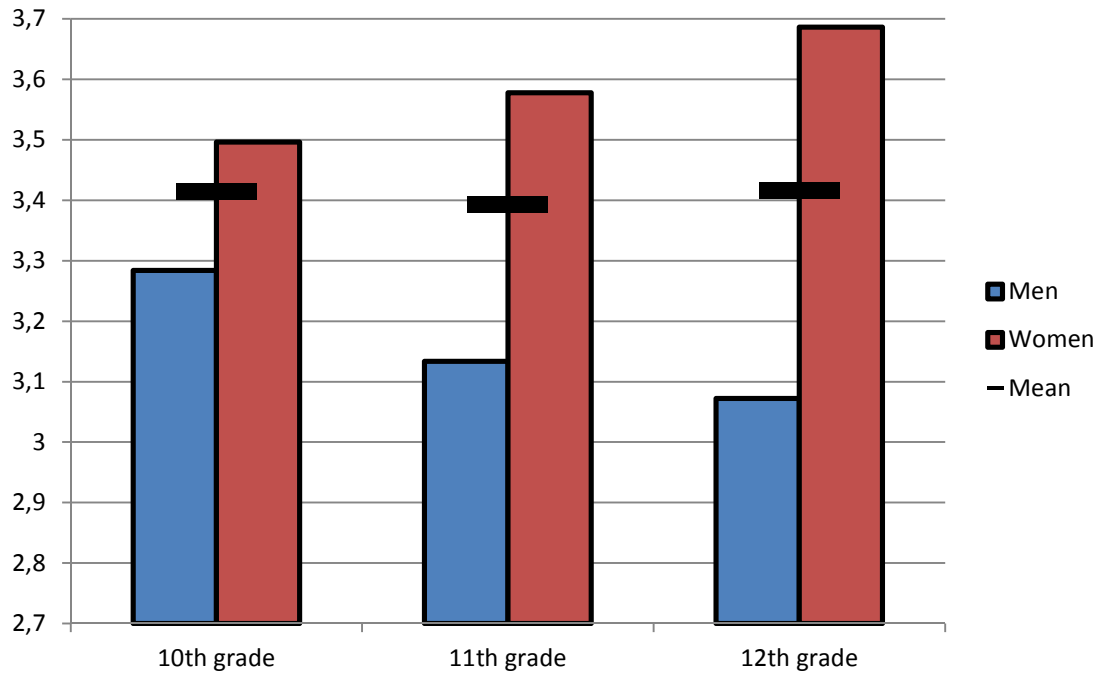
Üldiselt ei ole globaalprobleemide tähtsustamises olulisi klassidevahelisi erinevusi.

4.2.2. Globaalprobleemide tähtsustamine sõltuvalt soost

Selgus et olulised erinevused ($p < 0,5$) klassiti ilmnevad siis, kui võrrelda mehi ja naisi eraldi (vt joonis 3). Nimelt tähtsustavad 10. klassi mehed globaalprobleeme enam, kui 12. klassi mehed. Naiste puhul on globaalprobleemid aga 12. klassis olulisemad kui 10. klassis.

Seega on klassidevaheliste erinevuste puudumine seletatav sellega, et globaalprobleemide tähtsuse suurenemise klassiti naiste puhul kompenseerib selle vähenemine meeste puhul (vt joonis 3). Tekib olukord, kus üldised klassidevaheline erinevus ei ilmne.

Tulemustest selgub ka, et 10. klassis on meeste ja naiste arvamused sarnasemad võrreldes 12. klassiga, kus naised hakkavad globaalprobleeme tähtsustama oluliselt enam kui mehed.

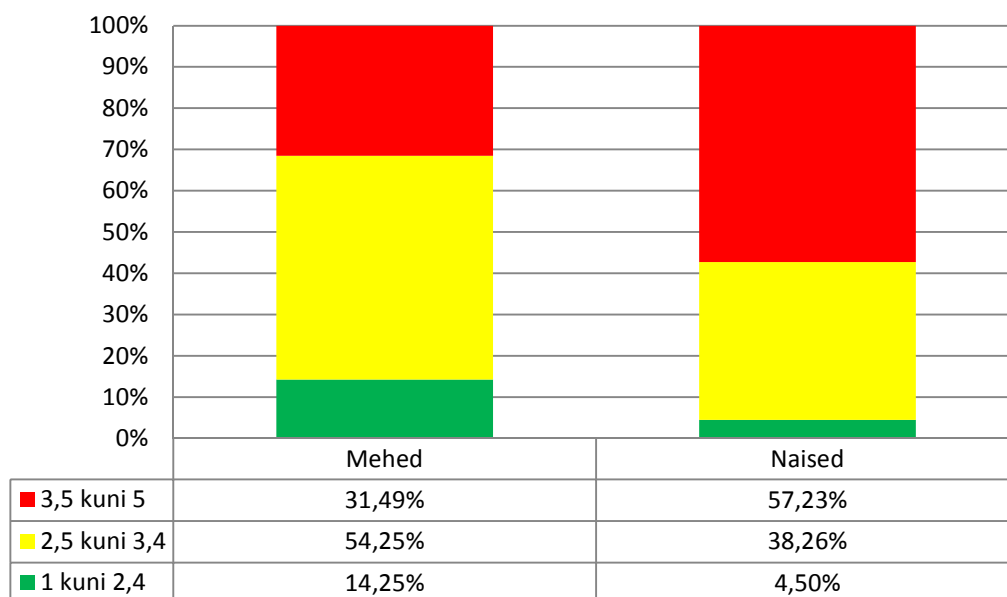

Joonis 3. Globaalprobleemide tähtsus meeste ja naiste jaoks klassiti

Allikas: Autori andmed

Lähtuvalt gümnaasiumi riikliku õppekava §5 punktist 10 püstitati hüpotees, et gümnaasiumi lõpuklassi õpilased tähtsustavad globaalprobleeme noorematest õpilastest enam (Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011). Hüpotees leidis osaliselt kinnitust – naised tähtsustavad 12. klassis globaalprobleeme enam, kui 10. ja 11. klassis. Meeste puhul ilmnes aga vastupidine tendents.

Globaalprobleeme tähtsaks pidavate naiste osakaal on oluliselt suurem kui meestel, vähetähtsustajate ja ükskõiksete osakaal on aga oluliselt väiksem (vt joonis 4). Meeste seas on ükskõiksete osakaal lausa 54%.

Joonis 4. Globaalprobleeme tähtsustavate, mittetähtsustavate ja ükskõiksete gümnaasiumiõpilaste osakaal sugude järgi

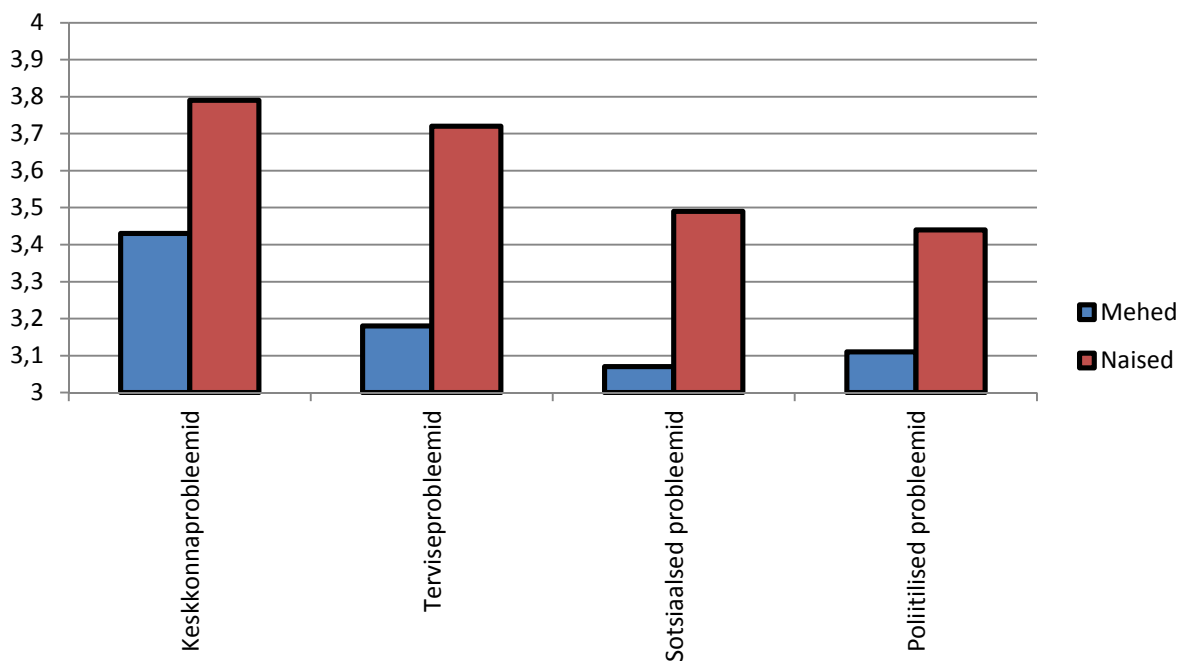
Allikas: Autori andmed

Üldiselt tähtsustavad naised globaalprobleeme meestest enam ($M_{\text{mehed}}=3,17$; $M_{\text{naised}}=3,57$) (vt lisa 2). Naiste jaoks on olulised ($M>3,5$) 23 globaalprobleemi, meeste jaoks vaid 5. Märkimisväärne on ka asjaolu, et naiste jaoks on 15 probleemi olulisemad kui meeste jaoks nende kõige tähtsam probleem – looduslike ressursside ekspluatsioon (M_{mehed}=3,74).

Meeste arvates on vaieldamatult kõige olulisemad keskkonnaprobleemid ($M=3,43$). Tervisega seotud probleemid ($M=3,18$), poliitilised probleemid ($M=3,11$) ja sotsiaalsed probleemid ($M=3,07$) on suurusjärgu võrra tähtsusetumad. (vt joonis 5)

Naiste arvates on tähtsad keskkonnaprobleemid ($M=3,79$) ja tervisega seotud probleemid ($M=3,72$). Sotsiaalsed ($M=3,49$) ja poliitilised probleemid ($M=3,44$) on vähem olulised.

Kõige suuremad sugude vahelised erinevused on seega terviseprobleemide osas, mille põhjuseks võib olla meeste üldine ükskõiksus tervise suhtes. Kogu maailmas käivad mehed arsti juures umbes neli korda harvemini kui naised (Poolamets et al. 2000).

Joonis 5. Globaalprobleemide tähtsus soo järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Naised tähtsustavad kõiki globaalprobleeme eranditult meestest enam. (vt lisa 2 ja lisa 17) Siiski võib leida probleeme, mille osas on meeste ja naiste tulemused suhteliselt sarnased ($p > 0,05$): maailma ilmalikustumine ($p = 0,479$), rahvuskonfliktid ($p = 0,112$), kosmoseprügi ($p = 0,091$), tuumasõda ($p = 0,078$), looduslike ressursside ekspluateerimine ($p = 0,059$).

Kõigi teiste probleemide osas on erinevused statistiliselt olulised ($p < 0,05$). Kõige olulisemad erinevused ilmnevad järgmiste probleemide puhul (erinevuse vähenemise järjekorras F–kriteeriumi alusel): vähihaigus, alaealiste õigusrikkumised, tsivilisatsiooni haigused, naiste rollid, ökoloogia, alkoholism ja tööpuudus.

Mehed ja naised tähtsustavad erinevalt kõiki seitsset terviseprobleemi. Kõigis teistes probleemirühmades leidub probleeme, mis ei oma soolisest aspektist lähtudes statistiliselt olulist erinevust ($p > 0,05$).

Järjestades globaalprobleemid üldisesse pingeritta keskvaartuse (M) alusel, selgub, et mehed ja naised tähtsustavad erinevaid probleeme (vt lisa 2).

Naiste jaoks olid tähtsaimad probleemid tööstuslik saastatus ($M=4,09$), vähihaigus ($M=4,04$), tsivilisatsiooni haigused ($M=4,03$), sõltuvus internetist ($M=4,01$) ja ökoloogia ($M=4,00$).

Meeste jaoks olid tähtsaimad probleemid looduslike ressursside ekspluateerimine ($M=3,74$), tööstuslik saastatus ($M=3,63$), sotsiaalne ebavõrdsus ($M=3,58$), demograafilised probleemid ($M=3,52$) ja osooniaugud ($M=3,52$).

Neli kõige vähemtähtsamat probleemi on nii meestel kui naistel samad: inimeste võõrandumine ($M_{\text{mehed}}=2,68$; $M_{\text{naised}}=3,03$), kirjaoskamatus ($M_{\text{mehed}}=2,70$; $M_{\text{naised}}=3,09$), maailma ilmalikustumine ($M_{\text{mehed}}=2,74$; $M_{\text{naised}}=2,78$) ja religioossed konfliktid ($M_{\text{mehed}}=2,75$; $M_{\text{naised}}=2,97$).

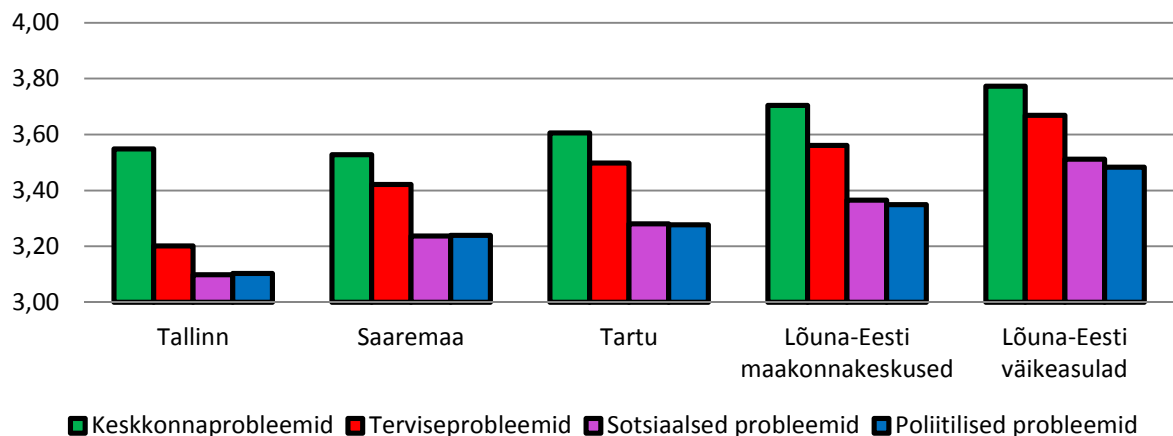
Analüüsid üsikutel globaalprobleemide tähtsuse sugude järgi faktoranalüüsi põhjal, selgus, et mehed seostavad looduslike katastroofide inimgruppide vaheliste konfliktidega ja sallimatusega, mis avalduvad selliste probleemide näol nagu rassism, religioossed konfliktid ja vaeste ja rikaste maade konfliktid. Naiste puhul seostuvad looduslikud katastroofid haigustega nagu: vähihaigus, tsivilisatsiooni haigused, uued haigused, psüühilised haigused.

Naiste puhul seostub tuumasõda vaid demograafiliste probleemidega. Meeste puhul lisanduvad sellesse faktorisse veel ökoloogia, vähihaigus ja uued haigused. Sotsiaalset ebavõrdsust seostavad mehed keskkonnaalaste probleemidega, naiste puhul seostub see pigem sotsiaalse taustaga probleemidega.

4.2.3. Globaalprobleemide tähtsuse sõltuvus piirkonnast

Piirkondade vahel on probleemide tähtsuse osas olulised erinevused ($p<0,001$; vt lisa 12). Globaalprobleeme tähtsustatakse kõige vähem Tallinnas ja kõige enam Lõuna-Eesti väikeasulates (kuni 1500 elanikku). Üldiselt tähtsustatakse globaalprobleeme rohkem Lõuna-Eestis ja Tartus.

Kõikides piirkondades on probleemirühmade tähtsustamise järjekord sama (vt joonis 6). Kõige tähtsamad on keskkonnaprobleemid. Üle keskmise tähtsustatakse ka terviseprobleeme. Sotsiaalseid ja poliitilisi probleeme tähtsustatakse teiste probleemirühmadega võrreldes vähem. Keskkonnaprobleemid eristuvad Tallinnas kõige tugevamalt.

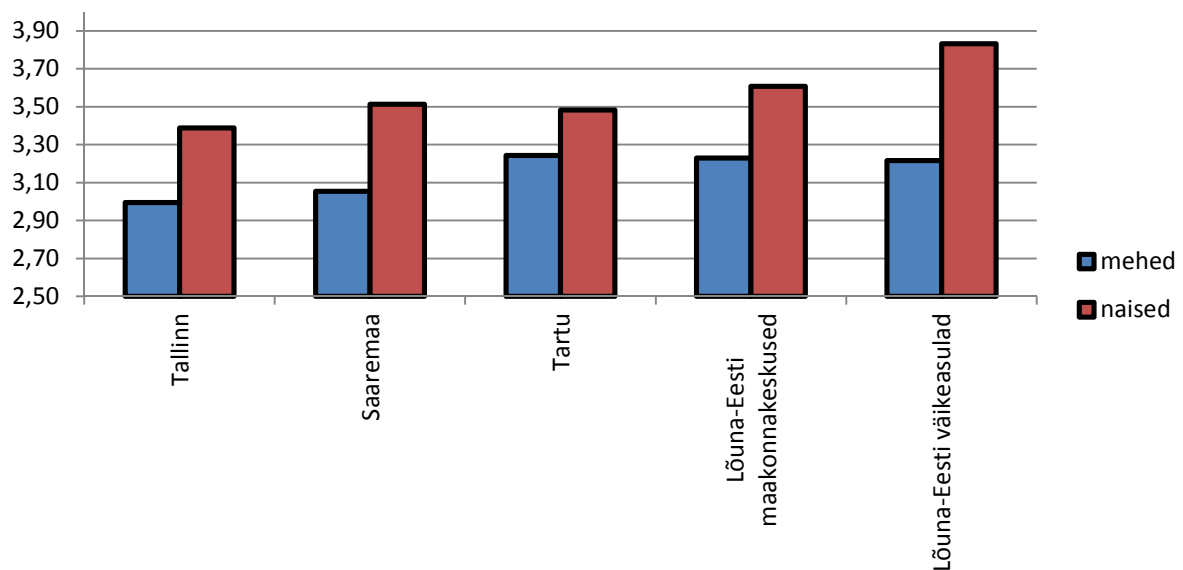

Joonis 6. Globaalprobleemide tähtsus piirkonniti probleemirühmade järgi

Allikas: Autori andmed

Kõikides piirkondades tähtsustavad naised globaalprobleeme meestest enam (vt joonis 7). Tähtsustamise osas erinevad naiste tulemused piirkonniti statistiliselt oluliselt ($p < 0,001$). Lõuna-Eesti väikeasulate naiste jaoks on globaalprobleemid oluliselt tähtsamad kui teiste piirkondade naiste jaoks. Tartus on sugude vahelised erinevused kõige väiksemad.

Meeste tulemuste puhul piirkonnast tingitud erinevused puuduvad ($F = 1,58$; $p = 0,15$). Seega on piirkondade vahelised statistilised erinevused põhjustatud naiste vastuste erinevustest.

Joonis 7. Globaalprobleemide tähtsus piirkonniti sugude järgi

Allikas: Autori andmed

On kaheksa globaalprobleemi, mida tähtsustatakse ($M > 3,50$) kõigis piirkondades: tööstuslik saastatus, looduslike ressursside eksploateerimine, ökoloogia, demograafilised probleemid, sotsiaalne ebavõrdsus, jäätmed, sõltuvus internetist ja osooniaugud (vt lisa 12).

Tsivilisatsiooni haigused, AIDS ja vähihaigus on tähtsad kõikides piirkondades peale Tallinna. Kusjuures tsivilisatsiooni haigused on kõige tähtsamaks probleemiks Saaremaal ja Lõuna-Eesti väikeasulates.

Kliima soojenemine on probleem, mis on iseäranis tähtis saarlaste jaoks – paikneb tähtsuselt lausa kolmandal kohal. Samas on see tähtis ka kõigi teiste jaoks peale tallinlaste.

Alaealiste õigusrikkumisi ei peeta tähtsaks probleemiks Tallinnas ja Saaremaal.

Tööpuudust tähtsustatakse kõige enam Lõuna-Eesti väikeasulates, kus ta on tähtsuselt 5. probleem, kuid tähtis on see kogu Lõuna-Eestis (sh. Tartus). Tööpuudus jätab aga üksikõikseks tallinlased ja saarlased, kes paigutasid tööpuuduse probleemi vastavalt 20. ja 19. kohale.

Võrreldes tööpuuduse probleemi tähtsustamist töötuse määraga linnades ja asulates, kus küsitlus läbi viidi, selgub (vt tabel 5) et Lõuna-Eestis, kus registreeritud töötuse määr on kõrgem, tähtsustavad õpilased tööpuudust enam. Saaremaal ja Tallinnas, kus tööpuuduse probleem jätab õpilased üksikõikseks, on ka töötuse määr ligikaudu 2,8%. Erisus on täheldatav Tartu puhul, kus töötuse määr on kõige madalam, kuid kus töötuse probleem on õpilaste jaoks küllaltki tähtis. Kõige rohkem eriarvamusi tööpuuduse probleemi suhtes oli Saaremaal. Lõuna-Eesti maakonnakeskustes ja Tartus on arvamus tööpuuduse probleemi suhtes väiksema hajuvusega.

Tabel 5. Registreeritud töötuse määr piirkonniti ja selle seos tööpuuduse tähtsusega gümnaasiumiõpilaste jaoks

Piirkond	Registreeritud töötuse määr	Tööpuuduse probleem tähtsuse pingereas	Tööpuuduse tähtsuse keskvärtus	Standardhälve
Lõuna–Eesti maakonnakeskused	4,53%	14	3,70	1,139
Lõuna–Eesti väikeasulad	3,91%	5	3,93	1,218
Saaremaa	2,79%	19	3,33	1,327
Tallinn	2,76%	20	3,21	1,202
Tartu	1,87%	13	3,53	1,124

Allikas: Töötukassa andmed 30.11.2012 seisuga töötute arvu kohta ja statistikaameti andmed elanike arvu kohta, mis võimaldasid arvutada registreeritud töötuse määra; autori andmed tööpuuduse tähtsuse kohta

Terrorism ja vägivald on oluliseks probleemiks Saaremaal, Lõuna-Eesti maakonnakeskustes ja väikeasulates. Suuremates linnades – Tallinnas ja Tartus – ei peeta nimetatud probleemi tähtsaks.

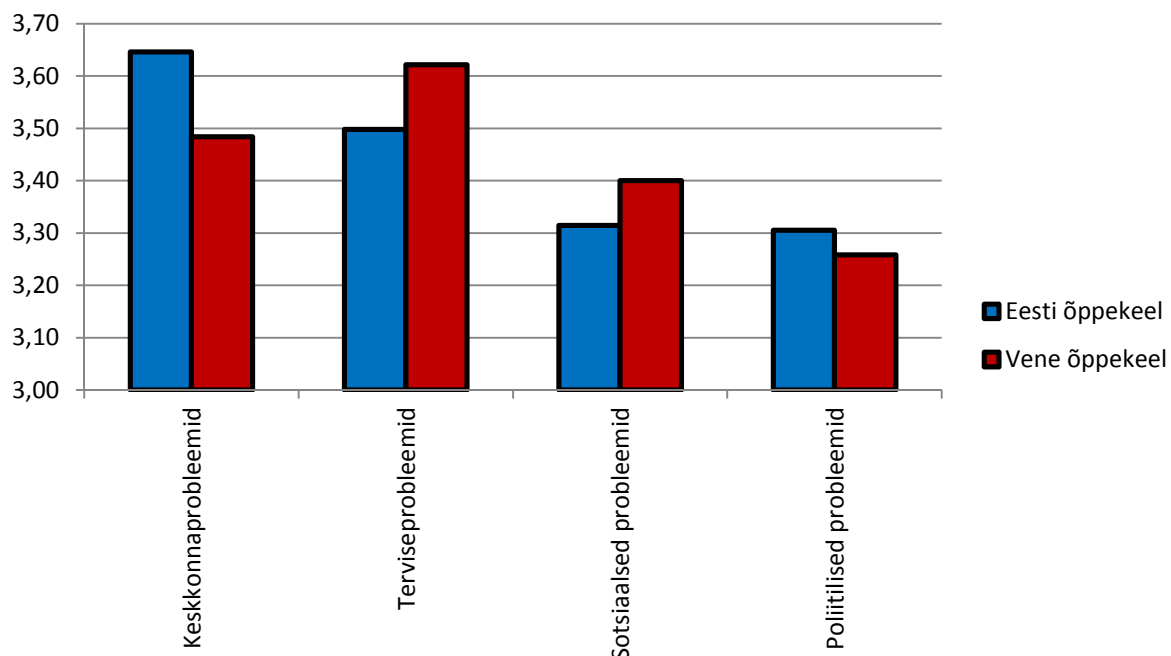
Lõuna-Eestit ja Saaremaad ühendab veel see, et rahvuskultuuri ja folkloori kadumine on 16.–17. kohal. Tartus on vastav probleem 21. ja Tallinnas 26. kohal. Saarlastel ja lõuna-eestlastel on ka kultuuri mida hoida ja säilitada. Linnades on rahvuskultuur ja folkloor vähemtähtsad, kusjuures, mida suurem elanike arv, seda vähemolulised need on.

Viimasel kohal on Saaremaal inimeste vöörandumine. Kõikides teistes regioonides on viimasel kohal maailma ilmalikustumine.

4.2.4. Globaalprobleemide tähtsuse sõltuvus õppekeelest

Võrreldes Ida-Virumaad teiste piirkondadega, tulid välja suured erinevused. Samas selgus, et vene õppekeelega koolide vahelised erinevused Ida-Virumaal ja Tallinnas puudusid kõikide globaalprobleemide osas nii tähtsuse (vt lisa 8) kui prognoosi skaalal ($p > 0,05$; vt lisa 9). Seega ei määra õpilaste vastuseid antud juhul mitte piirkond, vaid õppekeel.

Eesti õppekeelega koolide õpilased tähtsustavad vene õppekeelega koolide õpilastest enam keskkonnaprobleeme ja poliitilisi probleeme (vt joonis 8). Vene õppekeelega koolide õpilaste jaoks on tähtsamad terviseprobleemid ja sotsiaalsed probleemid.

Joonis 8. Globaalprobleemide tähtsus õppekeele järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Eesti õppekeelega koolides on tähtsaimad probleemid seotud keskkonnaga (vt lisa 6). Esikohal on tööstuslik saastatus ($M=3,90$) ja teisel kohal looduslike ressursside eksploateerimine ($M=3,81$). Need probleemid on vene õppekeelega koolides vastavalt 5. ja 11. kohal.

Vene õppekeelega koolides on esikohal vähihaigus ($M=3,954$), teisel kohal terrorism ja vägivald ($M=3,948$). Need on eesti õppekeelega koolides vastavalt 7. ja 15. kohal.

Ainus terviseprobleemide rühma kuuluv probleem, mida tähtsustatakse eesti õppekeelega koolides enam kui vene õppekeelega koolides, on tsivilisatsiooni haigused ($M_{\text{eesti}}=3,78$; $M_{\text{vene}}=3,65$)

Vene õppekeelega koolides on naiste rolle puudutavad probleemid tähtsamad kui eesti õppekeelega koolides ($M_{\text{vene}}=3,69$; $M_{\text{eesti}}=3,49$).

Demograafilised probleemid, jäätmed ja osooniaugud on probleemid, mis on eesti õppekeelega koolides tähtsad ($M > 3,5$), kuid jätvavad vene õppekeelega koolide õpilased ükskõikseteks.

Alkoholismi ja narkomaania puhul on olukord vastupidine.

Eesti õppekeelega koolides on üsna vähe tähtsustatud probleemiks kirjaoskamatus ($M=2,93$; 36. koht), mis on vene õppekeelega koolides tähtis probleem ($M=3,58$; 15. koht). Mõlema õppekeele puhul on ühtviisi vähe tähtsad probleemid maailma ilmalikustumine, religioossed konfliktid, inimeste võõrandumine ja rassism.

Vene õppekeelega koolides on kõige vähem tähtsad rahvuskultuuri ja folkloori kadumine ($M=2,71$; 39. koht) ning väikerahvaste häving ($M=2,77$; 38. koht). Need probleemid on eesti õppekeelega koolides oluliselt tähtsamad. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine on 17. kohal ($M=3,46$) ja väikerahvaste häving 19. kohal ($M=3,45$).

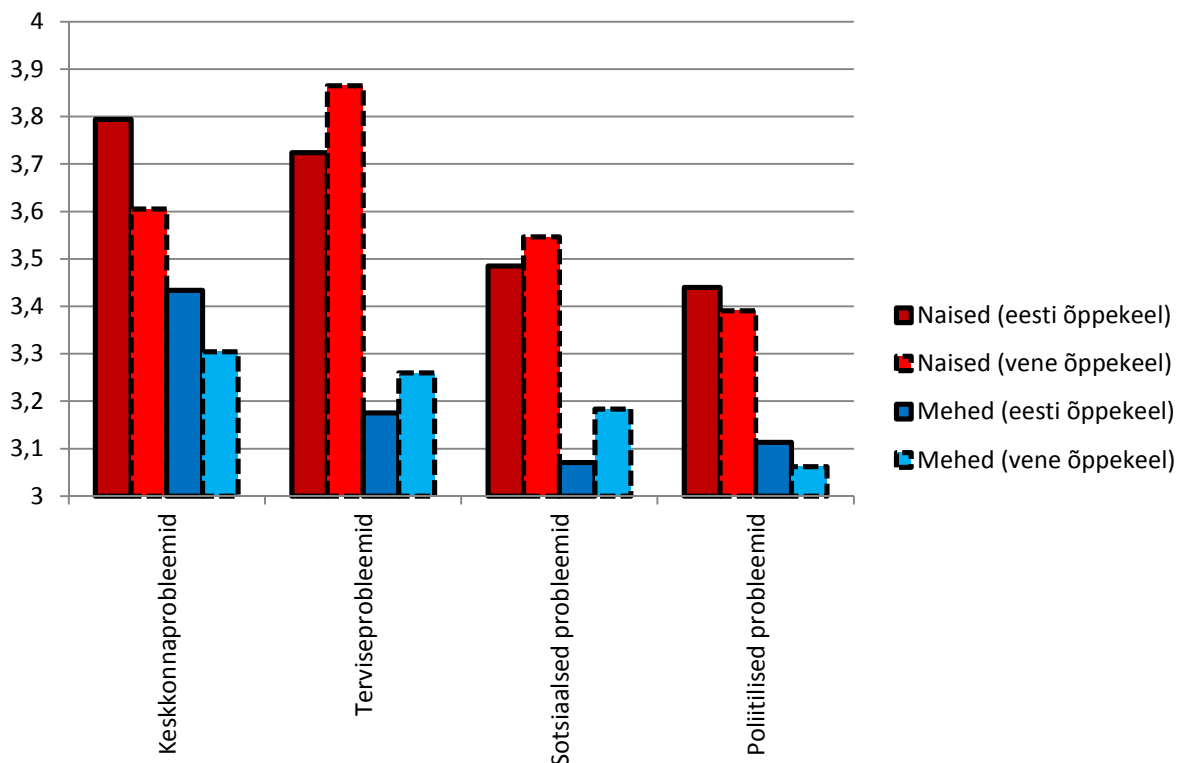
Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine on probleem, mis on vähetähtsustatud suure rahvaarvuga riikides. Viimastele kohtadele paigutus see ka 1991. aastal küsitletud lääne- ja ida-sakslaste ning ameeriklaste jaoks. Oluline oli see eestlaste, leedulaste ja ukrainlaste jaoks. (Zaleski et al. 1994)

Tööpuudus on probleem, mida tähtsustatakse eesti ja vene õppekeelega koolides suhteliselt sarnaselt ($M_{\text{eesti}}=3,58$; $M_{\text{vene}}=3,59$). Vaadeldes eraldi vene õppekeelega koole Ida-Virumaal ($M=3,63$; 14. koht) ja Tallinnas ($M=3,51$; 13. koht), näeme samuti, et erinevusi ei ole, kuigi Ida-Virumaal on registreeritud töötuse määr (6,50%) oluliselt kõrgem kui Tallinnas (2,76%). Vaadates siinkohal Ida-Virumaad piirkondade kontekstis, nähtub, et sealne tööpuuduse probleemi tähtsustamine sarnaneb kõige enam Lõuna-Eesti maakonnakeskuste tulemusega, kus on töötuse määr samuti üsna kõrge (4,53%).

Sugude vahelised erinevused vene õppekeelega koolides sarnanevad eesti õppekeelega koolide tulemusele – naised tähtsustavad globaalprobleeme enam (vt joonis 9).

Oluline erinevus ilmneb vene õppekeelega naiste puhul, kes tähtsustavad kõige enam terviseprobleeme, samas kui eesti õppekeelega naiste jaoks on tähtsaimad keskkonnaprobleemid. Meeste puhul on mõlema õppekeele puhul tähtsaimad keskkonnaprobleemid.

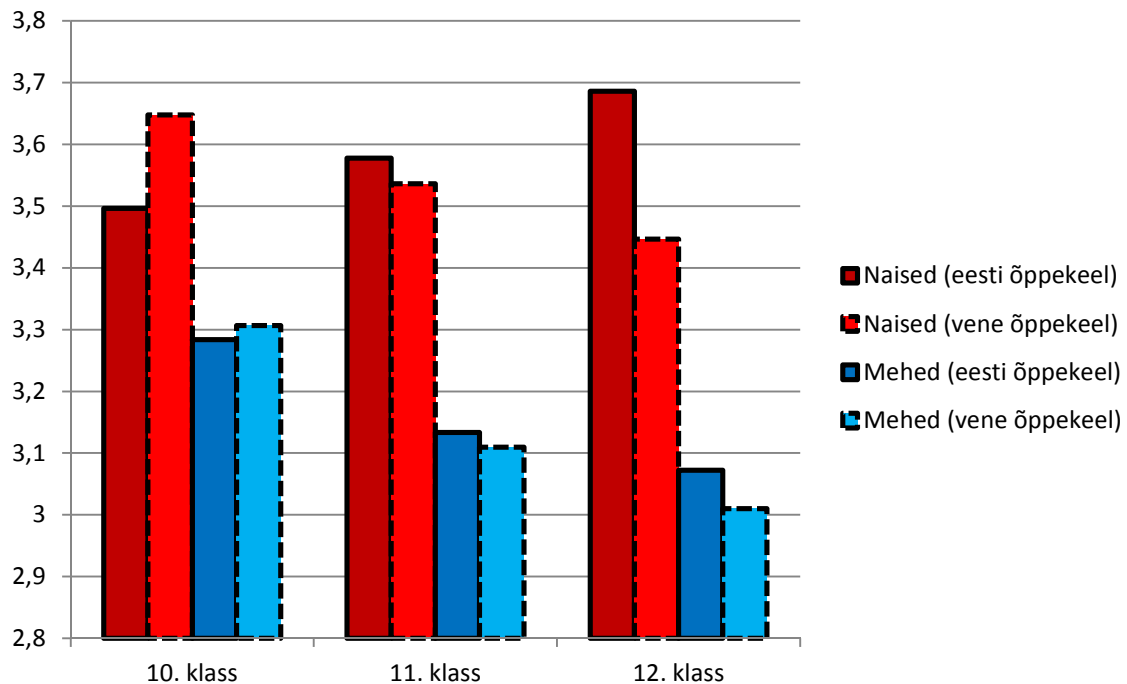
Kui klassidevahelisi erinevusi mõjutas sugu, siis õppekeele puhul näeme, et erinevused on tingitud pigem õppekeelest kui soost, mis tähendab et õppekeele faktor on soo ja piirkonna kõrval väga oluline vastuste eristaja.

Joonis 9. Globaalprobleemide tähtsus eesti ja vene õppekeelega õpilaste jaoks sugude järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Võrreldes eesti ja vene õppekeelega koolides õppivaid naisi ja mehi klassiti (vt joonis 10), näeme, et kõigis klassides, olenemata õppekeelest, tähtsustavad naised globaalprobleeme rohkem kui mehed. Meeste puhul ei ole vahet, kas õpilane õpib eesti või vene õppekeelega koolis – globaalprobleemide tähtsustamine väheneb klassiti. Ka vene õppekeelega koolides õppivate naiste puhul on märgata meestega sarnast tendentsi. Teistest rühmadest erinevad eesti õppekeelega koolides õppivad naised, kes tähtsustavad 12. klassis probleeme enam kui 11. ja 10. klassis.

Joonis 10. Globaalprobleemide tähtsus eesti ja vene õppekeelega õpilaste jaoks sugude järgi lähtuvalt klassist

Allikas: Autori andmed

Faktoranalüüsist selgub, et looduslikud katastroofid seostuvad eesti õppekeelega koolides õppivate gümnasistide jaoks selliste haigustega nagu vähihaigus, tsivilisatsiooni haigused, uued haigused ja psüühilised haigused. Nimetatud haigustega seostuvad ka demograafilised probleemid. Nii looduslikud katastroofid, demograafilistest probleemidest tekitud esmatarvilike ressursside puudus kui ka haigused seostuvad paljude inimeste surmaga.

Vene õppekeelega õpilaste jaoks moodustavad tsivilisatsiooni haigused ja psüühilised haigused omaette rühma inimsuhete mandumisega ning ei seostu teiste haigustega. Need haigused on seotud tänapäevasest elustiilist ja ületöötamisest tingitud üksindustundega.

Vähihaigus, mis eesti õppekeelega õpilaste jaoks seostub haigustega, seostub aga vene õppekeelega õpilaste jaoks tuumasõja ja demograafiliste probleemidega.

AIDS seostub eesti õppekeelega õpilaste jaoks perekriisiga ning kuritegeliku taustaga probleemidega nagu narkomaania, alkoholism ja alaealiste õigusrikkumised. Eesti õppekeelega õpilaste puhul on AIDSi tähendus seotud kuritegevusega, vene õppekeelega

õpilaste puhul aga vähem arenenud riikide probleemidega nagu kirjaoskamatus, terrorism ja vägivald, sotsiaalne ebavõrdus, naiste rollid, alaealiste õigusrikkumised ja kutsehaigused.

Kui perekriis seostus eesti õppekeelega koolides eelmainitud kuritegelike probleemidega, siis vene õppekeelega õpilased seostavad seda inimeste võõrandumisega ja tööpuudusega.

Vene õppekeelega koolides moodustavad omaette faktori sõltuvusprobleemid: narkomaania, alkoholism ja sõltuvus internetist. Eesti õppekeelega koolides seostusid esimesed kaks kuritegevusest tingitud probleemidega. Sõltuvus internetist seostub aga selliste infoühiskonna sotsiaalprobleemidega nagu inimeste võõrandumine, tööpuudus, inimsuhete mandumine ja naiste rollid.

Eesti õppekeelega koolides moodustavad omaette faktori rahvuskultuuri ja folkloori kadumine ja väikerahvaste häving. Vene õppekeelega koolides seostatakse nende kahe probleemiga veel vaeste ja rikaste maade konflikte ja maailma ilmalikustumine. Vene õppekeelega koolides samastatakse kultuuri usuga.

Faktoranalüüsi tulemustest ilmnes, et nii eesti kui vene õppekeelega koolides seostatakse keskkonnaalaseid probleeme üksteisega.

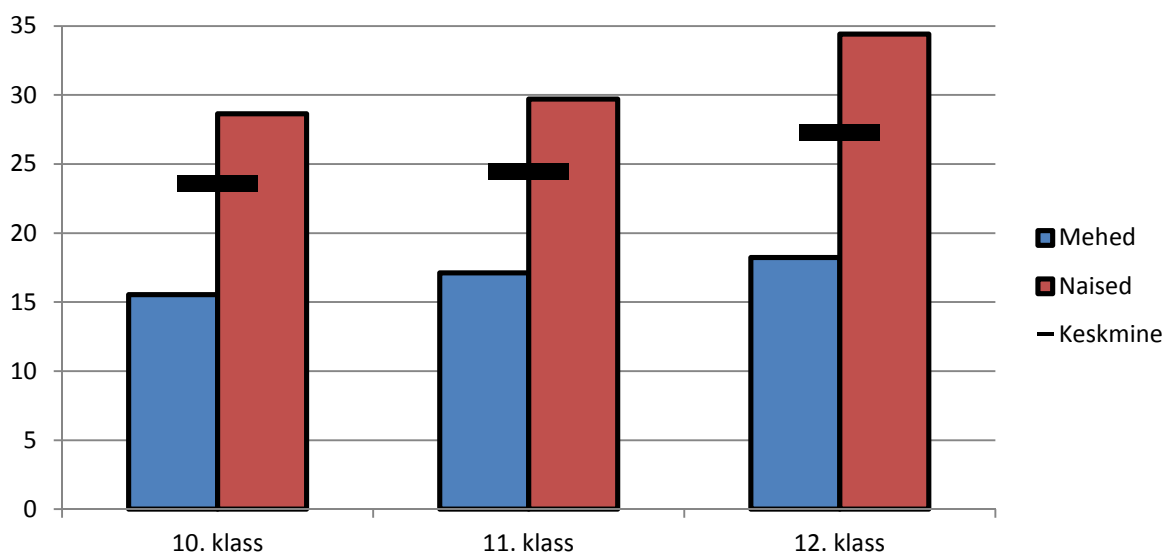
4.3. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt klassist, soost, piirkonnast ja õppekeelest

4.3.1. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt klassist

Klassidevaheline erinevus ($p < 0,05$) ilmneb vaid nelja globaalprobleemi osas (vt lisa 5). Massimeedia manipuleerimine inimesega ($M_{10 \text{ klass}}=15,34$; $M_{11 \text{ klass}}=23,09$; $M_{12 \text{ klass}}=27,34$) ja looduslike ressursside eksploateerimine ($M_{10 \text{ klass}}=36,33$; $M_{11 \text{ klass}}=42,57$; $M_{12 \text{ klass}}=46,33$) on probleemid, mille suhtes pessimism kasvab klassiti. Kutsehaiguste ($M_{10 \text{ klass}}=17,89$; $M_{11 \text{ klass}}=10,19$; $M_{12 \text{ klass}}=20,42$) suhtes ollakse kõige optimistlikumad 11. klassis. Väikerahvaste hävingu ($M_{10 \text{ klass}}=25,07$; $M_{11 \text{ klass}}=33,52$; $M_{12 \text{ klass}}=30,39$) suhtes aga kõige pessimistlikumad 11. klassis ning kõige optimistlikumad 10. klassis. Seega ei ole üheselt väljajoonistuvat muutuste trendi.

Looduslike ressursside eksploateerimine on ainus probleem, mille puhul mõjutab klass nii probleemi tähtsustamist kui ka tulevikuprognosi. 12. klassis, kus probleemi enim tähtsustatakse, ollakse selle probleemi lahendavuse suhtes ka kõige pessimistlikumad.

Sarnaselt tähtsusele on ka prognoosi osas klassidevahelised erinevused suhteliselt väikesed. Ka sugude vahelised erinevused on väiksemad (vt joonis 11). Nii meeste kui naiste puhul kasvab pessimism klassiti, kuid naiste puhul on kasv suurem. Seda eriti 11. ja 12. klassi võrdluses.

Joonis 11. Globaalprobleemide tulevikuprognos meeste ja naiste jaoks klassiti

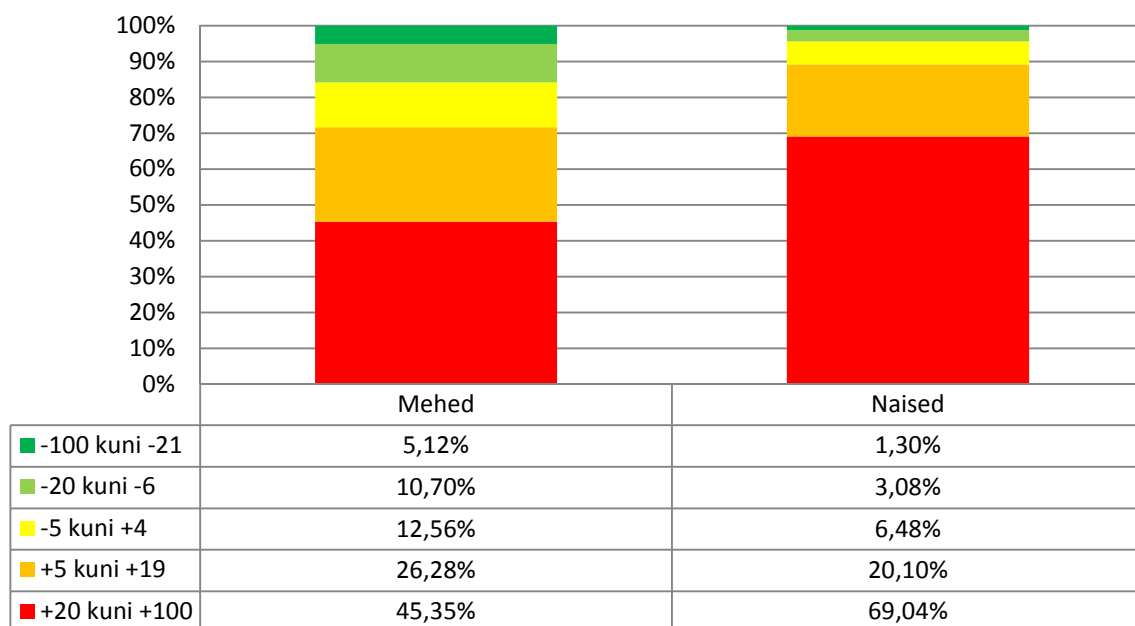
Allikas: Autori andmed

Tulenevalt gümnaasiumi riiklikus õppekavas kirjeldatud gümnaasiumilõpetaja pädevusest oletati et gümnaasiumi lõpuklassi õpilased on globaalprobleemide lahendamise suhtes tulevikus optimistlikumad võrreldes nooremate klasside õpilastega (Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011). Hüpotees ei leidnud kinnitust – pessimism klassiti pigem suurenes kui vähenes, kuid suurenemine ei olnud statistiliselt oluline ($p=0,06$).

4.3.2. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt soost

Kuna tähtsuse ja tulevikuprognosi vahel esineb positiivne korrelatiivne seos (vt lisa 1), siis on ka ootuspärane, et naised on tuleviku suhtes pessimistlikumad kui mehed ($M_{\text{mehed}}=16,87$; $M_{\text{naised}}=30,56$). Äärmiselt pessimistlikke naisi on 23,69% võrra rohkem kui äärmiselt

pessimistlikke mehi. Optimistlikke naisi on 4,38%, samas, kui meeste vastav näitaja on 15,82% (vt joonis 12).

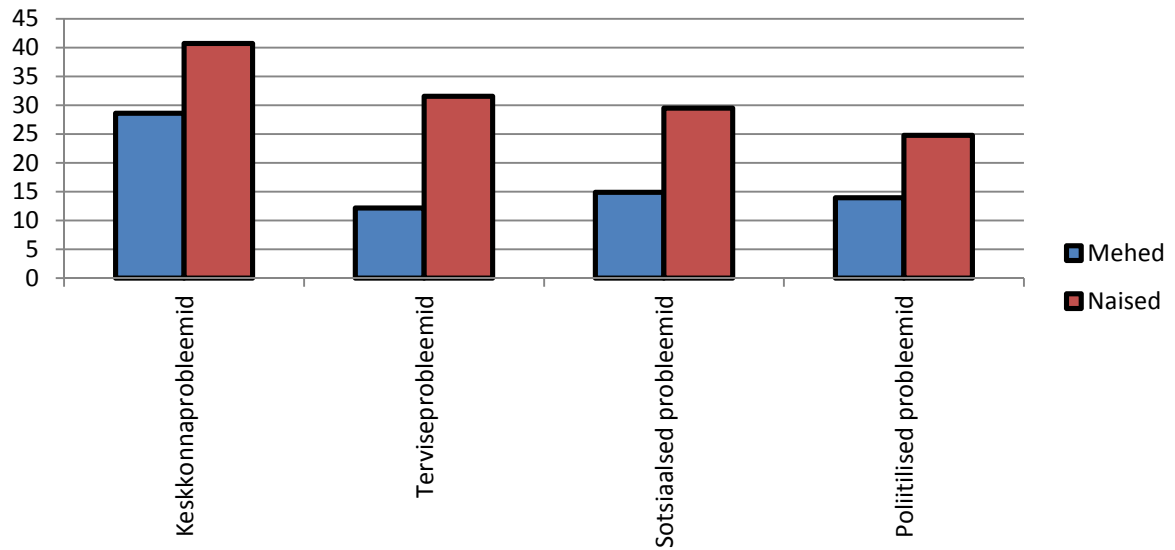
Joonis 12. Globaalprobleemide prognoositulemused pessimismi-optimismi skaalal soo järgi

Allikas: Autori andmed

Meeste arvates kasvab tulevikus kõige enam keskkonnaprobleemide ($M=28,58$) olulisus. Sotsiaalsete probleemide ($M=14,89$), poliitiliste probleemide ($M=13,95$) ja terviseprobleemide ($M=12,18$) suhtes ollakse mõõdukalt pessimistlikud. (vt joonis 13)

Naised on äärmiselt pessimistlikud kõigi probleemirühmade suhtes, kuid kõige enam tõuseb nende arvates keskkonnaprobleemide ($M=40,70$) olulisus. Terviseprobleemide ($M=31,56$) ja sotsiaalsete probleemide ($M=29,51$) suhtes ollakse vähem pessimistlikud. Naiste arvates tõuseb poliitiliste probleemide ($M=24,76$) olulisus tulevikus kõige vähem.

Probleemirühmade võrdluses paistab kõige enam silma terviseprobleemide rühm, mille suhtes on mehed oluliselt vähem pessimistlikud kui naised.

Joonis 13. Globaalprobleemide tulevikuprognosis soo järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Mehed on äärmiselt pessimistlikud 14 globaalprobleemi suhtes ning mõõdukalt pessimistlikud 22 probleemi suhtes. Vaid religioossete probleemide puhul usutakse, et tema olulisus jääb tulevikus samaks. Mõõdukat optimismi meeste puhul ei esine ning äärmist optimismi saab täheldada kahe globaalprobleemi puhul: kirjaoskamatus ja rassism (vt lisa 3).

Naiste puhul on äärmist pessimismi märgata 33 globaalprobleemi puhul ja mõõdukalt pessimistlikud ollakse 5 probleemi puhul. Seda, et probleemi olulisus tulevikus ei muutu usutakse vaid ühe probleemi – rassismi puhul. Mõõdukat ega ka äärmist optimismi ei esine.

Naised on tuleviku suhtes eranditult pessimistlikumad kui mehed.

Meeste ja naiste tulevikuprognosisid on sarnased ($p > 0.05$) järgmiste globaalprobleemide osas (erinevuse suurenemise järjekorras F–kriteeriumi alusel; vt lisa 3): tuumasõda, rahvuskonfliktid, demograafilised probleemid, maailma ilmalikustumine, massimeedia manipuleerimine inimesega. Kõigi teiste probleemide osas on erinevused statistiliselt olulised ($p < 0.05$)

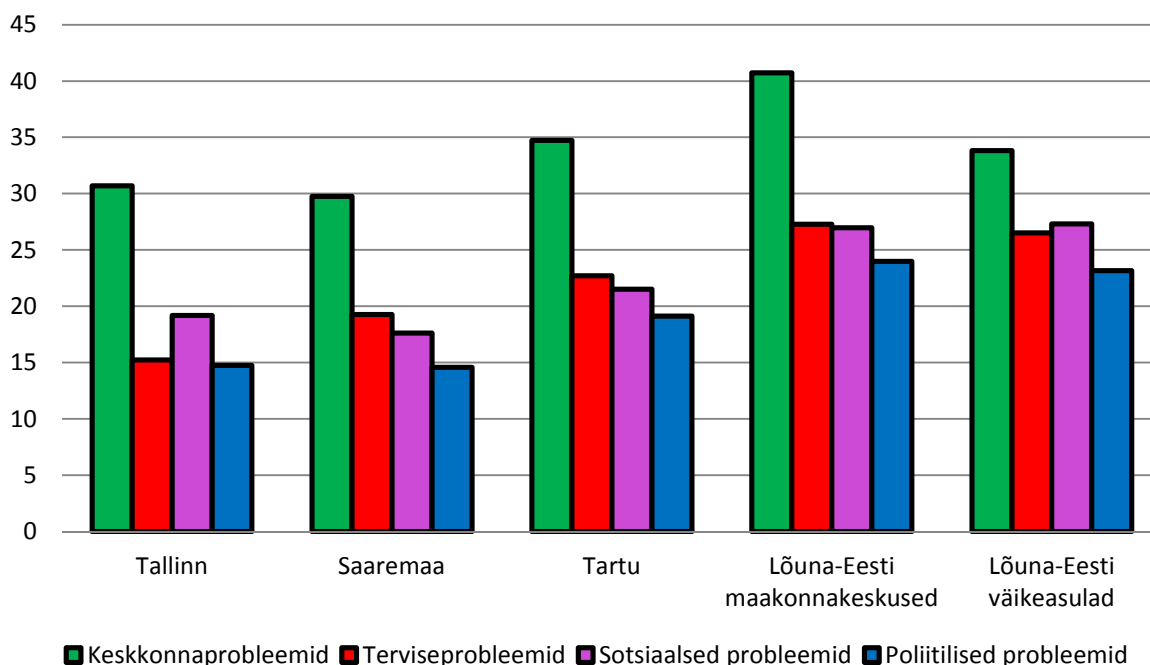
Kõige suurem lõhe meeste ja naiste tulevikuprognosiside osas ilmneb järgmiste probleemide puhul (erinevuse vähenemise järjekorras F–kriteeriumi alusel): alkoholism, alaealiste õigusrikkumised, vähihaigus, AIDS, tsivilisatsiooni haigused ja naiste rollid.

Järjestades probleeme keskväärtuste järgi, selgub, et kõige optimistlikumad ja ka kõige pessimistlikumad ollakse samade probleemide osas (vt lisa 3). Mõningaid erinevusi leidub pingereas keskmiste probleemide puhul. Üldiselt on meeste ja naiste vahelised erinevused pingerea alusel tulevikuprognosi puhul väiksemad kui tähtsuse osas.

4.3.3. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt piirkonnast

Tulevikuprognoside osas ilmnevad olulised piirkondade vahelised erinevused ($p < 0,001$; vt lisa 13). Tallinnas ja Saaremaal ollakse tuleviku suhtes mõõdukalt pessimistlikud, ülejäänud piirkondades on ülekaalus äärmine pessimism. Saaremaa ja Tallinn erinevad üksteisest vaid terviseprobleemide osas, mille suhtes on tallinlased teiste piirkondade gümnasistidest oluliselt vähem pessimistlikud (vt joonis 14).

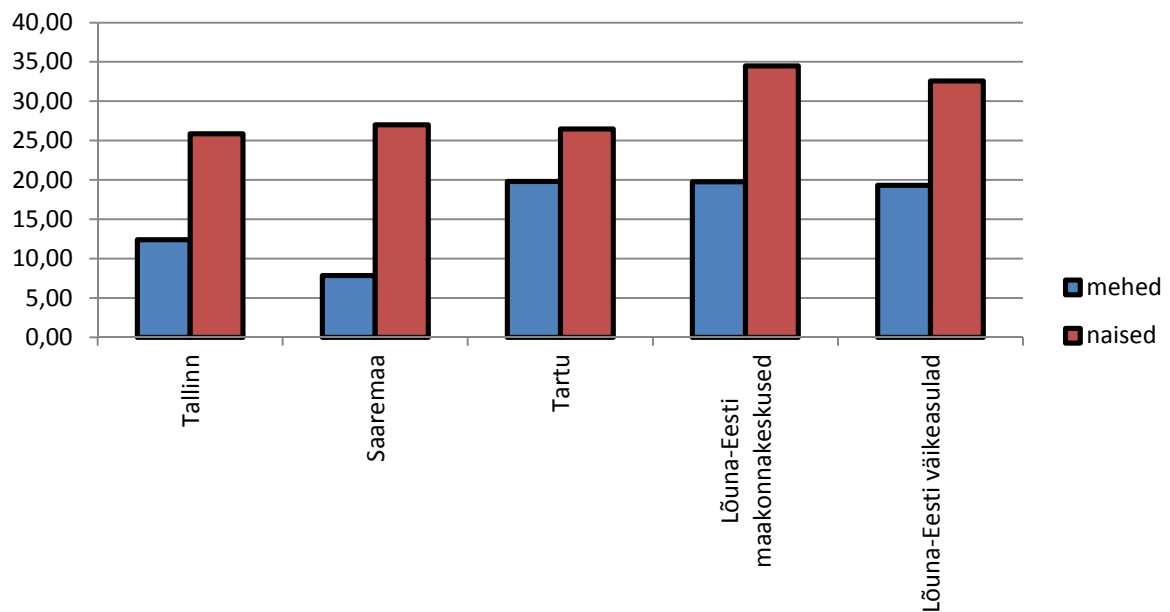
Suurim pessimism ilmneb Lõuna-Eestis. Eriti pessimistlikud ollakse Lõuna-Eesti maakonnakeskustes, kus ollakse keskkonnaprobleemide lahendamise suhtes kõige pessimistlikumad. Teiste probleemirühmade suhtes on Lõuna-Eesti koolide õpilaste tulevikuprognosid sarnased.

Joonis 14. Globaalprobleemide tulevikuprognos piirkonniti probleemirühmade järgi

Allikas: Autori andmed

Piirkondlikud erinevused ilmnevad mõlema soo puhul ($p_{\text{naised}}=0,002$; $p_{\text{mehed}}=0,001$). Näeme, et erinevuse tekitavad Lõuna-Eesti pessimistlikud naised ning Tallinna ja Saaremaa vähepessimistlikud mehed (vt joonis 15). Tartus on meeste ja naiste vahelised erinevused kõige väiksemad ($p=0,025$). Kõige vähem pessimistlikud on Saaremaa mehed, kes tekitavad ka suured sugude vahelised erinevused Saaremaal ($p=0,000$).

Joonis 15. Globaalprobleemide tulevikuproгноos piirkonniti sugude järgi

Allikas: Autori andmed

Kõikides piirkondades peale Lõuna-Eesti väikeasulate esineb mõõdukas optimism kahe probleemi suhtes: rassism ja kirjaoskamatus (vt lisa 13). Lõuna-Eesti väikeasulates ollakse nende suhtes küll teiste probleemidega võrreldes optimistlikumad, kuid siiski usutakse, et need probleemid lähevad tulevikus hullemaks.

Peale Lõuna-Eesti väikeasulate ollakse kõikjal kõige pessimistlikumad demograafiliste probleemide suhtes. Vaid Lõuna-Eesti väikeasulates ollakse kõige pessimistlikumad tööpuuduse suhtes. Tööpuuduse puhul esineb kõikjal äärmine pessimism tuleviku suhtes, kuid pingereas asub see teistes piirkondades kohtadel 8–13.

Tartus, kus on kõige väiksem töötuse määr, ollakse tulevikus tööpuuduse probleemi suhtes kõige vähem pessimistlikud (vt tabel 6). Tallinnas ja Saaremaal, kus tööpuuduse määr on üpris sarnane, asetus tööpuudus 10. kohale. Lõuna-Eesti piirkondades ollakse tööpuuduse suhtes kõige pessimistlikumad. Siiski on tulevikuproгноosid sealsetes väikeasulates pessimistlikumad kui maakonnakeskustes.

Tabel 6. Registreeritud töötuse määr piirkonniti ja selle seos tulevikuproгноosiga tööpuuduse probleemi osas

Piirkond	Registreeritud töötuse määr	Tööpuuduse probleem tulevikuproгноosi pingereas	Tööpuuduse tulevikuproгноosi keskväärtus	Standardhälve
Lõuna-Eesti maakonnakeskused	4,53%	8	41,20	44,453
Lõuna-Eesti väikeasulad	3,91%	1	44,14	41,362
Saaremaa	2,79%	10	25,83	48,462
Tallinn	2,76%	10	28,72	43,002
Tartu	1,87%	13	31,60	44,882

Allikas: Töötukassa andmed 30.11.2012 seisuga töötute arvu kohta ja statistikaameti andmed elanike arvu kohta, mis võimaldasid arvutada registreeritud töötuse määra; autori andmed tööpuuduse tulevikuproгноosi kohta

Kõigis piirkondades on esikohtadel veel tööstuslik saastatus, sõltuvus internetist ja looduslike ressursside ekspluateerimine, mis mahuvad peaaegu kõikjal esimese kuue hulka. (vt lisa 13)

Sarnaselt tähtsustamisele, tõuseb ka tuleviku skaalal esile saarlaste pessimism kliima soojenemise suhtes, mis paigutub Saaremaal 5. kohale. Samas ollakse selle suhtes pessimistlikud ka Lõuna-Eesti maakonnakeskustes (7. koht) ja Tartus (9. koht). Lõuna-Eesti väikeasulates ja merelinnas Tallinnas ei olda kliima soojenemise tuleviku suhtes sedavõrd pessimistlikud (vastavalt 14. ja 15. kohal).

Tsivilisatsiooni haiguste puhul ollakse Tartus ja Lõuna-Eestis pessimistlikumad kui Tallinnas ja Saaremaal.

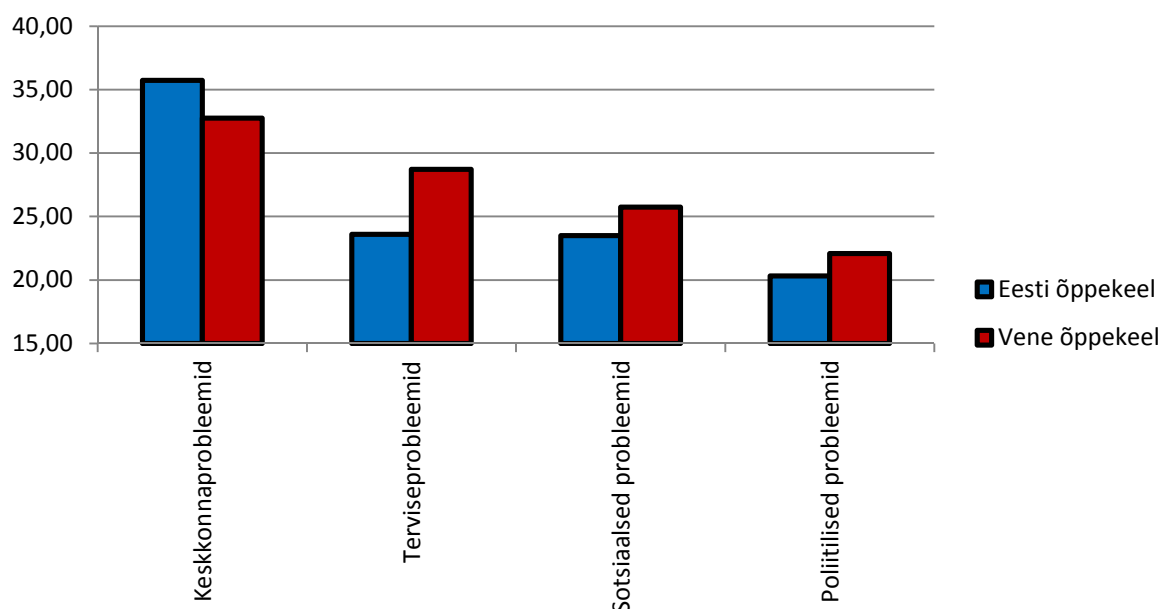
Naiste rollide suhtes ollakse kõige pessimistlikumad Lõuna-Eesti väikeasulates (M=33,83). Äärmist pessimismi (M>20) esineb ka Lõuna-Eesti maakonnakeskustes ja Tartus. Mõõdukalt pessimistlikud (5<M<20) ollakse Saaremaal ja Tallinnas.

AIDSi suhtes ollakse Lõuna-Eesti väikeasulates (M=30,61), Lõuna-Eesti maakonnakeskustes (M=27,14) ja Saaremaal (M=25,06) pessimistlikumad, kui Tartus (M=20,80) ning oluliselt pessimistlikumad kui Tallinnas (M=3,68)

GMO ohtlikkuse puhul ollakse kõige vähempessimistlikud Tallinnas ja Tartus. Lõuna-Eesti maakonnakeskustes, sealsetes väikeasulates ja Saaremaal esineb aga äärmine pessimism (M>20). Kõige kõrgemal – 13. kohal on probleem Saaremaal ning kõige pessimistlikum ollakse GMO ohtlikkuse suhtes Lõuna-Eesti maakonnakeskustes (M=30,31).

4.3.4. Globaalprobleemide prognoos sõltuvalt õppekeelest

Eesti õppekeelega koolide õpilased on pessimistlikumad vaid keskkonnaprobleemide suhtes (vt joonis 16). Kõigi teiste, eriti terviseprobleemide puhul, on vene õppekeelega õpilased pessimistlikumad.

Joonis 16. Globaalprobleemide tulevikuprognosis õppekeele järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Mõlema õppekeele puhul ollakse äärmiselt pessimistlikud 27 globaalprobleemi lahendamise võimalikkuse suhtes (vt lisa 7). Eesti õppekeelega koolide õpilased usuvad, et rassismi ja kirjaoskamatus tulevikus ei muutu ($-5 < M < 5$). Vene õppekeelega koolides usutakse sama vaid rassismi osas. Seevastu kirjaoskamatus suhtes ollakse äärmiselt pessimistlikud ($M=25,29$).

Eesti õppekeelega koolides ollakse kõige pessimistlikumad demograafiliste probleemide ($M=47,78$) suhtes. Vene õppekeelega koolides on vastav probleem alles 12. kohal ($M=31,97$).

Mõlema õppekeele puhul leiab tabeli eesotsast ka sarnaseid probleeme. Need on sõltuvus internetist, tööstuslik saastatus, looduslike ressursside ekspluateerimine, ökoloogia ja tööpuudus.

Jäätmed, kliima soojenemine ja alaealiste õigusrikkumised on probleemid, mille suhtes on eesti õppekeelega koolide õpilased oluliselt pessimistlikumad kui vene õppekeelega koolide õpilased.

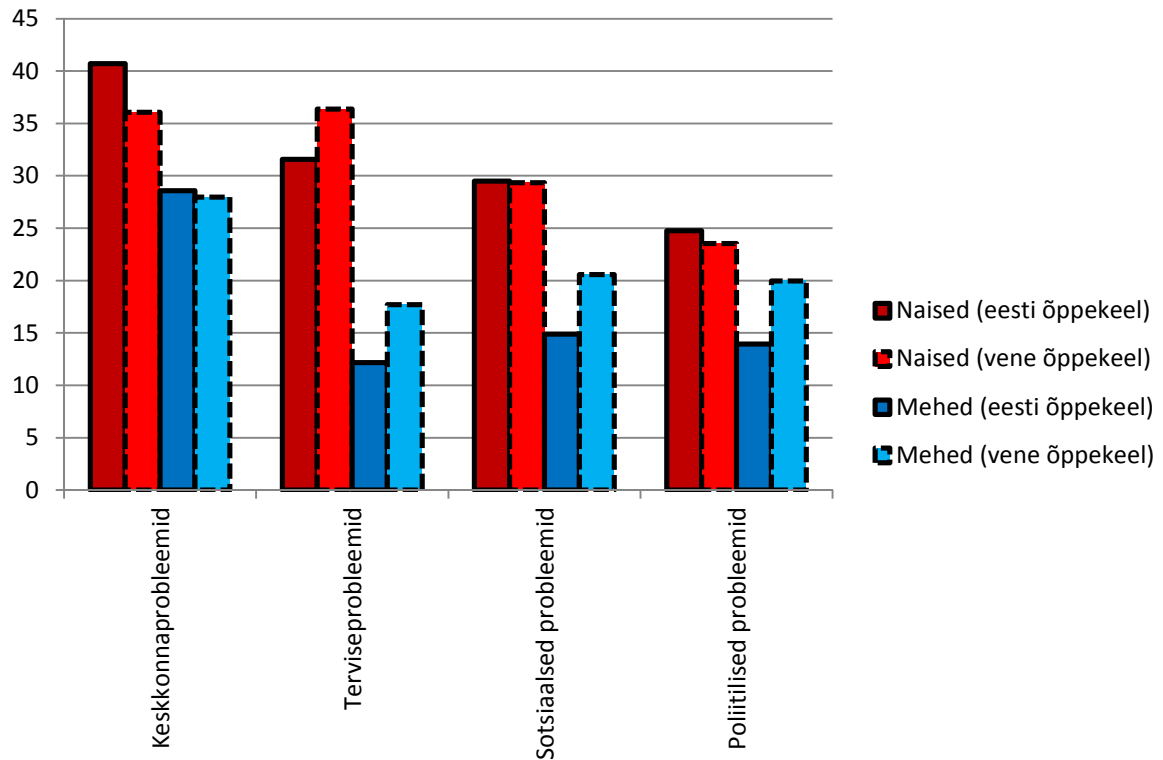
Terrorismi ja vägivalda, narkomaania ja alkoholismi puhul on pessimistlikumad aga vene õppekeelega koolide õpilased.

Vähihaigus, psüühilised haigused ja rahvuskonfliktid on probleemid, mille suhtes esineb vene õppekeelega koolides äärmine pessimism ($M > 20$), kuid eesti õppekeelega koolides ollakse mõõdukalt pessimistlikud.

Kosmoseprügi tekitab eesti õppekeelega koolides äärmist pessimismi, kuid vene õppekeelega koolide õpilased jäävad mõõdukalt pessimistlikuks.

Sarnaselt eesti õppekeelega koolidele on ka vene õppekeelega naised meestest pessimistlikumad (vt joonis 17). Keskkonnaprobleemide osas on eesti ja vene õppekeelega mehed sarnaselt pessimistlikud. Ülejäänud probleemirühmade osas on vene õppekeelega mehed eesti õppekeelega meestest pessimistlikumad.

Sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide osas on vene ja eesti õppekeelega naiste prognoosid sarnased. Terviseprobleemide osas on eesti õppekeelega naised vene õppekeelega naistest vähem pessimistlikud.

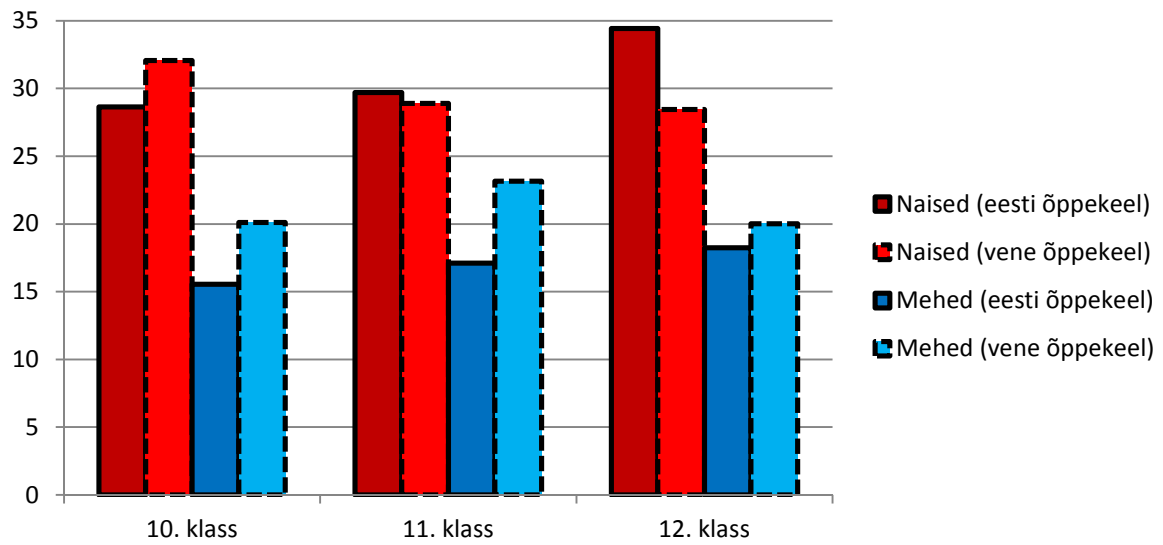

Joonis 17. Globaalprobleemide tulevikuproгноos eesti ja vene õppekeelega õpilaste jaoks sugude järgi lähtuvalt probleemirühmast

Allikas: Autori andmed

Eesti õppekeelega naised on 10. klassis võrreldes 12. klassiga optimistlikumad (vt joonis 18). Vene õppekeelega naiste puhul on olukord aga vastupidine. 11. klassis on eesti ja vene õppekeelega naiste tulevikuproгноosid sarnased.

Eesti õppekeelega koolides õppivad mehed on vene õppekeelega meestest kõikides klassides optimistlikumad. Eesti õppekeelega mehed on 12. klassis pessimistlikumad kui 11. ja 10. klassis. Seevastu vene õppekeelega koolides õppivad mehed on kõige pessimistlikumad on 11. klassis. 12. klassis on eesti ja vene õppekeelega meeste tulevikuproгноos sarnasem kui nooremates klassides.

Joonis 18. Globaalprobleemide tulevikuprognosis eesti ja vene õppekeelega õpilaste jaoks sugude järgi lähtuvalt klassist

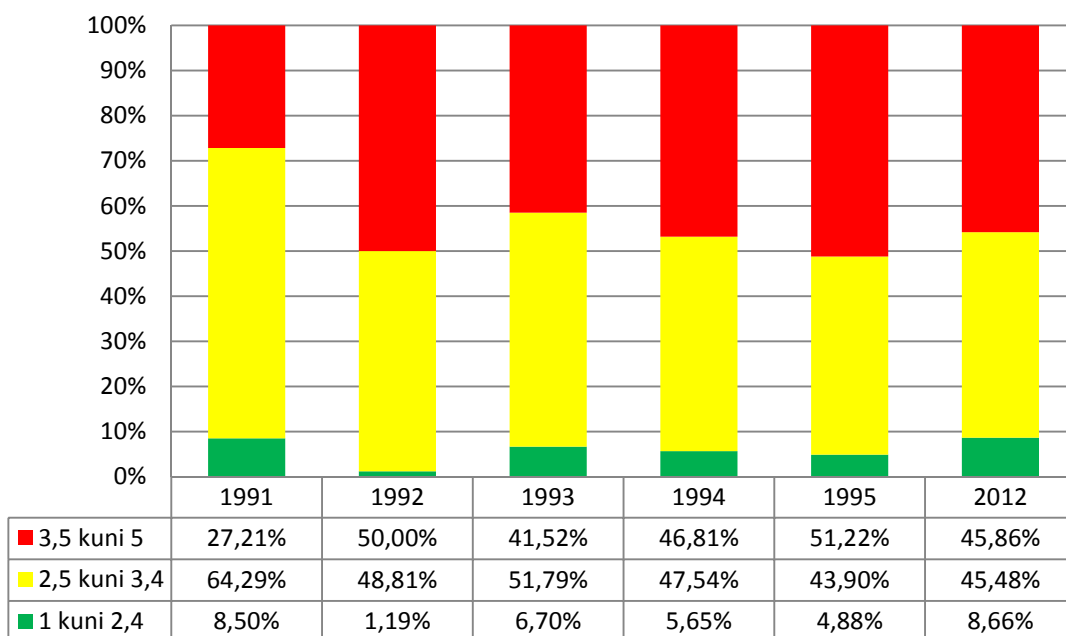
Allikas: Autori andmed

5. Globaalprobleemidesse suhtumise muutumine 1991-2012

5.1. Globaalprobleemide tähtsuse muutumine ajas

Selleks et võrrelda erinevate küsitlusperioodide tulemusi, võetakse vaatluse alla vaid esimesed 32 globaalprobleemi, mida on kirjeldatud kõigis küsitlustes. Võrreldakse vaid eesti õppekeelele gümnasistide tulemusi.

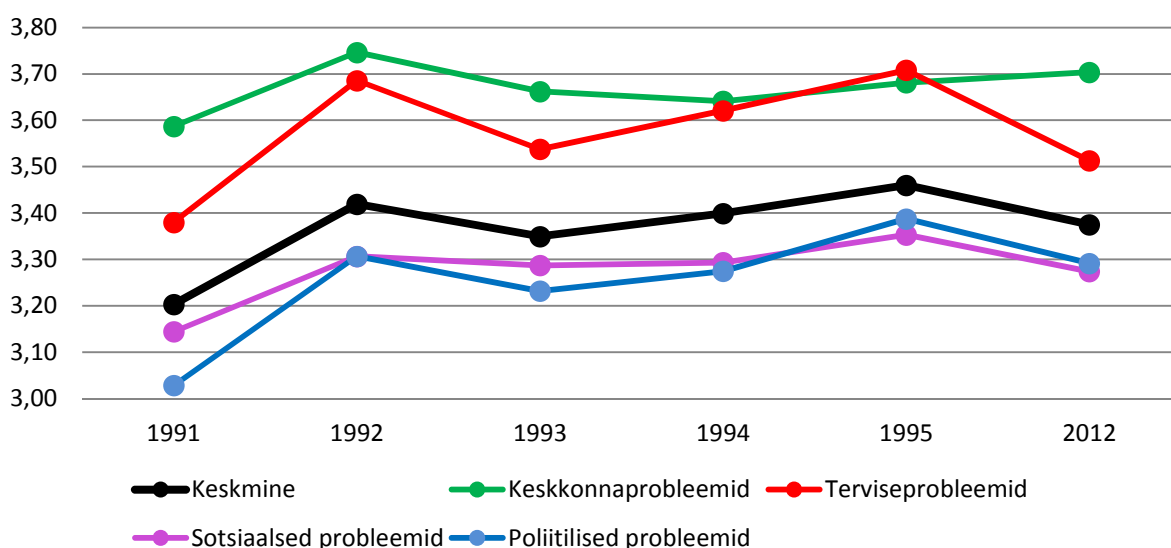
1991. aastal tähtsustati globaalprobleeme vähem kui hilisematel aastatel (vt joonis 19). 1992. aastal tõusis aga globaalprobleeme tähtsateks pidavate gümnasistide osakaal ja on jäänud suurusjärgult samasuguseks kuni tänaseni. 2012. aastal sarnaneb globaalprobleemide mittetähtsustajate osakaal 1991. aasta tulemusele ning üksikõiksete ja tähtsustajate osakaalud on võrdsustunud.

Joonis 19. Globaalprobleemide tähtsuse muutumine 1991-2012.a.

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

1991. aastal oli kõikide probleemirühmade tähtsus väiksem kui hilisematel aastatel (vt joonis 20). Igal aastal (va 1995, mil olid kõige tähtsamad terviseprobleemid) on olnud tähtsaimaks probleemide rühmaks keskkonnaprobleemid, mis on ainus probleemirühm, mida on alati tähtsaks ($M > 3,5$) peetud. Neile järgnevad terviseprobleemid. Alla keskmise tähtsustatakse poliitilisi ja sotsiaalseid probleeme. Võrreldes 1995. aastaga, on 2012. aastal terviseprobleemide tähtsus oluliselt väiksem. Ka poliitiliste ja sotsiaalsete probleemide tähtsus on veidi langenud.

Joonis 20. Globaalprobleemide tähtsuse muutumine 1991-2012.a.

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

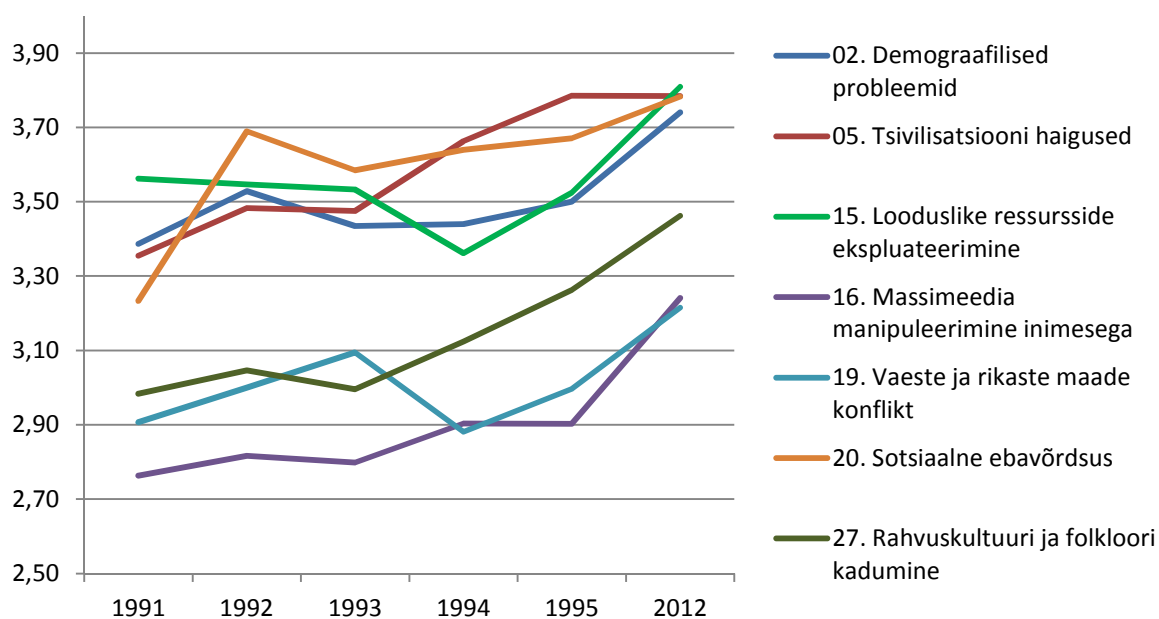
Probleemide tähtsuse järjestusest (vt lisa 10) selgub, et ökoloogia ja tööstuslik saastatus on probleemid, mis on igal aastal olnud viie tähtsaima probleemi hulgas. AIDS ning terrorism ja vägivald olid 1990-ndatel alati nelja tähtsaima probleemi hulgas, kuid 2012. aastal on tegemist tähtsusest vastavalt kaheksanda ja üheteistkümnenda probleemiga. Varem suhteliselt vähetähtsate probleemide hulgast on 2012. aastal esikolmikusse kerkinud tsivilisatsiooni haigused ja looduslike ressursside ekspuaterimine.

Kõige vähem tähtsate probleemide hulgas pole suuri muutusi toimunud – viimaselt kolmelt kohalt leiame igal aastal järgmised probleemid: inimeste võõrandumine, kirjaoskamatus, maailma ilmalikustumine, massimeedia manipuleerimine inimesega. 2012. aastal on siiski

viimasena mainitud probleemi tähtsus tõusnud, ning tabeli lõppu on jäänud religioossed konfliktid.

Statistiliselt olulisi muutusi ($p > 0,000$) ei ole toimunud järgmiste probleemide osas: perekriis, inimsuhete mandumine, kutsehaigused ja maailma ilmalikustumine. Ülejäänud probleemide tähtsus on läbi aastate muutunud.

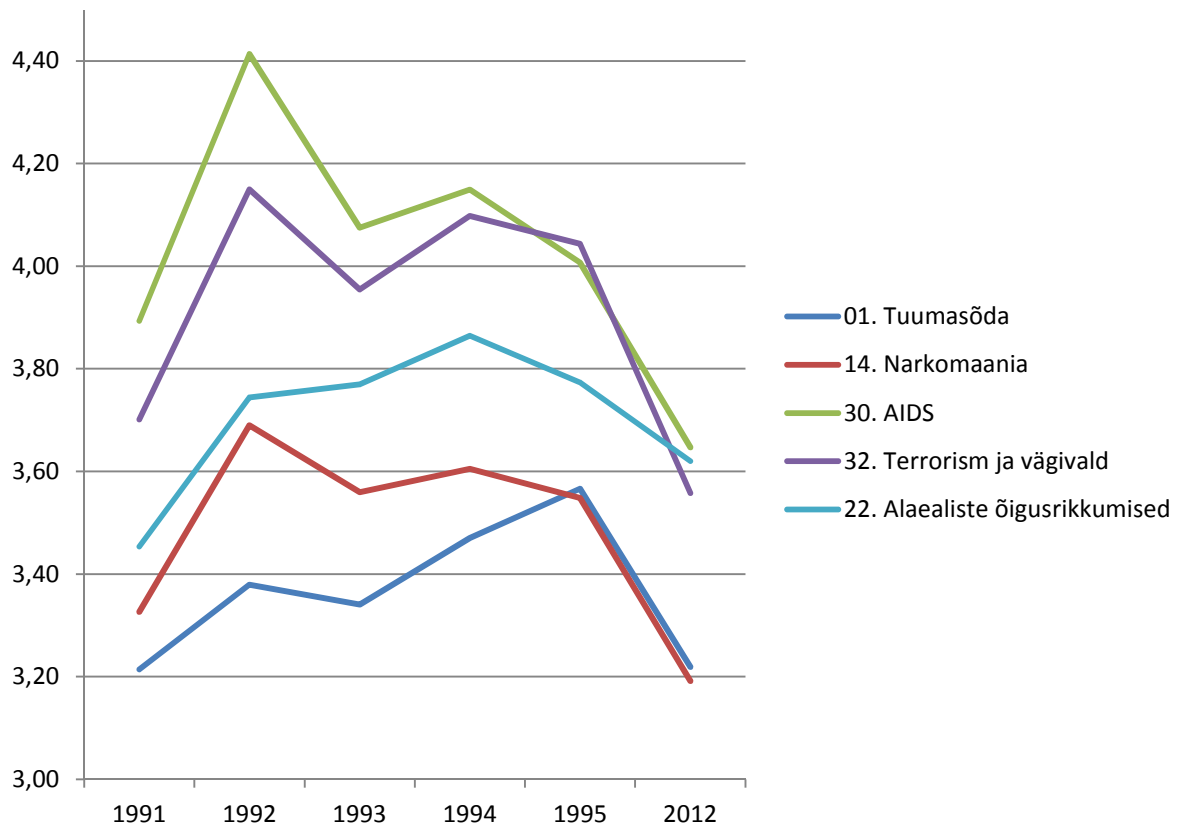
Demograafilised probleemid, tsivilisatsiooni haigused, looduslike ressursside ekspuuteerimine, massimeedia manipuleerimine inimesega, vaeste ja rikaste maade konflikt, sotsiaalne ebavõrdsus ning rahvuskultuuri ja folkloori kadumine on probleemid, mille tähtsus on ajas üldiselt kasvanud (vt joonis 21). Neist enamiku puhul (va tsivilisatsiooni haigused ja sotsiaalne ebavõrdsus) on oluline hüpe toimunud just 1995. ja 2012. aasta võrdluses.

Joonis 21. Üksikute globaalprobleemide tähtsuse kasvamine 1991-2012

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

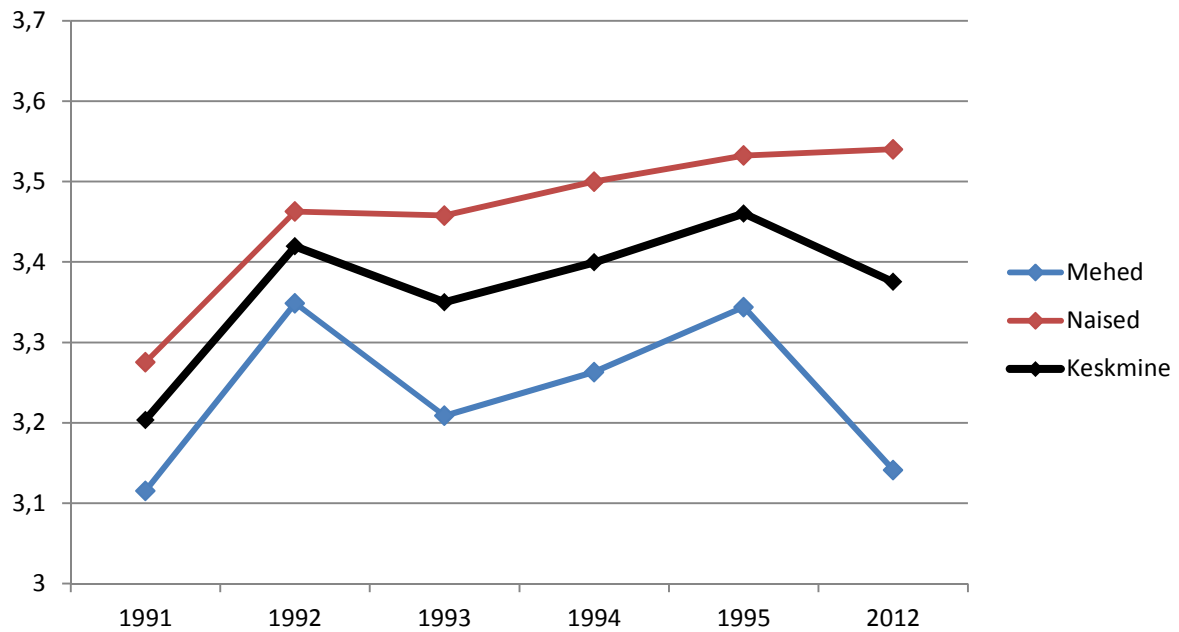
Tuumasõda, narkomaania, AIDS, terrorism ja vägivald ning alaealiste õigusrikkumised on probleemid, mille tähtsus kasvas 1992 aastani. 1995. aastast alates on iseloomulik langustendents (vt joonis 22).

Joonis 22. Üksikute globaalprobleemide tähtsuse vähenemine 1991-2012

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Vaadeldes soolisi erinevusi läbi aegade (vt joonis 23) selgub, et naised on alati globaalprobleeme meestest enam tähtsustanud. 1991. ja 1992. aastal on meeste ja naiste arvamused suhteliselt sarnased. Hiljem on sugude vahelised erinevused märgatavalt suuremad, olles 2012. aastal suuremad kui 1990–ndatel aastatel. 2012. aastal on globaalprobleemid meeste jaoks vähemtähtsad kui 1995. aastal. Samas on naiste jaoks probleemide tähtsus veidi kasvanud. Naiste jaoks olid globaalprobleemid 2012. aastal tähtsamad kui kunagi varem.

Joonis 23. Globaalprobleemide tähtsuse muutumine soo järgi 1991-2012

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

5.1.1. Üksikute globaalprobleemide tähenduse muutumine 20 aasta jooksul

1991. aastal seostusid ühte faktorisse narkomaania, alkoholism, AIDS, terrorism ja vägivald. 2012 aasta seostusid narkomaania ja alkoholism aga alaealiste õigusrikkumistega. AIDSi seostatakse 2012. aastal hoopis selliste probleemidega nagu kutsehaigused, kirjaoskamatus ning terrorism ja vägivald.

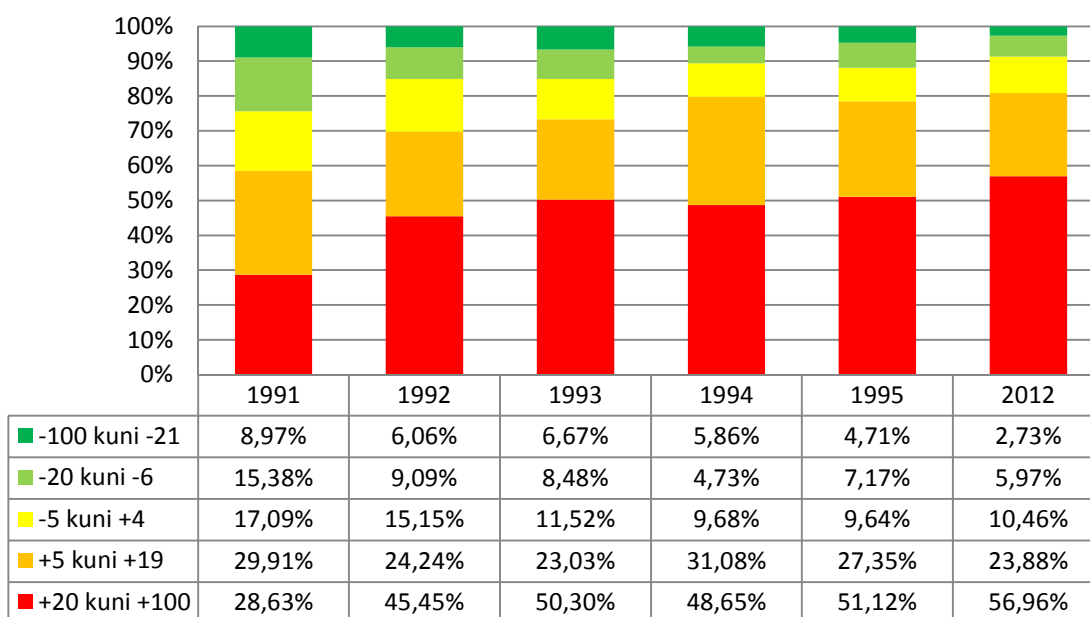
1990-ndatel aastatel moodustas tööpuudus koos inimeste võõrandumisega ühe faktori. 2012. aastal on neile kahele lisandunud sellised probleemid nagu vähihaigus, tsivilisatsiooni haigused, psüühilised haigused, perekriis, inimsuhete mandumine, naiste rollid ja sõltuvus internetist. Sellest võib järeldada, et noored on saanud enam teadlikuks tööpuuduse probleemi laiahaardelisusest ja võib-olla on nii mõnigi neist kogunud probleemi oma lähedaste ringis. Tööpuudus ei ole enam mitteaktiivsete ja endassetõmbunud inimeste probleem, vaid seostub paljude inimsuhete ja pereprobleemidega, võib kutsuda esile haigusi ja eemaldumist virtuaalmaailma.

Kui 1990-ndatel seostub terrorism ja vägivald AIDSi, alaealiste õigusrikkumiste, sotsiaalse ebavõrdsuse, alkoholismi ja narkomaaniaga, siis nüüd on terrorism ja vägivald moodustanud ühe faktori selliste globaalprobleemidega nagu seda on rahvuskultuuri ja folkloori kadumine, kirjaoskamatus, AIDS ja väikerahvaste häving.

Muutus on toimunud ka tuumasõja osas. Ajaperioodil 1991 kuni 1994 seostati tuumasõda rahvuskonfliktide, rassismi, religioosete konfliktide ning maailma ilmalikustumisega. 1995. ning 2012. aastal seostub tuumasõda aga keskkonnaprobleemidega – demograafilised probleemid, ökoloogia, looduslike ressursside ekspluateerimine ning tööstuslik saastatus.

5.2. Prognoosi tulemuste muutumine ajas pessimismi-optimismi skaalal

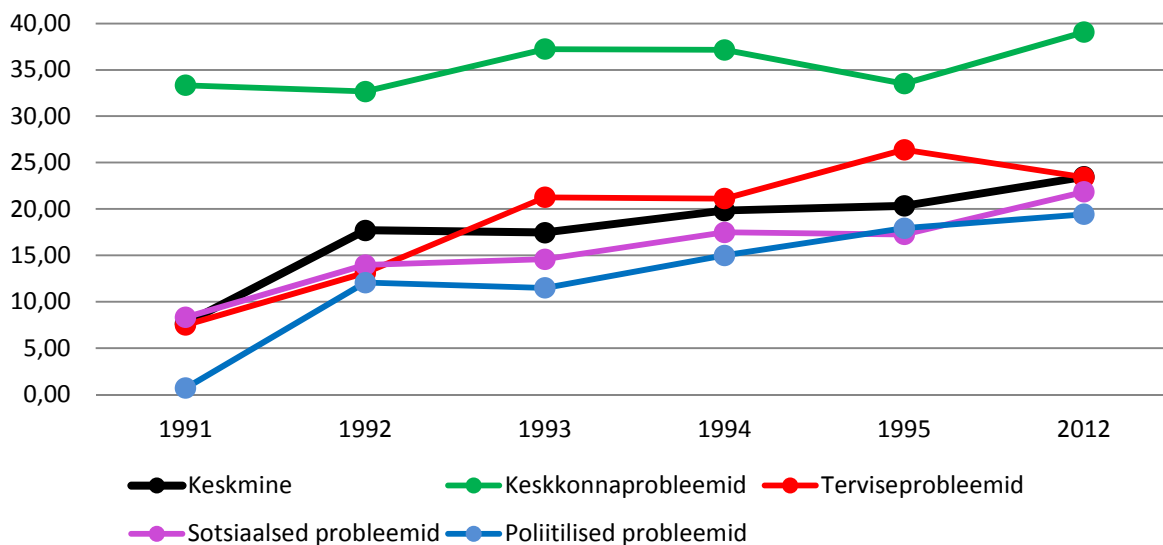
Läbi aastate on pessimismi osakaal tõusnud ning optimismi osakaal langenud (vt joonis 24). Eriti teravalt tõuseb esile 1991. aasta, mil vaid mõne kuu vanuse iseseisva Eesti Vabariigi gümnasistid olid tuleviku suhtes palju optimistlikumalt meelestatud kui hilisemad küsitletavad.

Joonis 24. Globaalprobleemide prognoositulemuste muutumine pessimismi-optimismi skaalal 1991-2012.a.

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Kõige pessimistlikumad on olnud õpilased alati keskkonnaprobleemide suhtes (vt joonis 25). Isegi üldiselt vähepessimistlikul 1991. aastal oldi keskkonnaprobleemide suhtes sama pessimistlikud kui hilisematel küsitlusaastatel. Keskkonnaprobleemide ning sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide suhtes oldi 2012. aastal pessimistlikumad kui kunagi varem. Seevastu terviseprobleemide lahenemise suhtes olid gümnasistid 2012. aastal vähem pessimistlikud kui 1995. aastal.

Joonis 25. Globaalprobleemide prognoositulemuste muutumine 1991-2012.a. probleemirühma alusel

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

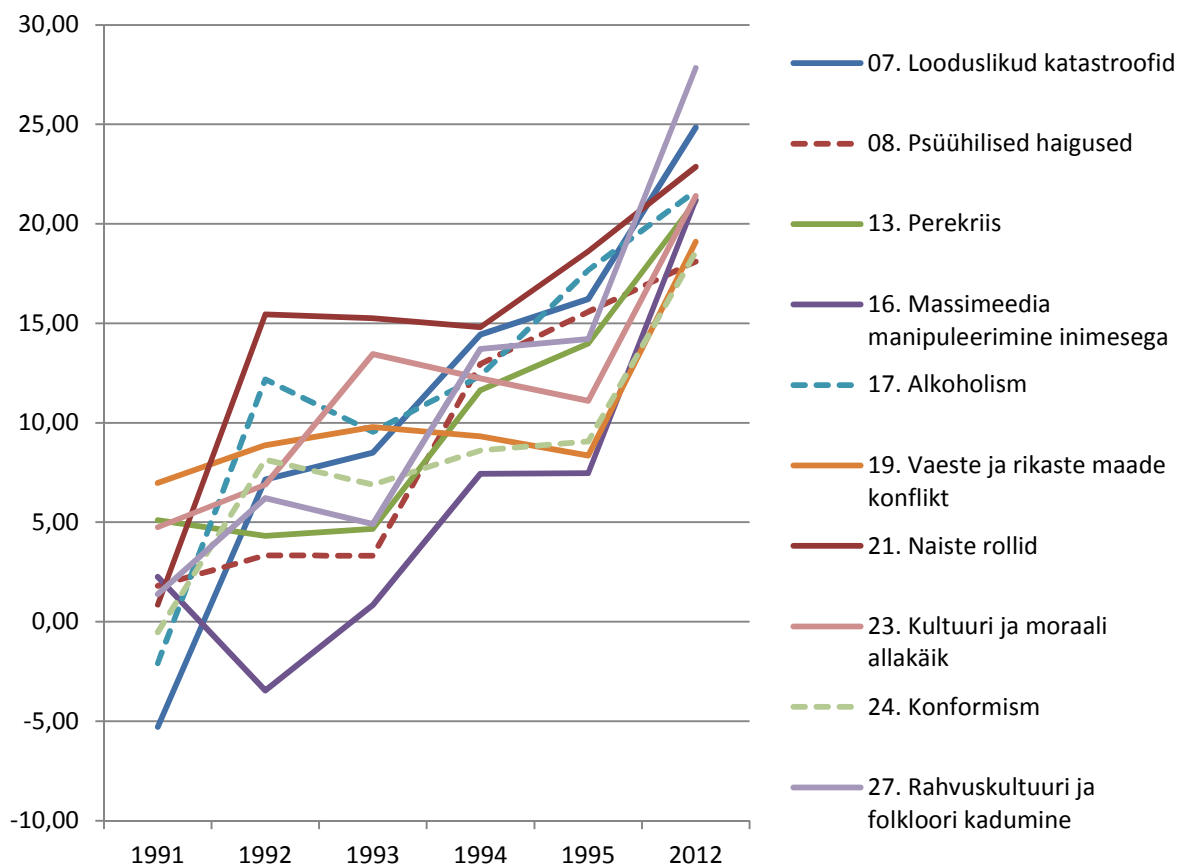
Kõige pessimistlikumad on õpilased olnud igal aastal järgmiste probleemide suhtes: demograafilised probleemid, ökoloogia, tööpuudus, looduslike ressursside eksploatatsioon, tööstuslik saastatus ning terrorism ja vägivald (vt lisa 11).

Kõige optimistlikumad on õpilased olnud kirjaoskamatus, rassismi ja maailma ilmalikustumise suhtes. 1991. ja 1992. aastal oldi optimistlikud ka vähihaiguse suhtes, kuid edaspidi on selle probleemi suhtes pessimism kasvanud. 2012. aastal paigutusid tabeli lõppu aga religioossed konfliktid, mille suhtes oldi varem pessimistlikumad.

Olulisi muutusi ($p > 0,000$) ei ole toimunud 5 globaalprobleemi osas: uued haigused, tööpuudus, looduslike ressursside eksploateerimine, inimsuhete mandumine ja tööstuslik saastatus. Kõigi teiste probleemide osas on aset leidnud muutused.

Üldist pessimismisuunalist trendi näitab ka see, et 1991. aastal paiknes skaala negatiivsel poolel üheksa probleemi. Hilisematel aastatel üks kuni neli.

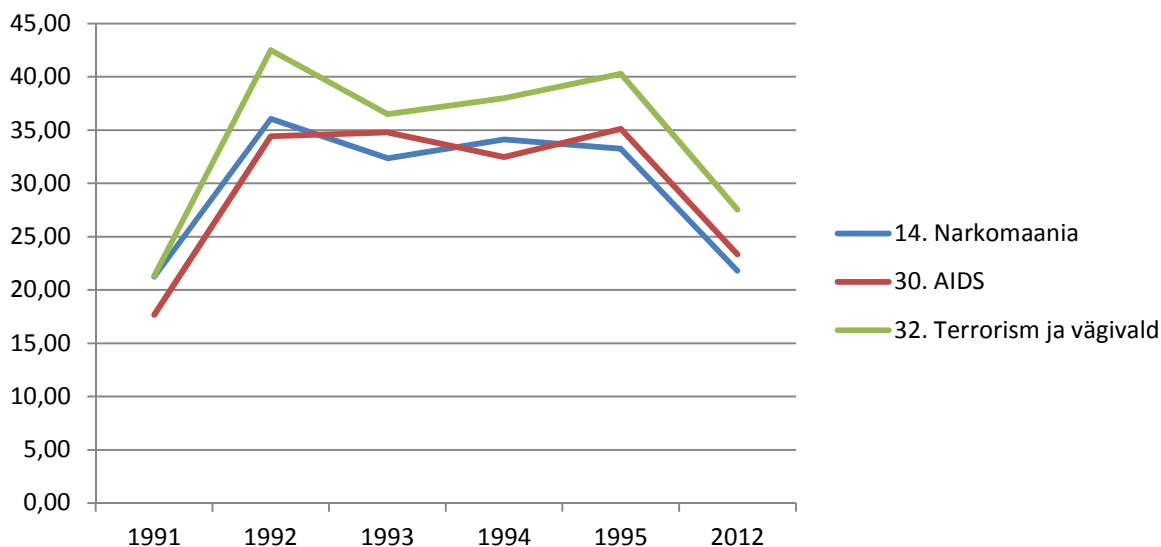
Looduslikud katastroofid, psüühilised haigused, perekriis, massimeedia manipuleerimine inimesega, alkoholism, vaeste ja rikaste maade konflikt, naiste rollid, kultuuri ja moraali allakäik, konformism ning rahvuskultuuri ja folkloori kadumine on probleemid, mille tähtsus on läbi aastate kasvanud (vt joonis 26). Kõigi nende probleemide puhul ollakse 2012. aastal pessimistlikumad kui kunagi varem.

Joonis 26. Globaalprobleemide, mille osas on kasvav pessimism, tulevikuproгноosi muutumine 1991-2012

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Narkomaania, AIDSi ning terrorismi ja vägivalda suhtes oldi kõige pessimistlikumad aastatel 1992–1995 (vt joonis 27). Tulemuste sellist käitumist võib põhjendada jällegi kuritegevuse levikuga 1990-ndatel aastatel noores Eesti Vabariigis. 1995. aasta olukorra iseloomustamiseks on parim näide see, et 46,5 protsenti ajalehe Postimees esiküljelugudest tõid lugejaile halbu sõnumeid – teatasid plahvatuses, suurmõrvast või käsitlesid poliitilisi skandaale ja sõdu ning sõjasündmusi Tšetšeenias (Postimees alustas... 1995).

Joonis 27. Globaalprobleemide, mille osas oldi pessimistlikud 1992-1995, tulevikuproгноosi muutumine 1991-2012

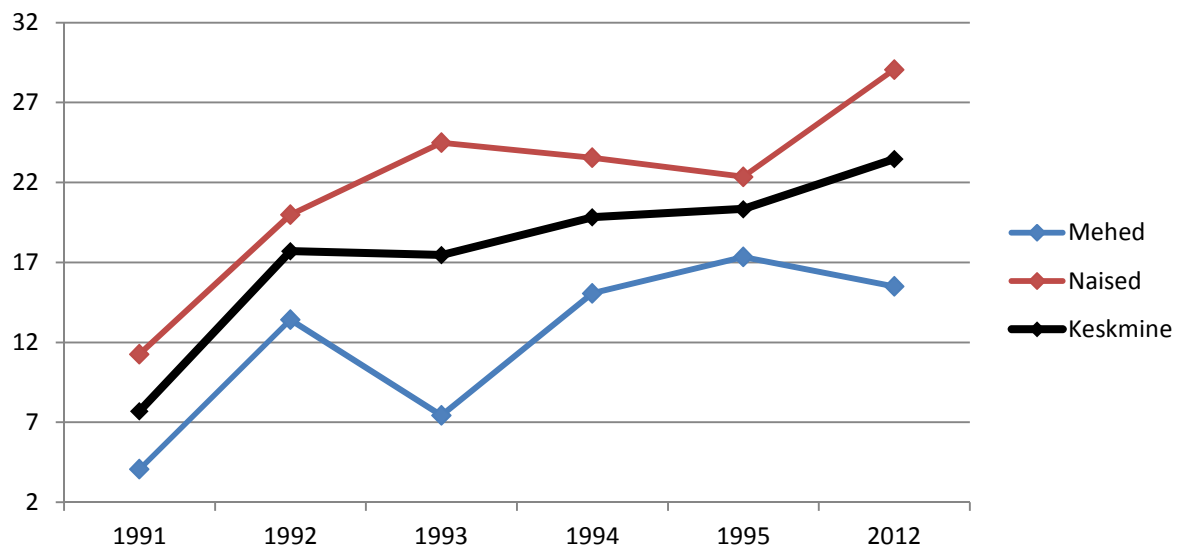
Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Läbi aastate on langenud pessimism ökoloogia suhtes (vt lisa 11). Pidevalt on tõusnud pessimism kirjaoskamatus probleemi suhtes, mille lahendatavuse osas ollakse üldiselt kõige optimistlikumad. Tuumasõja suhtes oldi kõige pessimistlikumad 1994. ja 1995. aastal, demograafiliste probleemide suhtes 1993. ja 2012. aastal, vähihaiguse ja rahvuskonfliktide suhtes 1995. aastal. Pessimism sotsiaalse ebavõrdsuse suhtes püsis ajavahemikul 1992–1994 samana. 1991. aastal oli sellest madalam ning 1995. ja 2012. aastal kõrgem.

Vaadeldes soolisi erinevusi läbi aegade (vt joonis 28), selgub et naised on olnud alati globaalprobleemide võimaliku lahendamise suhtes pessimistlikumad kui mehed.

Naiste pessimism on 2012. aasta küsitlustulemuste põhjal kõrgem kui 1990-ndatel aastatel. Seevastu meeste pessimism on suurusjärguliselt sama nagu 1992., 1994. ja 1995. aastal.

Nii mehed kui naised olid kõige optimistlikumad 1991. aastal. 1993. aasta paistab silma meeste optimism võrreldes naistega, tekitades seeläbi suurima soolise lõhe meeste ja naiste prognoosides. 2012. aastal on sugude vahelised erinevused suuremad kui 1990-ndatel keskmiselt, jäädes alla vaid 1993. aasta tulemusele.

Joonis 28: Globaalprobleemide tulevikuprognosi muutumine soo järgi 1991-2012

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

6. Globaalprobleemide käsitlemine AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes

Meedias kajastamist leidnud globaalprobleemide esinemise sageduse määramiseks koguti andmeid AS–ile Postimees kuuluvatest veebiväljaannetest ajaperioodil jaanuar - oktoober 2012. Valimi suuruseks kujunes 984 artiklit (vt lisa 14).

6.1. Globaalprobleemide esinemise sagedus AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes

Arvuliselt kõige enam artikleid oli looduslike katastroofide kohta (N=166). Artiklid ilmusid peamiselt Postimees.ee uudisteportaalil (N=153). Kõige enam kirjutati maavärinatest, orkaanidest ja tsunamitest.

Üle saja artikli oli ka alkoholismi probleemi kohta (N=108). Probleemi käsitleti kõige enam Postimees.ee uudisteportaalil (N=38), kus käsitleti alkoholiprobleeme laiemalt, alkoholipoliitikat, õnnetusjuhtumeid ning kuritegusid, mis olid põhjustatud alkoholi liigtarbimisest. Portaalil Tarbija24 (N=22) tuuakse lugejatele alkoholismiteemaliste uuringute tulemusi ning arutletakse alkoholi kättesaadavuse teemadel. Portaalides Elu24 (N=14) ja Naine24 (N=14) räägitakse alkoholiga seotud müütidest ja kuulsuste alkoholismiteemalistest sõnavõttudest.

Kolmandal kohal oli tööstuslik saastatus, mis leidis kajastust 74 artiklis. Antud probleemi käsitleti enam majandusportaalil E24 (N=28). Räägiti saastatusega seotud poliitikast, saastekvootidest, uutest keskkonnasõbralikest tehnoloogiatest. Tööstuslikust saastatusest tingitud vee ja õhureostusest regionaalsel tasandil räägiti portaalides Postimees.ee (N=21) ning Tallinna Postimehes (N=4) ja Tartu Postimehes (N=8).

Terrorism ja vägivald leidis kajastust 72 artiklis. Seda peamiselt uudisteportaalil Postimees.ee (N=65), kus toodi lugejateni info terroristlike rühmituste poolt korraldatud rünnakutest ning kohtumenetluste käigust.

Looduslike ressursside eksploateerimist käsitleti 68 artiklis. Peamiselt majandusportaal E24 (N=55), kus räägiti fossiilsete kütuste (peamiselt nafta ja maagaasi) varude suurusel, uute maardlate avastamisest, avastamisse investeeritud summadest, naftahinna kõikumistest maailmaturul. Samuti alternatiivsetest energiaallikatest ja nendesse suunatud investeeringutest. Räägitakse ka energiakriisist ning energeetikapoliitikast üldiselt.

Narkomaaniat (N=48) käsitleti enim portaal Postimees.ee (N=34) peamiselt kuritegevuse kontekstis – võitlus narkokaubandusega, narkootikumidega seotud kuriteod ning kohtulood. Narkomaaniat käsitleti kuuel korral ka Postimehe arvamusportaal arvamus.postimees.ee. Räägiti peamiselt narkootikumisõltuvusest ühiskonnas ning eriti noorte hulgas. Samuti kritiseeriti riigi uimastipoliitikat.

Sotsiaalsel ebavõrdsust käsitleti 46 korral. Kõige enam portaal arvamus.postimees.ee, kus suunati lugejate tähelepanu ühiskonnas olulistele valupunktidele – vaesus (sh noorte ja laste elamine allpool vaesuspiiri) ja varanduslik ebavõrdsus. Mitmel korral käsitleti sotsiaalsel ebavõrdsust ka ajalehe Postimees juhtkirjas.

6.2. Globaalprobleemide käsitlemine erinevates veebiväljaannetes

Kõige enam kajastati globaalprobleeme portaal Postimees.ee (N=447), sellele järgnesid majandusportaal E24 (N=156), tarbijatele suunatud infoportaal Tarbija24 (N=100), naisteportaal Naine24 (N=84), arvamusportaal arvamus.postimees.ee (N=78) ja meelelahutusportaal Elu24 (N=60). Teistes OÜ Postimees veebiväljaannetes käsitleti globaalprobleeme vähem kui 30 artiklis (vt lisa 14).

Uudisteportaal Postimees.ee kajastati teiste portaalidega võrreldes enam looduslike katastroofe, alkoholismi, terrorismi ja vägivalda, narkomaaniat, rahvuskonflikte, religioosseid konflikte, alaealiste õigusrikkumisi, massimeedia manipuleerimist inimesega, kliima soojenemist, ökoloogiat ja tuumasõda.

Arvamusportaal arvamus.postimees.ee leidsid kajastamist sotsiaalse ebavõrdsuse, perekriisi, naiste rollide ja maailma ilmalikustumise teemad. Massimeedia manipuleerimine inimesega leidis samuti viiel korral kajastust.

Majandusportaal E24 kajastati teistest portaalidest enam tööstuslikku saastatust, looduslike ressursside ekspluateerimist, vaeste ja rikaste maade konflikti ja tööpuudust.

Tarbijale suunatud portaal Tarbija24 käsitleti teistest enam AIDSi ja kutsehaigusi.

Naisteportaal Naine24 räägiti stressist tingitud haigustest, inimeste võõrandumisest reaalmaailmast ja sotsiaalsest suhtlusest. Teistest portaalidest enam kajastati probleeme nagu tsivilisatsiooni haigused, psüühilised haigused, sõltuvus internetist ja inimsuhete mandumine.

Spordiportaal sport.postimees.ee leidis teistest portaalidest enam kajastust rassism. Rassismi teema oli seotud tumedanahaliste jalgpallurite vastu suunatud sallimatusega nii fännide, kaasmängijate kui ka treenerite poolt.

6.3. Veebiväljaannete seos küsitluse tulemustega

Veebiväljaannetes kajastati kõige enam keskkonnaprobleeme (N=384). Sotsiaalseid probleeme kajastati 256 korral ja poliitilisi 227 korral. OÜ Postimees veebiväljaannetes kajastati kõige vähem terviseprobleeme (N=120).

Keskkonnaprobleemid olid kõige tähtsamad ka Eesti gümnaasiumiõpilaste jaoks (M=3,65). Tähtsuselt teisel kohal olid aga terviseprobleemid (M=3,50), mida kajastati meedias vähem. Tähtsuselt kolmandal ja neljandal kohal olid vastavalt sotsiaalsed (M=3,315) ja poliitilised (M=3,305) probleemid, sarnaselt meedia kajastusele. Samas ei leidu terviseprobleemide hulgas ühtegi, mida ei oleks üldse kajastatud, nagu ka keskkonnaprobleemide hulgas.

Põhjus, miks vaatamata terviseprobleemide tähtsusele kajastatakse neid meedias vähem, võib peituda selles, et uuritud väljaannete hulgas polnud ühtegi tervisele spetsialiseerunud väljaannet.

Kuigi AS Postimees veebiväljaannete hulgas ei olnud ka ühtegi keskkonnaprobleemidele spetsialiseerunud väljaannet, on keskkonnaprobleemid tänapäeva ühiskonnas sedavõrd aktuaalsed, et ületasid uudisekännise portaal Postimees.ee või käsitleti neid majanduslikust aspektist lähtuvalt majandusportaal E24.

Ajakirjanduse, sealhulgas veebiajakirjanduse üks peamised eesmärgid on tuua lugejateni uudiseid ja artikleid riigi poliit- ja sotsiaalelust ning -olukorrast. Seetõttu olid rohkelt kajastatud ka sotsiaalsed ja poliitilised probleemid. Seda nii uudiste- kui arvamuspordaalides.

Paraku jääb terviseemede käsitlemine ajakirjanduses tahaplaanile. Uudisteportaalides tehakse seda vaid siis, kui arutluse all on tervishoiupoliitika. Terviseprobleemid leidsid enam kajastust portaalides Tarbija24 (N=44) ja Naine24 (N=41), kusjuures viimases käsitleti peamiselt psühholoogilise taustaga terviseprobleeme. Nende kahe portaali päevane lugejate arv kokku (44 000) on aga ligi neli korda väiksem kui Postimees.ee lugejate arv (163 000), mis oli kõigi teiste probleemirühmade kajastuselt esikohal. (Postimees AS 2013)

Meedias seitsme enimkajastatud probleemi hulgas on esindatud kolm kõige tähtsamat globaalprobleemi: tööstuslik saastatus, looduslike ressursside ekspluateerimine ja sotsiaalne ebavõrdsus. Samas leidub ka probleeme, mida on meedias rohkelt kajastatud, kuid mis õpilaste arvates on vähem tähtsad: looduslikud katastroofid (ajakirjanduses 1. koht; tähtsuselt 25. koht), alkoholism (ajakirjanduses 2. koht; tähtsuselt 22. koht), narkomaania (ajakirjanduses 6. koht; tähtsuselt 31. koht).

Meedias vähem kajastatud teemad ühtivad aga suures osas vähem tähtsate probleemidega. Meedias alla 10 korra kajastatud teemade hulgas on vaid üks õpilastele tähtis probleem ($M > 3,5$) – osooniaugud.

Rühmasiseselt on tähtsamad probleemid meedias ka üsna palju kajastust leidnud. Igas rühmas on kolme tähtsamat probleemi kajastatud meedias üle 10 korra. Kõige tugevam rühmasisene seos meedia kajastuse ja tähtsuse vahel ilmneb just terviseprobleemide puhul. Kõige tähtsamad tervisega seotud probleemid on ka meedias enam kajastatud.

Selgus, et naiste poolt tähtsaks peetud probleemide pingeriida sarnaneb meedia poolt kajastatud teemade pingereaga rohkem kui meeste oma (kohtade korrelatsiooninäitaja meestel 0,29, naistel 0,374).

Olulised erinevused meeste ja naiste suhtumise vahel ilmsid nende probleemide puhul, mida kajastati teistest rohkem naisteportaalil Naine24. Need probleemid olid naiste jaoks teiste probleemidega võrreldes tähtsamad kui meeste jaoks: sõltuvus internetist (koht_{mehed}=9;

koht_{naised}=4; koht_{meedia}=23), tsivilisatsiooni haigused (koht_{mehed}=10; koht_{naised}=3; koht_{meedia}=13) ja psüühilised haigused (koht_{mehed}=35; koht_{naised}=31; koht_{meedia}=23).

Naiste jaoks olid võrreldes teiste probleemidega tähtsamad ka probleemid, mida kajastati enim tarbijale suunatud portaalis Tarbija24: AIDS (koht_{mehed}=13; koht_{naised}=10; koht_{meedia}=8) ja kutsehaigused (koht_{mehed}=28; koht_{naised}=21; koht_{meedia}=16).

Vastupidine tendents ilmnes looduslike ressursside eksploateerimise (koht_{mehed}=1; koht_{naised}=12; koht_{meedia}=5) puhul, mida kajastas teistest portalidest oluliselt enam majandusportaal E24.

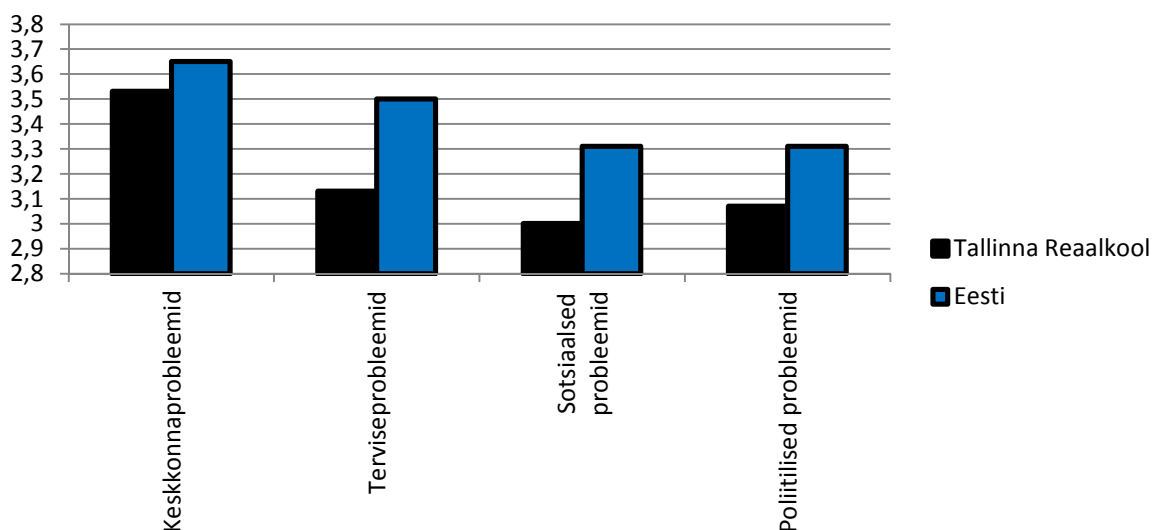
Ülejäänud portalide puhul olulisi ühesuunalisi soolisi erinevusi ei ilmnenu.

7. Suhtumine globaalprobleemidesse Tallinna Reaalkoolis

Tallinna Reaalkoolis on globaalprobleemide küsimustikuga küsitlust läbi viidud kahel korral – 1991. aasta septembris ja 2012. aasta oktoobris. 1991. aastal osales küsitluses 34 õpilast, neist 16 meest ja 18 naist ning 2012. aastal 71 gümnaasiumiõpilast, neist 33 meest ja 38 naist.

7.1. Globaalprobleemide tähtsus Tallinna Reaalkoolis ja selle võrdlus Eesti keskmisega

Tallinna Reaalkoolis on võrreldes kõigi küsitluses osalenud koolide keskmisega globaalprobleemide tähtsus üldiselt väiksem. Reaalkoolis on ainsaks tähtsaks probleemirühmaks keskkonnaprobleemid ($M > 3,5$). Teised probleemirühmad on oluliselt vähem tähtsustatud (vt joonis 29). Ka terviseprobleemid, mis on Eestis üldiselt tähtsad, jätavad Reaalkooli õpilased sama ükskõikseks nagu sotsiaalsed ja poliitilised probleemid. Siiski on poliitilised probleemid veidi tähtsamad kui sotsiaalsed probleemid. Ka see erineb Eesti keskmisest tulemusest.

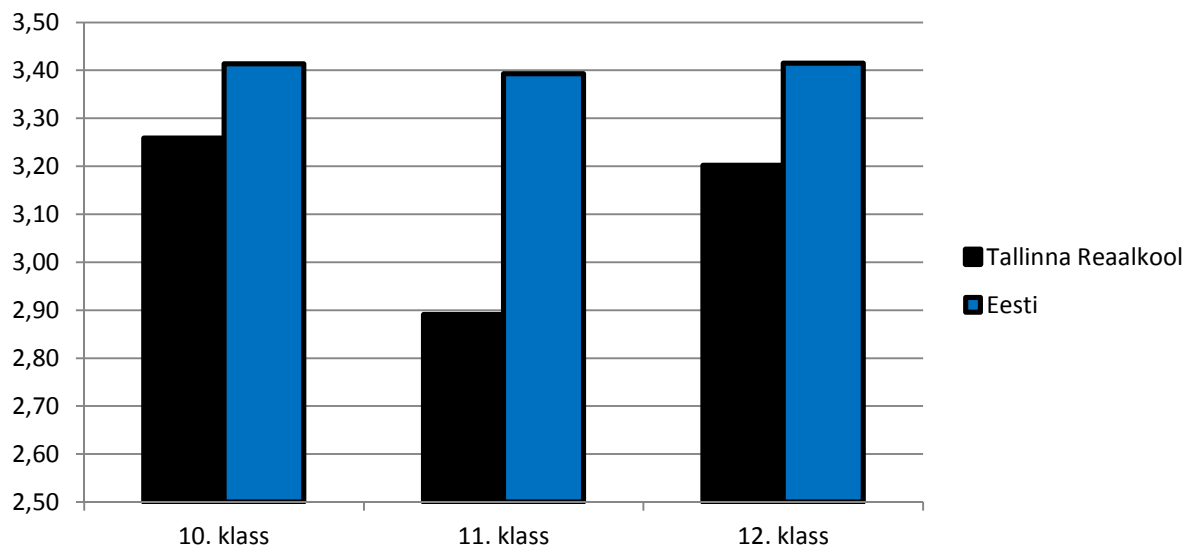
Joonis 29. Tallinna Reaalkooli ja Eesti keskmise tulemuse võrdlus probleemirühmade järgi tähtsuse skaalal

Allikas: Autori andmed

Reaalkoolis on kõige tähtsamad demograafilised probleemid, mis on Eestis üldiselt alles 9. kohal (vt lisa 19). Looduslike ressursside ekspluatsioon, tööstuslik saastatus ja ökoloogia on pingerea tipus nii Eestis tervikuna kui ka Reaalkoolis. Üldiselt on Reaalkoolis tähtsaid probleeme ($M > 3,5$) seitse, Eestis tervikuna aga 15.

Enamik probleeme on Tallinna Reaalkoolis vähem tähtsustatud kui Eestis keskmiselt (vt lisa 19). Eranditeks on 9 globaalprobleemi: demograafilised probleemid, looduslike ressursside ekspluatsioon, jäätmed, väikerahvaste häving, vaeste ja rikaste maade konflikt, narkomaania, massimeedia manipuleerimine inimesega ja religioossed konfliktid.

Eestis on üldiselt klassidevahelised erinevused suhteliselt väikesed (vt joonis 30). Tallinna Reaalkoolis on aga olukord teistsugune. 11. klassis on globaalprobleemid oluliselt vähem tähtsad kui 10. või 12. klassis, erinedes oluliselt Eesti keskmisest. Kõikide probleemirühmade muutused klassiti käituvad sarnaselt. Seega on klassidevahelised erinevused tingitud üldisest tähtsustamisest, mitte vaid mõne rühma osas toimunud muutustest.

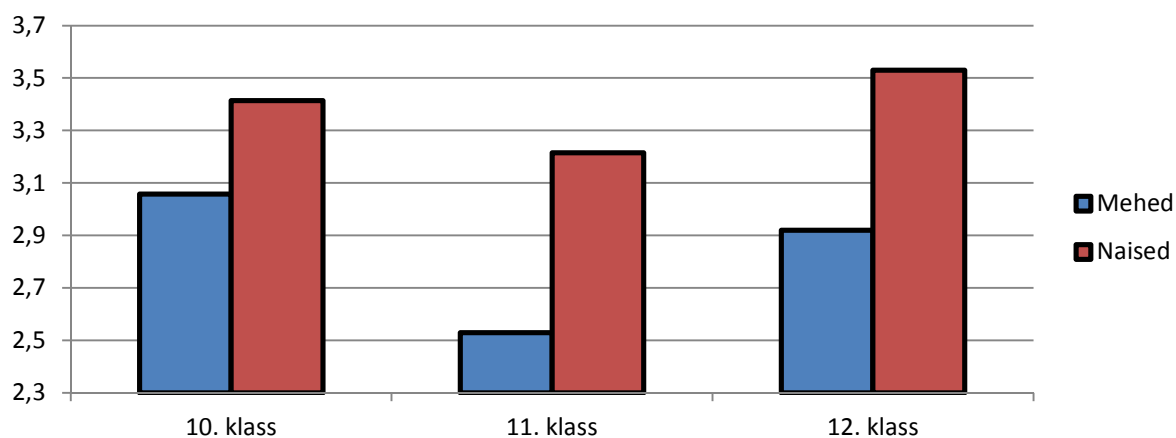

Joonis 30. Tallinna Reaalkooli ja Eesti keskmise tulemuse võrdlus klassiti tähtsuse skaalal

Allikas: Autori andmed

Märgatav optimism 11. klassis ilmneb nii naiste kui meeste osas, kuid viimaste puhul siiski tugevamalt (vt joonis 31). Naised tähtsustavad igas klassis probleeme meestest rohkem, kuid

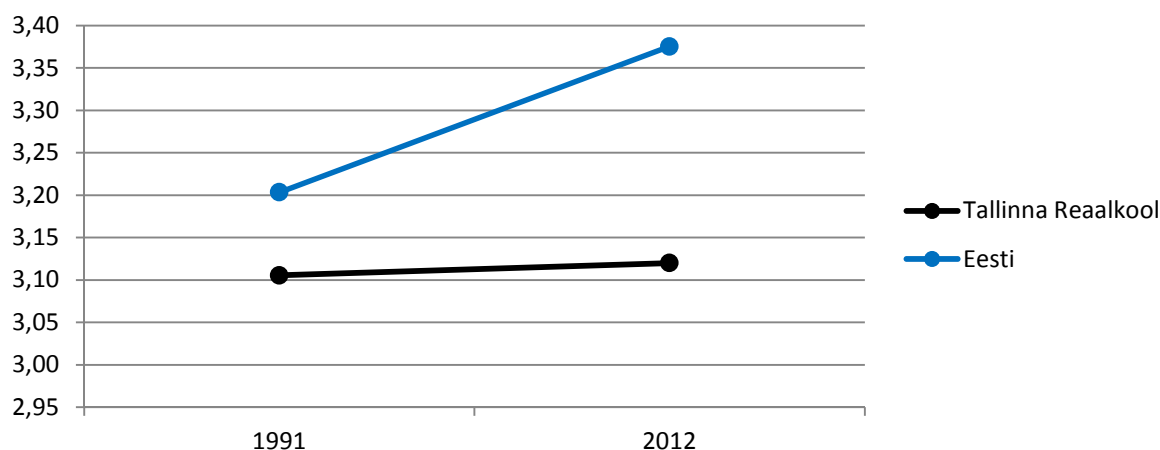
10. klassis on sugude vahelised erinevused kõige väiksemad. Erinevalt meestest on naiste puhul globaalprobleemid sarnaselt Eesti keskmisele tulemusele kõige tähtsamad 12. klassis.

Joonis 31. Tallinna Reaalkooli meeste ja naiste tulemuse võrdlus klassi järgi tähtsuse skaalal

Allikas: Autori andmed

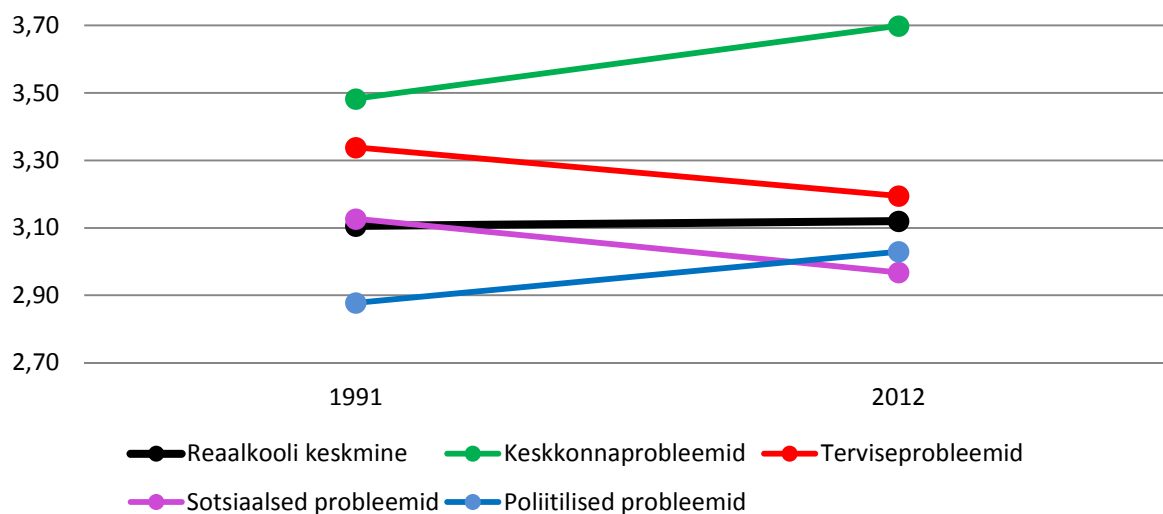
Kuna Tallinna Reaalkoolis on globaalprobleemide küsitlust läbi viidud nii 2012. kui ka 1991. aastal, siis on võimalik analüüsida ka tulemuste muutumist ajas. Selgub, et globaalprobleemide üldine tähtsustamine on jäänud samaks, samas kui mujal Eestis on probleemide tähtsus tõusnud (vt joonis 32).

Joonis 32. 1991. a ja 2012. a küsitlustulemuste võrdlus tähtsuse skaalal

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Muutused on aga toimunud probleemirühmade tähtsustamise osas (vt joonis 33). Keskkonnaprobleemid ja poliitilised probleemid on 21 aasta jooksul muutunud tähtsamateks, terviseprobleemid ja sotsiaalsed probleemid vähem tähtsamateks.

Joonis 33. 1991. a ja 2012. a küsitlustulemuste võrdlus tähtsuse skaalal probleemirühmade järgi

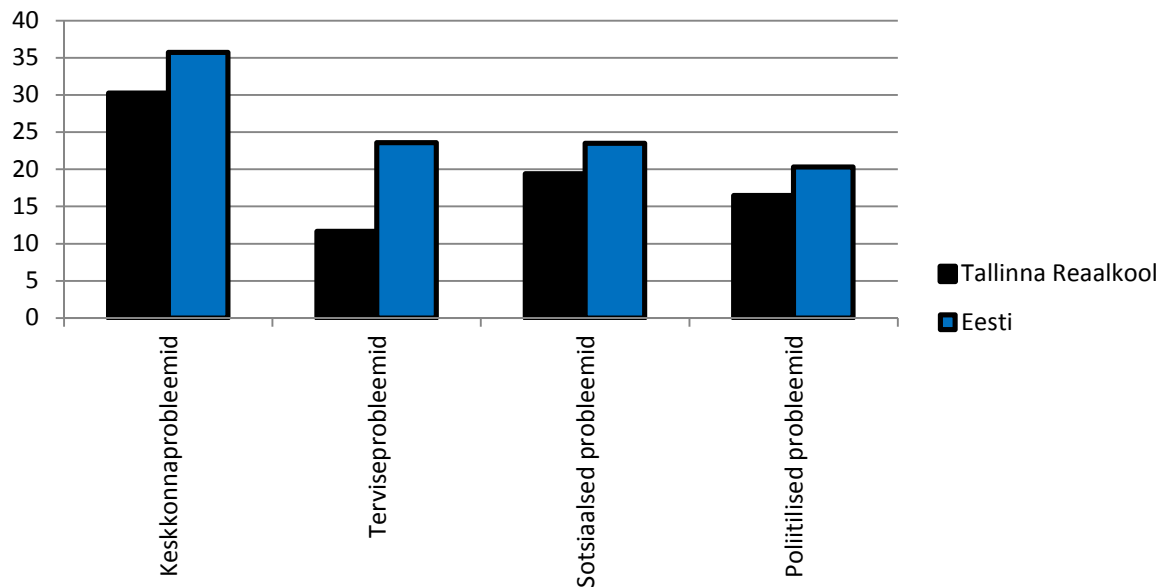
Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Aja jooksul (vt lisa 20) on Tallinna Reaalkoolis oluliselt tähtsamaks muutunud ($p > 0,05$) massimeedia manipuleerimine inimesega, konformism, vaeste ja rikaste maade konflikt, looduslike ressursside ekspluateerimine, sotsiaalne ebavõrdsus, looduslikud katastroofid, religioossed konfliktid ja demograafilised probleemid. Vähem tähtsateks on muutunud laste kuritegevus, maailma ilmalikustumine, naiste rollid ja AIDS. Sellised tendentsid on märgatavad ka Eestis tervikuna.

7.2. Tulevikuproгноosid Tallinna Reaalkoolis ja nende võrdlus Eesti keskmisega

Üldiselt on Tallinna Reaalkooli õpilased tuleviku suhtes vähem pessimistlikud kui Eesti gümnaasiumiõpilased keskmiselt (vt joonis 34). Eriti paistab silma Reaalkooli õpilaste vähene pessimism terviseprobleemide suhtes. Usutakse, et terviseprobleemide olulisus muutub

järgneva 50 aasta jooksul vähem kui ülejäänud probleemide puhul. Eriti optimistlikud on Reaalkooli mehed, kes usuvad, et terviseprobleemide tähtsus tulevikus isegi väheneb.

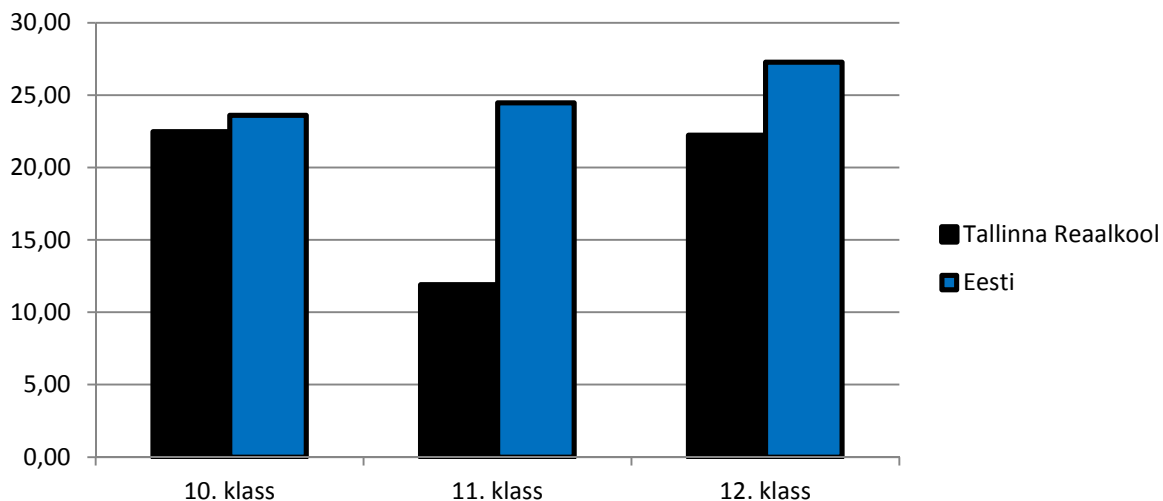

Joonis 34. Tallinna Reaalkooli ja Eesti keskmise tulemuse võrdlus probleemirühmade järgi tulevikuproгноosi skaalal

Allikas: Autori andmed

Enamiku globaalprobleemide suhtes on Reaalkooli õpilased optimistlikumad kui ollakse Eestis keskmiselt (vt lisa 21). Vastupidine olukord ilmneb 9 probleemi puhul: demograafilised probleemid, väikerahvaste häving, tööstuslik saastatus, jäätmed, massimeedia manipuleerimine inimesega, inimeste võõrandumine, konformism ja inimsuhete mandumine.

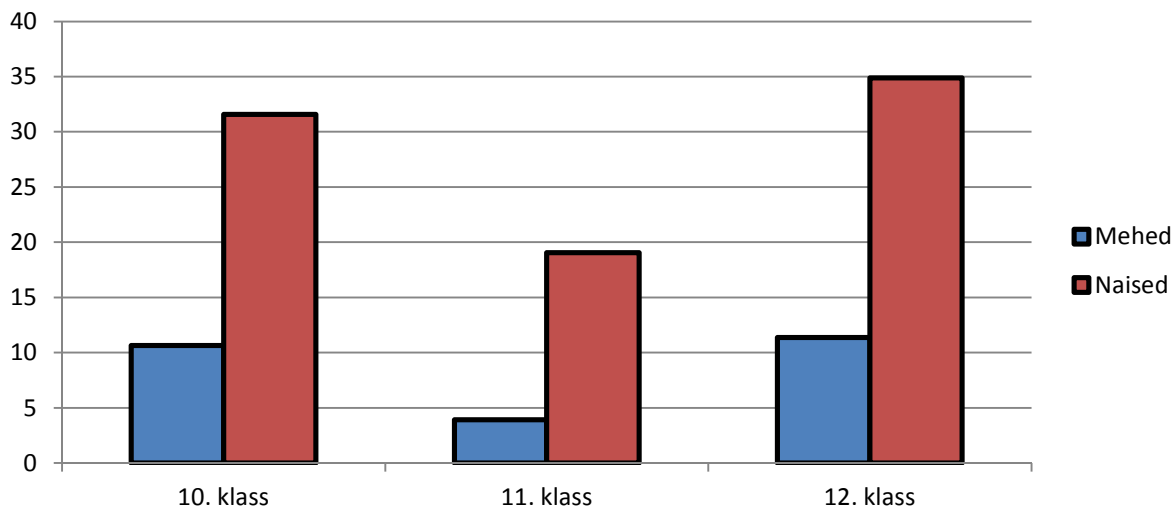
Eestis ollakse globaalprobleemide lahendatavuse suhtes kõige pessimistlikumad 12. klassis, ning kõige vähem pessimistlikud 10. klassis (vt joonis 35). Erinevused on üldiselt suhteliselt väikesed. Tallinna Reaalkoolis on kõige optimistlikumad 11. klassi õpilased. Klassidevahelised erinevused on suuremad kui Eestis keskmiselt. Kõikide probleemirühmade puhul on klassidevahelised erinevused sarnased keskmisele.

Joonis 35. Tallinna Reaalkooli ja Eesti keskmise tulemuse võrdlus klassiti tulevikuproгноosi skaalal

Allikas: Autori andmed

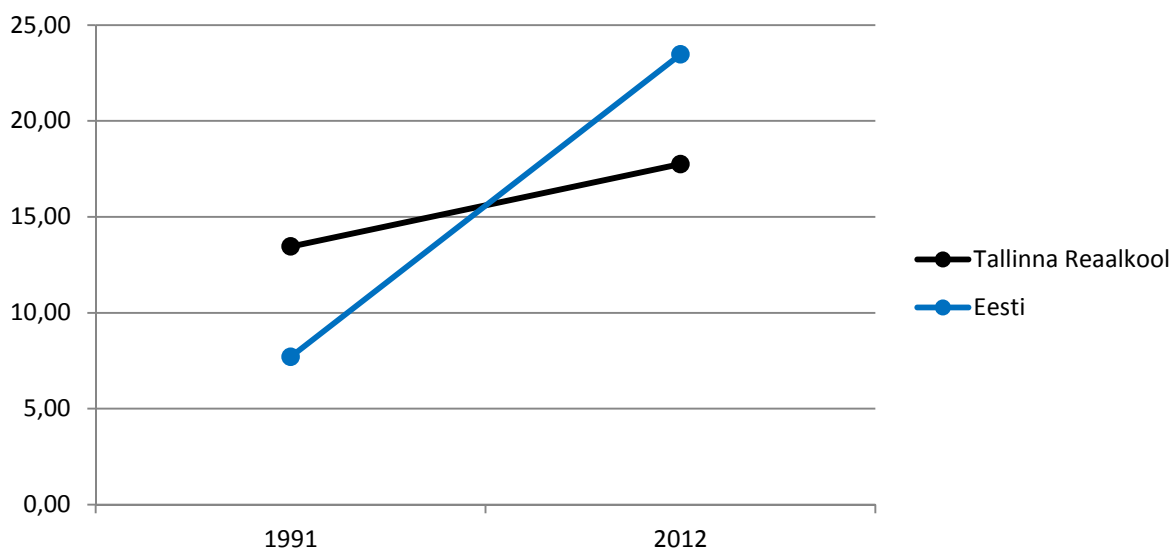
Nii meeste kui naiste puhul on klassidevahelised erinevused ühesugused – kõige pessimistlikumad on 12. klassi õpilased, kõige optimistlikumad 11. klassi õpilased (vt joonis 36)

Joonis 36. Tallinna Reaalkooli meeste ja naiste tulemuse võrdlus klassiti tulevikuproгноosi skaalal

Allikas: Autori andmed

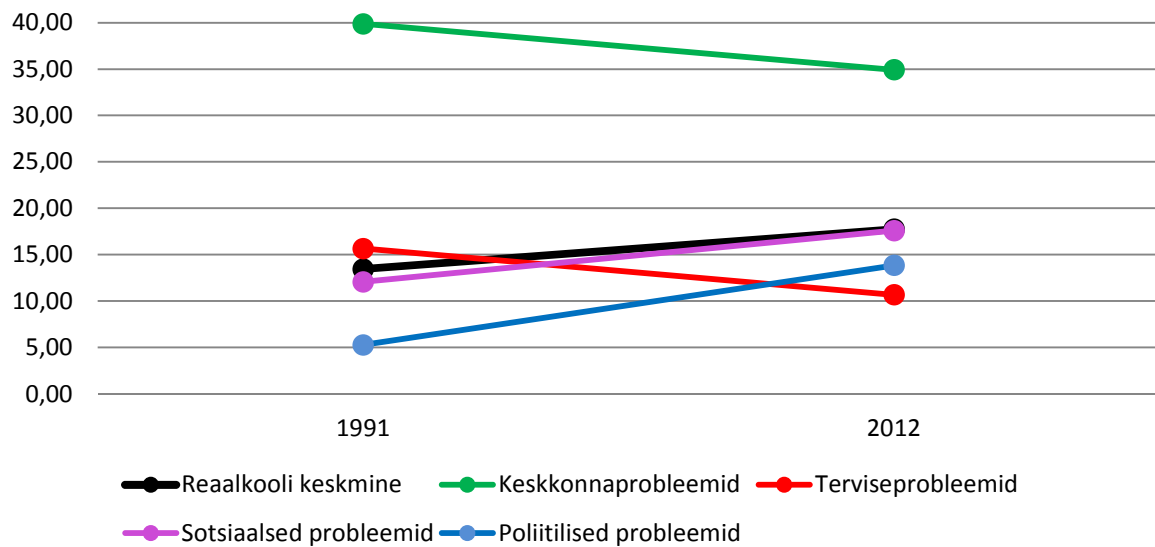
Võrreldes tulevikuprognose Tallinna Reaalkoolis kahel aastal, näeme, et üldiselt on pessimism kasvanud, kuid seda vähemal määral kui Eestis tervikuna (vt joonis 37). Tallinna Reaalkool oli 1991. aastal küsitluses osalenud koolidest kõige pessimistlikum, 2012. aastal oli Reaalkool aga kõige optimistlikum.

Joonis 37. 1991. a ja 2012. a küsitlustulemuste võrdlus tulevikuprognosi skaalal

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Keskkonnaprobleemide ja terviseprobleemide suhtes on Reaalkooli õpilased 21 aastaga muutunud optimistlikumaks, sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide suhtes aga pessimistlikumaks (vt joonis 38). Üldiselt on aga mõlemal küsitlusaastal keskkonnaprobleemide suhtes avaldunud oluliselt suurem pessimism kui teiste probleemirühmade puhul. Keskkonnaprobleemid eristuvad teistest palju tugevamalt kui Eestis keskmiselt.

Joonis 38. 1991. a ja 2012. a küsitlustulemuste võrdlus tulevikuprognosi skaalal probleemirühmade järgi

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Reaalkooli õpilased on pessimistlikumaks muutunud 24 globaalprobleemi osas (vt lisa 22). Olulisemad muutused ($p < 0,05$) pessimismi kasvu suunas on toimunud järgmiste probleemide puhul: massimeedia manipuleerimine inimesega, tuumasõda, rahvuskultuuri ja folkloori kadumine, inimeste võõrandumine, tsivilisatsiooni haigused, psüühilised haigused, looduslikud katastroofid, naiste rollid, demograafilised probleemid, sotsiaalne ebavõrdsus ja konformism. Oluliselt optimistlikumaks on õpilased muutunud ökoloogia ja AIDSi suhtes.

Kokkuvõte

Inimkonna tööstusrevolutsiooni järgne areng on lisaks pidevale majanduse ja heaolu kasvule kaasa toonud ka mitmeid globaalprobleeme. Globaalprobleemide näol on tegemist inimtekkeliste probleemidega, mida on võimalik lahendada vaid globaalse ühistegevuse tulemusena. Seetõttu on oluline, et inimkond oleks neist probleemidest teadlik ning et iga indiviid oskaks anda oma panuse globaalprobleemide lahendamisesse. See pädevus on kirjas riiklikus õppekavas juba aastast 1996.

Uurimistöös selgitati välja õpilaste suhtumine globaalprobleemidesse ning see, millisena nähakse globaalprobleeme tulevikus. Viidi läbi küsitlus 13 eesti üldhariduskoolis ning sellele vastas kokku 1391 gümnaasiumiõpilast. Vastanuid oli nii eesti kui vene õppekeelega koolidest, kokku seitsmest erinevast piirkonnast. Tulemusi võrreldi ajavahemikul 1991 kuni 1995 küsitletud õpilaste vastustega. Statistiliseks andmetöötluseks kasutati ühe- ja kahemõõtmelise analüüsi meetodeid, faktoranalüüsi ning dispersioonanalüüsi meetodeid ANOVA ja MANOVA.

Küsimustikus kirjeldatud 39 globaalprobleemi kohta tuli õpilastel määrata probleemi tähtsus viiepallisel skaalal. Seejärel tuli skaalal -100%-st kuni +100%-ni hinnata kirjeldatud probleemi tähtsuse muutumist 50 aasta pärast. Küsitluses esitatud 39 globaalprobleemi rühmitati neljaks: keskkonnaprobleemid, terviseprobleemid, sotsiaalsed probleemid ja poliitilised probleemid. Lisaks küsitlusele uuriti globaalprobleemide käsitlemist AS Postimees kuuluvates veebiväljaannetes ning võrreldi probleemide esinemise sagedust küsitlustulemustega.

Uurimistöös selgus et globaalprobleemid on Eesti ühiskonnas gümnaasiumiõpilaste arvates tähtsad. Kahe kümnendi jooksul on muutunud õpilaste poolt tähtsustatavad probleemid. 2012. aastal muretsesid noored rohkem energiaressursside ammendumise ning inimkonna jätkuva kasvamise pärast. Tähtsamad olid ka sotsiaalse ebavõrdsuse probleemid. Oma tähtsuse on noorte hulgas kaotanud tuumasõja oht ning AIDSi probleem.

Usutakse, et globaalprobleemid on 50 aasta pärast tähtsamad, kui nad on täna. Õpilased on tulevikuproгноoside osas pessimistlikumad, kui 1990-ndatel. Pessimism on kasvanud eelkõige sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide osas. Keskkonnaprobleemid on ainsaks probleemirühmaks, mille tähtsus ega prognoos pole ajas muutunud.

Ilmnes, et naised tähtsustavad kõiki globaalprobleeme rohkem kui mehed ning on tuleviku suhtes pessimistlikumad. Piirkondlikult erinesid oluliselt Tallinn ja Lõuna-Eesti, kusjuures Lõuna-Eestis olid probleemid tähtsamad ning tuleviku suhtes oldi pessimistlikumad. Eesti õppekeelega koolide õpilased tähtsustavad vene õppekeelega õpilastest enam keskkonnaprobleeme, samas kui vene õppekeelega koolide õpilased tähtsustasid rohkem terviseprobleeme ja sotsiaalseid probleeme ning olid nende suhtes ka eesti õppekeelega koolide õpilastest pessimistlikumad. Tulemustest selgub et õpilased on tähtsaks peetavate globaalprobleemide suhtes pessimistlikud ja mittetähtsaks peetavate probleemide suhtes optimistlikud.

Leiti, et eksisteerib seos õpilaste poolt tähtsaks peetavate ning meedias enim kajastamist leidnud globaalprobleemide vahel. Keskkonnaprobleemid, mis olid kõige tähtsamad Eesti gümnaasiumiõpilaste jaoks, leidsid meedias kõige enam kajastamist. Naiste jaoks tähtsamaid probleeme käsitleti enam just naistele mõeldud veebiväljaannetes.

Esimene hüpotees leidis osaliselt kinnitust – hoolimata gümnaasiumi õppekavas kirjeldatud pädevuse kujundamisest kolme aasta vältel ei tähtsusta gümnaasiumi lõpuklasside õpilased üldiselt globaalprobleeme noorematest enam. Seda teevad vaid eesti õppekeelega koolides õppivad naised.

Teine hüpotees ei leidnud kinnitust – hoolimata sellest, et gümnaasiumilõpetaja peab õppekava kohaselt tundma globaalprobleeme, võtma kaasvastutuse nende lahendamise eest ning ühtlasi uskuma nende lahendamise võimalikkusesse, on gümnaasiumi lõpuklasside õpilased globaalprobleemide lahendamise suhtes tulevikus pessimistlikumad kui nooremad.

Kolmas hüpotees ei leidnud kinnitust – õpilaste vastuseid mõjutasid oluliselt nende sugu, õppekeel ja elukoht.

Neljas hüpotees leidis osaliselt kinnitust – üldine globaalprobleemide tähtsustamine ei ole muutunud, küll aga on toimunud muutused üksikute probleemide osas – tähtsustunud on

energiaressursside ammendumise, inimkonna jätkuva kasvu ja sotsiaalse ebavõrdsuse probleemid. Tuleviku suhtes on pessimism kasvanud võrreldes 1990-ndate aastate algusega.

Viies hüpotees leidis kinnitust – seos meedias enim kajastust leidnud globaalprobleemide ning õpilaste jaoks tähtsaks peetavate probleemide vahel tõepoolest eksisteerib. Nii meedia kui õpilased tähtsustasid enam keskkonnaprobleeme.

Tallinna Reaalkooli õpilaste jaoks on globaalprobleemid üldiselt vähemtähtsad ning nende suhtes ollakse optimistlikumad kui Eestis keskmiselt. Reaalkooli õpilastele on teistest probleemidest tunduvalt tähtsamad keskkonnaprobleemid, mis näitab Reaalkooli kui loodusteadusliku suunitlusega kooli õpilaste suuremat keskkonnateadlikkust.

Kui Eestis on 1991. ja 2012. aasta võrdluses aset leidnud küllaltki suured muutused, siis Reaalkoolis on need olnud väiksemad. 1991. aastal küsitatud koolidest kõige pessimistlikumast koolist on 2012. aastaks saanud kõige optimistlikum kool.

Seda, kas pessimism globaalprobleemide suhtes mõjutab ka inimeste käitumist, pole varem uuritud. Kui näha tulevikku väga negatiivsena, on keeruline töötada selle paremaks muutmise nimel. Samas, kui olla liiga optimistlikud, ei tunta vajadust üldse midagi ette võtta. See on küsimus, mis vajaks ka edaspidi uurimist. Kõik teemad mis on seotud inimeste valmidusega võtta kaasvastutus globaalprobleemide lahendamise eest on ka edaspidi uurimist väärt, kuna globaalprobleemide näol on tegemist üha aktuaalsemaks muutuva teemaderingiga ning ilma globaalse ühistegevuseta pole võimalik neid lahendada.

Kasutatud kirjandus

Alus- ja üldhariduse õppeasutuste ja õppurite kohta käiv statistika (2013). Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg. Loetud: <http://www.hm.ee/index.php?048055>, 13.02.13.

Beal, S. J. (2011) The Development of Future Orientation: Underpinnings and Related Constructs. Theses, Dissertations, and Student Research: Department of Psychology. Paper 32. University of Nebraska – Lincoln. Loetud: <http://digitalcommons.unl.edu/psychdiss/32>, 10.02.13.

Cronbach, L. J. (1951) Coefficient alpha and the internal structure of tests. In. Psychometrika, 16 (3), p. 297-334. Loetud: http://psych.colorado.edu/~carey/Courses/PSYC5112/Readings/alpha_Cronbach.pdf, 23.02.13.

Dodds, J., Chong-de, L. (1992) Chinese Teenagers' Concerns About the Future: a Cross National Comparison. Adolescence, 106, p. 481–486.

Eesti Entsüklopeedia (2006) Globaalprobleemid. Loetud: <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/globalprobleemid>, 05.11.2012

Gümnaasiumi riiklik õppekava. (2011) Riigi Teataja kodulehekülg. Loetud: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011002?leiaKehtiv>, 05.11.2012.

Issues on the Global Issues web site (2013) Loetud: <http://www.globalissues.org/issue>, 05.11.12.

Lauristin, M., Firsov, B. (1987) Массовая коммуникация и охрана среды: опыт социологического исследования. Tallinn: Eesti raamat.

Leonard, D. (2011) Ugly Truth of Space Junk: Orbital Debris Problem to Triple by 2030, May 9. Loetud: <http://www.space.com/11607-space-junk-rising-orbital-debris-levels-2030.html>, 05.11.12.

Niglas, K. (2005) Statistika loengumaterjale. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool. Loetud: <http://minitorn.tlu.ee/~katrin/cmsSimple/uploads/opmat/>, 07.01.2013.

Parring, A.-M., Vähi, M., Käärik, E. (1997) Statistilise andmetötluse algõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Peccei, A. (1985) Человеческие качества. Moskva: Progress.

Poolamets, O., Uljas, J., Raun, M., Punab, M. (2000) Mees muutuvast maailmas. Tallinn: Eesti pereplaneerimise liit.

Postimees AS. (2013) Eesti meedia kodulehekül. Loetud: <http://www.eestimeedia.ee/ettevotted-ja-brandid/eesti-ettevotted/as-postimees>, 23.02.2013

„Postimees“ alustas enamasti uudistega õnnetustest ja skandaalidest. (1995) Postimees, 30. detsember. Ajaleht „Postimees“ kodulehekül. Loetud: <http://arhiiv2.postimees.ee:8080/leht/95/12/30/uudis.htm#kaheksas>, 23.02.2013.

Reaves, C. C. (1992) Quantitative Research for the Behavioral Sciences. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Seitz, J.L., Hite, K.A. 2012. Global Issues. Oxford: John Wiley & Sons Ltd. Loetud: http://books.google.ee/books?id=KYLtrTw5UMYC&printsec=frontcover&dq=modern+global+issues&hl=et&sa=X&ei=EXcOUa6oKIrD0QWHuICgAw&redir_esc=y#v=onepage&q=modern%20global%20issues&f=false, 05.11.12.

Talvik, M. (1995) Maailmaprobleemide isiklik tähtsus ja prognoosid: sõltuvus sotsiaaldemograafilistest ning isiksufaktoritest. Diplomitöö. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.

Talvik, M. (1998) Õppivate noorte pessimism globaalprobleemide lahendatavuse suhtes tulevikus. T. Kuurme, M.-L. Laherand, toim. Õpetaja ja õpilane kasvatustegelikkuses. Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetised A9. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, lk. 100-109.

Tarand, A. (2001) Mis on GLOBE ja mis on tema taust. Riigikogu Toimetised, nr 3. Loetud: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11698&op=archive2>, 23.02.2013.

Tooding, L.-M. (2007) Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Valge, J., Sepp, K. (2009) Üleilmastumine ja globaalprobleemid. Tallinn: Koolibri.

Valt, L., Savisaar, E. (1983) Globaalprobleemid ja tulevikustsenaariumid. Tallinn: Eesti Raamat.

Vipp, K. (2012) Globaalpohmelus. Tallinn: DS Varahaldus OÜ.

Zaleski, Z., Chlewinski, Z. & Lens, W. (1994) Importance of and Optimism-Pessimism in Predicting Solution to World Problems: An Intercultural Study. Z. Zaleski, ed. Psychology of Future Orientation. Lublin: TN KUL, p. 197–227.

Lisa 1 Globaalprobleemide tähtsus ja tulevikuprognosis 2012. a küsitlustulemuste põhjal eesti õppekeele gümnaasiumiklassides

	Tähtsus			Tulevikuprognosis			r p<0,0001
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	
01. Tuumasõda	29	3,22	1,142	17	27,48	42,286	0,34
02. Demograafilised probleemid	9	3,74	1,079	1	47,78	44,390	0,38
03. Ökoloogia	5	3,78	1,045	5	39,31	41,901	0,35
04. Vähihaigus	7	3,75	1,132	29	18,90	49,258	0,40
05. Tsivilisatsiooni haigused	3	3,78	1,085	12	31,64	40,655	0,41
06. Uued haigused	18	3,45	1,097	11	32,05	38,443	0,42
07. Looduslikud katastroofid	25	3,30	1,187	19	24,85	41,958	0,42
08. Psüühilised haigused	33	3,07	1,142	31	18,10	36,391	0,46
09. Rassism	34	3,06	1,247	39	-2,00	49,817	0,40
10. Religioossed konfliktid	38	2,88	1,225	37	6,37	46,302	0,45
11. Inimeste võõrandumine	37	2,89	1,276	32	17,93	46,392	0,51
12. Tööpuudus	14	3,58	1,204	6	35,73	45,126	0,52
13. Perekriis	24	3,31	1,210	27	21,15	40,527	0,43
14. Narkomaania	31	3,19	1,276	23	21,80	45,058	0,49
15. Looduslike ressursside ekspuuteerimine	2	3,81	1,106	4	41,15	48,406	0,43
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	28	3,24	1,218	26	21,21	42,671	0,51
17. Alkoholism	23	3,32	1,239	24	21,66	44,228	0,47
18. Inimsuhete mandumine	35	3,05	1,211	35	13,84	41,969	0,46
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	30	3,22	1,097	28	19,10	38,651	0,33
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	4	3,78	1,079	7	35,25	43,128	0,45
21. Naiste rollid	16	3,49	1,202	22	22,86	42,966	0,48
22. Alaealiste õigusrikkumised	13	3,62	1,193	13	30,25	43,451	0,49
23. Kultuuri ja moraali allakäik	22	3,32	1,150	25	21,41	40,254	0,49
24. Konformism	26	3,27	1,144	30	18,59	40,512	0,45
25. Tööstuslik saastatus	1	3,90	1,113	3	42,05	45,283	0,46
26. Kutsehaigused	21	3,37	1,207	34	16,28	46,910	0,39
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	17	3,46	1,196	15	27,83	46,630	0,46
28. Rahvuskonfliktid	27	3,26	1,161	33	17,55	42,837	0,45
29. Kirjaoskamatus	36	2,93	1,265	38	-1,57	48,771	0,46
30. AIDS	12	3,65	1,156	20	23,35	49,315	0,42
31. Maa ilma ilmalikustumine	39	2,76	1,272	36	8,87	44,797	0,42
32. Terrorism ja vägivald	15	3,56	1,157	16	27,54	43,850	0,45
33. Kliima soojenemine	11	3,67	1,146	9	34,51	44,131	0,52
34. Väikerahvaste häving	19	3,45	1,161	14	29,18	42,820	0,46
35. Osoonigaugud	8	3,75	1,117	10	33,63	43,437	0,50
36. Sõltuvus internetist	6	3,78	1,161	2	42,06	45,406	0,53
37. GMO ohtlikkus	20	3,42	1,180	18	25,36	43,227	0,50
38. Jäätmed	10	3,70	1,093	8	34,79	44,525	0,42
39. Kosmoseprügi	32	3,18	1,219	21	23,04	45,669	0,45
Kokku		3,41	0,639		24,94	23,448	0,42
Keskkonnaprobleemid	1	3,65	0,708	1	35,72	28,686	0,46
Terviseprobleemid	2	3,50	0,754	2	23,60	29,083	0,45
Sotsiaalsed probleemid	3	3,31	0,720	3	23,50	25,427	0,46
Politiilised probleemid	4	3,31	0,696	4	20,33	25,168	0,42

Allikas: Autori andmed

Lisa 2 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus sugude alusel

	Mehed			Naised			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	21	3,15	1,166	32	3,26	1,124	3,106	0,078
02. Demograafilised probleemid	4	3,52	1,120	9	3,90	1,021	30,828	0,000
03. Ökoloogia	7	3,47	1,110	5	4,00	0,936	71,239	0,000
04. Vähihaigus	11	3,35	1,161	2	4,04	1,016	107,107	0,000
05. Tsivilisatsiooni haigused	10	3,44	1,181	3	4,03	0,937	82,229	0,000
06. Uued haigused	19	3,19	1,133	17	3,64	1,032	47,781	0,000
07. Looduslikud katastroofid	30	3,02	1,218	24	3,49	1,126	43,406	0,000
08. Psüühilised haigused	35	2,76	1,160	31	3,30	1,075	66,833	0,000
09. Rassism	33	2,81	1,236	34	3,24	1,225	28,596	0,000
10. Religioossed konfliktid	36	2,74	1,335	38	2,97	1,132	11,261	0,001
11. Inimeste võõrandumine	39	2,68	1,340	37	3,03	1,210	22,262	0,000
12. Tööpuudus	15	3,23	1,246	13	3,82	1,109	69,202	0,000
13. Perekriis	29	3,02	1,239	23	3,52	1,146	48,761	0,000
14. Narkomaania	32	2,91	1,338	26	3,39	1,192	38,015	0,000
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	1	3,74	1,153	12	3,86	1,070	3,577	0,059
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	20	3,16	1,270	30	3,30	1,178	4,089	0,043
17. Alkoholism	31	2,97	1,276	22	3,57	1,148	70,427	0,000
18. Inimsuhete mandumine	34	2,80	1,176	35	3,24	1,203	36,099	0,000
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	27	3,08	1,141	28	3,31	1,055	13,213	0,000
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	3	3,58	1,116	6	3,93	1,029	26,780	0,000
21. Naiste rollid	25	3,13	1,231	15	3,74	1,114	74,768	0,000
22. Alaealiste õigusrikkumised	17	3,22	1,193	8	3,90	1,111	90,516	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	22	3,15	1,172	25	3,44	1,118	17,231	0,000
24. Konformism	24	3,13	1,203	27	3,36	1,090	8,940	0,003
25. Tööstuslik saastatus	2	3,63	1,221	1	4,09	0,987	45,437	0,000
26. Kutsehaigused	28	3,06	1,270	21	3,58	1,112	50,051	0,000
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	16	3,23	1,245	18	3,63	1,132	28,915	0,000
28. Rahvuskonfliktid	18	3,20	1,164	29	3,30	1,158	2,525	0,112
29. Kirjaoskamatus	38	2,70	1,285	36	3,09	1,226	26,576	0,000
30. AIDS	13	3,32	1,204	10	3,88	1,063	61,754	0,000
31. Maailma ilmalikustumine	37	2,74	1,350	39	2,78	1,215	0,501	0,479
32. Terrorism ja vägivald	12	3,33	1,223	16	3,72	1,081	28,385	0,000
33. Kliima soojenemine	6	3,48	1,202	14	3,80	1,086	21,386	0,000
34. Väikerahvaste häving	14	3,26	1,234	20	3,59	1,087	21,991	0,000
35. Osooniaugud	5	3,52	1,196	7	3,91	1,029	35,603	0,000
36. Sõltuvus internetist	9	3,45	1,229	4	4,01	1,052	59,238	0,000
37. GMO ohtlikkus	23	3,14	1,237	19	3,62	1,097	43,965	0,000
38. Jäätmed	8	3,45	1,172	11	3,87	0,999	36,315	0,000
39. Kosmoseprügi	26	3,10	1,271	33	3,24	1,179	2,857	0,091
Tähtsus kokku		3,17	0,639		3,57	0,585	112,509	0,000
Keskkonnaprobleemid	1	3,43	0,734	1	3,79	0,650	70,336	0,000
Terviseprobleemid	2	3,18	0,755	2	3,72	0,666	156,943	0,000
Sotsiaalsed probleemid	4	3,07	0,717	3	3,49	0,673	92,859	0,000
Poliitilised probleemid	3	3,11	0,688	4	3,44	0,669	60,373	0,000

Allikas: Autori andmed

Lisa 3 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus sugude alusel

	Mehed			Naised			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	9	25,61	44,876	23	28,81	40,319	0,789	0,375
02. Demograafilised probleemid	1	45,02	44,930	2	49,74	43,932	2,709	0,100
03. Ökoloogia	5	30,23	43,830	4	45,75	39,258	36,151	0,000
04. Vähihaigus	36	4,52	49,838	22	29,12	46,237	69,129	0,000
05. Tsivilisatsiooni haigused	14	20,20	42,557	8	39,76	37,202	64,964	0,000
06. Uued haigused	13	22,17	42,237	13	39,07	33,824	53,832	0,000
07. Looduslikud katastroofid	16	18,78	44,126	21	29,15	39,832	16,019	0,000
08. Psüühilised haigused	30	9,02	36,416	28	24,53	35,007	52,890	0,000
09. Rassism	38	-8,03	51,456	39	2,27	48,210	9,932	0,002
10. Religioossed konfliktid	37	0,48	51,500	37	10,55	41,773	13,404	0,000
11. Inimeste võõrandumine	27	11,68	49,835	31	22,36	43,290	12,994	0,000
12. Tööpuudus	8	26,01	47,777	6	42,64	41,830	34,831	0,000
13. Perekriis	29	11,41	41,113	25	28,07	38,673	43,525	0,000
14. Narkomaania	26	12,11	47,657	24	28,67	41,818	33,575	0,000
15. Looduslike ressursside ekspuuteerimine	2	35,71	55,128	5	45,00	42,637	9,441	0,002
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	18	18,46	44,603	30	23,16	41,169	3,074	0,080
17. Alkoholism	32	7,36	46,020	18	31,77	39,973	84,657	0,000
18. Inimsuhete mandumine	33	6,93	42,242	35	18,73	41,111	22,364	0,000
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	23	15,36	40,327	33	21,74	37,225	7,960	0,005
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	6	29,86	44,476	12	39,07	41,766	14,656	0,000
21. Naiste rollid	28	11,61	42,842	20	30,82	41,274	54,146	0,000
22. Alaealiste õigusrikkumised	19	17,31	43,506	9	39,39	41,054	73,297	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	22	15,65	41,704	27	25,48	38,714	14,950	0,000
24. Konformism	25	13,94	42,681	32	21,89	38,600	10,371	0,001
25. Tööstuslik saastatus	3	33,64	49,954	3	48,00	40,663	25,459	0,000
26. Kutsehaigused	35	6,34	49,567	29	23,26	43,656	33,623	0,000
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	15	19,86	49,416	16	33,42	43,753	21,861	0,000
28. Rahvuskonfliktid	24	15,16	42,941	34	19,23	42,719	2,669	0,103
29. Kirjaoskamatus	39	-12,79	49,148	38	6,29	46,974	42,152	0,000
30. AIDS	31	8,71	53,628	15	33,60	43,243	67,439	0,000
31. Maaailma ilmalikustumine	34	6,45	47,853	36	10,56	42,485	2,827	0,093
32. Terrorism ja vägivald	17	18,59	48,901	14	33,81	38,766	31,144	0,000
33. Kliima soojenemine	7	27,56	48,550	10	39,37	40,090	18,689	0,000
34. Väikerahvaste häving	12	24,27	44,260	17	32,59	41,487	9,674	0,002
35. Osooniaugud	10	25,45	46,678	11	39,31	40,101	25,999	0,000
36. Sõltuvus internetist	4	30,77	47,374	1	49,92	42,275	45,590	0,000
37. GMO ohtlikkus	21	16,73	46,036	19	31,37	40,112	29,457	0,000
38. Jäätmed	11	24,45	46,437	7	41,99	41,693	39,456	0,000
39. Kosmoseprügi	20	17,26	49,480	26	27,06	42,393	10,771	0,001
Prognoos kokku		16,87	22,991		30,56	22,101	91,086	0,000
Keskkonnaprobleemid	1	28,58	30,516	1	40,70	26,238	44,889	0,000
Terviseprobleemid	4	12,18	28,315	2	31,56	26,896	123,723	0,000
Sotsiaalsed probleemid	2	14,89	25,046	3	29,51	23,937	87,902	0,000
Poliitilised probleemid	3	13,95	24,914	4	24,76	24,396	47,287	0,000

Allikas: Autori andmed

Lisa 4 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus klassiti

	10. klass			11. klass			12. klass			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	28	3,25	1,128	27	3,27	1,137	31	3,12	1,166	1,729	0,178
02. Demograafilised probleemid	5	3,78	1,038	7	3,74	1,111	10	3,69	1,101	0,512	0,599
03. Ökoloogia	2	3,80	1,014	4	3,83	1,057	9	3,69	1,073	1,213	0,298
04. Vähihaigus	6	3,74	1,066	6	3,80	1,191	8	3,72	1,158	0,601	0,548
05. Tsiviilsatsiooni haigused	8	3,74	1,064	3	3,84	1,079	5	3,79	1,120	0,595	0,552
06. Uued haigused	18	3,45	1,100	20	3,44	1,078	17	3,47	1,117	0,225	0,798
07. Looduslikud katastroofid	22	3,36	1,182	29	3,23	1,217	28	3,28	1,160	0,958	0,384
08. Psüühilised haigused	33	3,15	1,085	35	2,99	1,197	33	3,05	1,157	1,949	0,143
09. Rassism	32	3,15	1,282	31	3,11	1,193	37	2,88	1,236	4,800	0,008
10. Religioossed konfliktid	38	2,86	1,210	37	2,85	1,230	36	2,92	1,244	0,535	0,586
11. Inimeste võõrandumine	37	2,92	1,217	36	2,89	1,300	38	2,83	1,334	0,404	0,668
12. Tööpuudus	15	3,57	1,214	13	3,60	1,161	14	3,55	1,238	0,135	0,874
13. Perekriis	25	3,33	1,125	22	3,30	1,222	24	3,31	1,312	0,142	0,868
14. Narkomaania	23	3,35	1,257	33	3,06	1,234	32	3,11	1,326	5,090	0,006
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	9	3,68	1,148	1	3,89	1,055	2	3,91	1,085	4,756	0,009
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	34	3,14	1,197	25	3,27	1,206	23	3,35	1,254	2,676	0,069
17. Alkoholism	21	3,37	1,183	24	3,29	1,272	27	3,28	1,282	0,683	0,505
18. Inimsuhete mandumine	35	3,13	1,182	34	3,03	1,240	34	2,97	1,216	1,973	0,140
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	31	3,17	1,090	30	3,20	1,093	26	3,30	1,109	1,378	0,252
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	7	3,74	1,103	5	3,81	1,097	4	3,82	1,026	0,696	0,499
21. Naiste rollid	17	3,48	1,213	17	3,49	1,174	16	3,50	1,218	0,026	0,974
22. Alaealiste õigusrikkumised	12	3,63	1,130	14	3,59	1,246	12	3,64	1,226	0,394	0,675
23. Kultuuri ja moraali allakäik	26	3,28	1,120	21	3,31	1,176	22	3,40	1,163	0,792	0,453
24. Konformism	30	3,22	1,139	23	3,30	1,134	25	3,30	1,161	0,422	0,656
25. Tööstuslik saatus	1	3,90	1,072	2	3,86	1,163	1	3,95	1,118	0,590	0,554
26. Kutsehaigused	20	3,38	1,196	26	3,27	1,226	21	3,44	1,200	1,586	0,205
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	16	3,48	1,165	19	3,44	1,231	19	3,46	1,206	0,103	0,902
28. Rahvuskonfliktid	27	3,28	1,186	28	3,23	1,157	29	3,27	1,134	0,069	0,933
29. Kirjaoskamatus	36	2,99	1,235	38	2,82	1,283	35	2,95	1,284	2,242	0,107
30. AIDS	10	3,68	1,102	12	3,61	1,200	13	3,64	1,185	0,339	0,712
31. Maailma ilmalikustumine	39	2,74	1,219	39	2,76	1,302	39	2,80	1,316	0,157	0,855
32. Terrorism ja vägivald	14	3,58	1,082	15	3,53	1,235	15	3,55	1,178	0,224	0,799
33. Kliima soojenemine	13	3,62	1,145	9	3,71	1,147	11	3,68	1,148	0,452	0,636
34. Väikerahvaste häving	19	3,44	1,147	18	3,47	1,158	20	3,44	1,187	0,017	0,983
35. Osooniaugud	3	3,79	1,054	10	3,70	1,136	7	3,74	1,184	0,472	0,624
36. Sõltuvus internetist	4	3,79	1,111	8	3,73	1,196	3	3,82	1,195	0,692	0,501
37. GMO ohtlikkus	24	3,33	1,196	16	3,51	1,118	18	3,46	1,215	2,455	0,086
38. Jäätmed	11	3,66	1,087	11	3,66	1,109	6	3,79	1,084	1,187	0,306
39. Kosmoseprügi	29	3,23	1,241	32	3,09	1,194	30	3,21	1,214	1,543	0,214
Tähtsus kokku		3,41	0,606		3,39	0,631		3,42	0,692	0,155	0,857
Keskkonnaprobleemid	1	3,64	0,666	1	3,63	0,721	1	3,66	0,752	0,146	0,864
Terviseprobleemid	2	3,49	0,716	2	3,49	0,740	2	3,51	0,818	0,077	0,926
Sotsiaalsed probleemid	3	3,32	0,666	4	3,29	0,726	3	3,32	0,787	0,347	0,707
Poliitilised probleemid	4	3,32	0,688	3	3,30	0,685	4	3,30	0,719	0,121	0,886

Allikas: Autori andmed

Lisa 5 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus klassiti

	10. klass			11. klass			12. klass			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	19	23,77	43,256	14	29,88	41,545	16	30,10	41,444	2,472	0,085
02. Demograafilised probleemid	1	46,38	45,203	1	47,99	44,655	1	49,51	43,022	0,656	0,519
03. Ökoloogia	5	35,97	42,775	4	41,86	39,584	5	41,23	42,882	2,149	0,117
04. Vähihaigus	27	18,15	50,144	30	17,68	48,495	29	21,23	48,901	0,647	0,524
05. Tsivilisatsiooni haigused	11	30,68	40,826	13	30,98	39,743	11	33,67	41,430	0,973	0,378
06. Uued haigused	10	31,57	38,407	12	31,28	39,880	12	33,54	36,989	0,660	0,517
07. Looduslikud katastroofid	17	24,84	41,739	21	23,08	45,305	21	26,75	38,462	0,577	0,562
08. Psüühilised haigused	31	17,17	38,310	32	17,20	35,993	32	20,36	34,018	0,981	0,375
09. Rassism	39	0,44	50,588	38	-5,82	49,076	39	-1,33	49,438	1,031	0,357
10. Religioossed konfliktid	37	5,04	44,523	37	4,42	46,593	36	10,29	48,282	1,569	0,209
11. Inimeste võõrandumine	34	15,09	45,923	24	20,49	45,706	33	19,16	47,689	1,457	0,233
12. Tööpuudus	9	32,11	46,429	7	37,37	43,916	6	39,03	44,345	2,830	0,059
13. Perekriis	23	21,78	39,063	31	17,43	40,239	23	24,22	42,599	2,709	0,067
14. Narkomaania	18	24,56	46,362	28	18,72	43,387	28	21,23	44,872	1,157	0,315
15. Looduslike ressursside ekspuataerimine	4	36,33	48,416	3	42,57	48,062	2	46,33	48,278	4,384	0,013
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	33	15,34	42,377	20	23,09	42,274	18	27,34	42,588	7,596	0,001
17. Alkoholism	25	20,89	44,697	23	20,74	45,079	25	23,70	42,716	0,638	0,529
18. Inimsuhete mandumine	35	13,68	43,268	34	11,48	42,050	35	16,54	39,992	1,315	0,269
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	30	17,21	36,604	25	20,34	39,435	31	20,39	40,546	1,194	0,303
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	7	33,48	43,589	9	34,52	45,279	7	38,48	40,016	1,697	0,184
21. Naiste rollid	21	22,87	45,054	22	22,44	41,978	26	23,30	41,114	0,080	0,923
22. Alaealiste õigusrikkumised	13	30,59	41,733	15	28,98	44,602	13	31,10	44,650	0,323	0,724
23. Kultuuri ja moraali allakäik	24	21,15	38,885	26	19,50	40,537	24	23,75	41,804	0,974	0,378
24. Konformism	29	17,87	38,632	33	16,53	39,779	27	21,75	43,636	1,754	0,174
25. Tööstuslik saastatus	2	40,79	45,637	5	40,84	46,028	3	45,05	43,994	1,007	0,366
26. Kutsehaigused	28	17,89	47,326	35	10,19	47,170	30	20,42	45,556	4,506	0,011
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	14	29,53	46,206	17	26,07	47,528	19	27,30	46,338	0,474	0,623
28. Rahvuskonfliktid	32	16,57	43,797	29	18,38	39,699	34	18,08	44,706	0,245	0,782
29. Kirjaoskamatus	38	0,77	48,213	39	-6,00	47,886	38	-0,20	50,286	1,880	0,153
30. AIDS	20	23,28	49,253	27	19,44	52,052	17	27,52	46,192	2,006	0,135
31. Maaailma ilmalikustumine	36	8,01	45,223	36	8,97	42,580	37	9,97	46,544	0,210	0,810
32. Terrorism ja vägivald	15	26,23	44,088	18	25,97	45,750	14	31,01	41,373	1,294	0,275
33. Kliima soojenemine	12	30,65	44,375	6	37,41	43,483	9	36,87	44,207	2,603	0,075
34. Väikerahvaste häving	16	25,07	45,422	10	33,52	40,496	15	30,39	41,027	3,837	0,022
35. Osooniaugud	6	34,06	42,611	11	32,15	44,903	10	34,55	43,136	0,411	0,663
36. Sõltuvus internetist	3	38,94	46,231	2	43,63	45,050	4	44,74	44,505	2,119	0,121
37. GMO ohtlikkus	22	22,28	41,239	16	28,77	43,291	22	26,10	45,620	1,811	0,164
38. Jäätmed	8	32,42	45,381	8	35,80	43,141	8	37,01	44,723	1,250	0,287
39. Kosmoseprügi	26	19,51	45,042	19	23,66	45,914	20	27,27	46,032	2,809	0,061
Prognoos kokku		23,61	23,753		24,46	21,569		27,28	24,758	2,386	0,093
Keskkonnaprobleemid	1	33,38	28,179	1	36,27	28,548	1	38,41	29,349	2,851	0,058
Terviseprobleemid	2	22,87	29,223	3	22,03	28,128	2	26,23	29,774	2,087	0,125
Sotsiaalsed probleemid	3	22,53	24,850	2	22,70	23,818	3	25,68	27,682	1,681	0,187
Politiilised probleemid	4	19,10	25,636	4	20,06	23,720	4	22,30	25,926	1,476	0,229

Allikas: Autori andmed

Lisa 6 Globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus õppekeele järgi

	Eesti õppekeel			Vene õppekeel			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	29	3,22	1,142	30	3,16	1,183	0,743	0,389
02. Demograafilised probleemid	9	3,74	1,079	27	3,33	1,239	30,742	0,000
03. Ökoloogia	5	3,78	1,045	4	3,81	1,120	0,282	0,596
04. Vähihaigus	7	3,75	1,132	1	3,95	1,097	6,984	0,008
05. Tsivilisatsiooni haigused	3	3,78	1,085	10	3,65	1,132	3,643	0,057
06. Uued haigused	18	3,45	1,097	9	3,65	1,155	8,039	0,005
07. Looduslikud katastroofid	25	3,30	1,187	21	3,43	1,253	3,646	0,056
08. Psüühilised haigused	33	3,07	1,142	26	3,34	1,299	13,265	0,000
09. Rassism	34	3,06	1,247	34	3,02	1,290	0,327	0,568
10. Religioossed konfliktid	38	2,88	1,225	35	2,88	1,308	0,014	0,906
11. Inimeste võõrandumine	37	2,89	1,276	37	2,79	1,358	1,289	0,256
12. Tööpuudus	14	3,58	1,204	13	3,59	1,233	0,027	0,871
13. Perekriis	24	3,31	1,210	29	3,17	1,309	2,911	0,088
14. Narkomaania	31	3,19	1,276	14	3,58	1,342	21,178	0,000
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	2	3,81	1,106	11	3,62	1,223	6,324	0,012
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	28	3,24	1,218	28	3,26	1,360	0,084	0,773
17. Alkohoolism	23	3,32	1,239	12	3,60	1,187	11,361	0,001
18. Inimsuhete mandumine	35	3,05	1,211	31	3,15	1,308	1,905	0,168
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	30	3,22	1,097	32	3,11	1,239	1,938	0,164
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	4	3,78	1,079	7	3,70	1,174	1,349	0,246
21. Naiste rollid	16	3,49	1,202	8	3,69	1,278	7,532	0,006
22. Alaealiste õigusrikkumised	13	3,62	1,193	18	3,53	1,299	0,875	0,350
23. Kultuuri ja moraali allakäik	22	3,32	1,150	17	3,56	1,244	8,657	0,003
24. Konformism	26	3,27	1,144	25	3,35	1,222	0,911	0,340
25. Tööstuslik saastatus	1	3,90	1,113	5	3,78	1,140	2,749	0,098
26. Kutsehaigused	21	3,37	1,207	22	3,42	1,272	0,728	0,394
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	17	3,46	1,196	39	2,71	1,274	89,842	0,000
28. Rahvuskonfliktid	27	3,26	1,161	24	3,38	1,268	2,224	0,136
29. Kirjaoskamatus	36	2,93	1,265	15	3,58	1,315	64,147	0,000
30. AIDS	12	3,65	1,156	6	3,77	1,250	2,711	0,100
31. Maaailma ilmalikustumine	39	2,76	1,272	36	2,87	1,333	1,545	0,214
32. Terrorism ja vägivald	15	3,56	1,157	2	3,95	1,126	27,071	0,000
33. Kliima soojenemine	11	3,67	1,146	19	3,50	1,213	5,321	0,021
34. Väikerahvaste häving	19	3,45	1,161	38	2,77	1,251	77,462	0,000
35. Osooniaugud	8	3,75	1,117	20	3,45	1,260	15,085	0,000
36. Sõltuvus internetist	6	3,78	1,161	3	3,91	1,268	3,149	0,076
37. GMO ohtlikkus	20	3,42	1,180	16	3,56	1,301	3,452	0,063
38. Jäätmed	10	3,70	1,093	23	3,41	1,232	15,764	0,000
39. Kosmoseprügi	32	3,18	1,219	33	3,03	1,315	3,739	0,053
Tähtsus kokku		3,41	0,639		3,41	0,642	0,008	0,928
Keskkonnaprobleemid	1	3,65	0,708	2	3,48	0,771	11,485	0,001
Terviseprobleemid	2	3,50	0,754	1	3,62	0,757	6,535	0,011
Sotsiaalsed probleemid	3	3,31	0,720	3	3,40	0,733	3,309	0,069
Poliitilised probleemid	4	3,31	0,696	4	3,26	0,691	1,129	0,288

Allikas: Autori andmed

Lisa 7 Globaalprobleemide prognoosi võrdlus õppekeele järgi

	Eesti õppekeel			Vene õppekeel			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	17	27,48	42,286	15	30,13	43,095	0,756	0,385
02. Demograafilised probleemid	1	47,78	44,390	12	31,97	43,816	28,879	0,000
03. Ökoloogia	5	39,31	41,901	2	46,10	42,063	6,716	0,010
04. Vähihaigus	29	18,90	49,258	25	24,72	52,290	2,833	0,093
05. Tsivilisatsiooni haigused	12	31,64	40,655	13	30,95	39,287	0,010	0,919
06. Uued haigused	11	32,05	38,443	6	37,70	37,792	5,443	0,020
07. Looduslikud katastroofid	19	24,85	41,958	16	29,67	45,760	2,823	0,093
08. Psüühilised haigused	31	18,10	36,391	26	24,00	43,684	5,674	0,017
09. Rassism	39	-2,00	49,817	39	3,64	49,320	2,368	0,124
10. Religioossed konfliktid	37	6,37	46,302	38	8,75	49,115	0,663	0,416
11. Inimeste võõrandumine	32	17,93	46,392	35	14,72	50,693	1,695	0,193
12. Tööpuudus	6	35,73	45,126	7	36,52	44,156	0,021	0,884
13. Pere kriis	27	21,15	40,527	30	19,54	44,954	0,375	0,540
14. Narkomaania	23	21,80	45,058	8	34,43	47,860	16,432	0,000
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	4	41,15	48,406	4	38,52	47,234	0,724	0,395
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	26	21,21	42,671	23	25,77	49,379	2,949	0,086
17. Alkohoolism	24	21,66	44,228	20	27,39	44,813	3,254	0,071
18. Inimsuhete mandumine	35	13,84	41,969	33	15,00	46,038	0,065	0,798
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	28	19,10	38,651	31	18,79	44,789	0,003	0,960
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	7	35,25	43,128	11	32,88	45,263	0,427	0,514
21. Naiste rollid	22	22,86	42,966	22	25,85	49,971	1,203	0,273
22. Alaealiste õigusrikkumised	13	30,25	43,451	21	26,73	44,734	1,641	0,200
23. Kultuuri ja moraali allakäik	25	21,41	40,254	19	28,30	41,965	6,602	0,010
24. Konformism	30	18,59	40,512	29	19,64	45,045	0,111	0,739
25. Tööstuslik saastatus	3	42,05	45,283	3	38,89	43,503	1,343	0,247
26. Kutsehaigused	34	16,28	46,910	28	19,87	47,002	1,555	0,213
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	15	27,83	46,630	34	14,80	51,107	18,499	0,000
28. Rahvuskonfliktid	33	17,55	42,837	27	21,86	44,340	1,965	0,161
29. Kirjaoskamatus	38	-1,57	48,771	24	25,29	50,532	71,575	0,000
30. AIDS	20	23,35	49,315	10	33,14	51,749	9,116	0,003
31. Maa ilma ilmalikustumine	36	8,87	44,797	37	9,84	49,519	0,039	0,843
32. Terrorism ja vägivald	16	27,54	43,850	5	38,01	43,970	13,696	0,000
33. Kliima soojenemine	9	34,51	44,131	18	29,54	46,006	2,405	0,121
34. Väikerahvaste häving	14	29,18	42,820	36	12,35	45,632	34,339	0,000
35. Osooniaugud	10	33,63	43,437	9	34,15	45,015	0,024	0,878
36. Sõltuvus internetist	2	42,06	45,406	1	48,89	47,880	4,558	0,033
37. GMO ohtlikkus	18	25,36	43,227	14	30,69	51,805	2,560	0,110
38. Jäätmed	8	34,79	44,525	17	29,61	47,933	3,121	0,078
39. Kosmoseprügi	21	23,04	45,669	32	16,34	52,401	4,834	0,028
Prognoos kokku		24,94	23,448		26,53	21,726	1,078	0,299
Keskkonnaprobleemid	1	35,72	28,686	1	32,75	27,302	2,411	0,121
Terviseprobleemid	2	23,60	29,083	2	28,72	28,143	7,181	0,007
Sotsiaalsed probleemid	3	23,50	25,427	3	25,75	24,927	1,455	0,228
Poliitilised probleemid	4	20,33	25,168	4	22,08	23,512	1,256	0,263

Allikas: Autori andmed

Lisa 8 Tallinna ja Ida-Virumaa vene õppekeele gümnaasiumiõpilaste globaalprobleemide tähtsustamise võrdlus

	Tallinn (vene õppekeel)			Ida-Virumaa (vene õppekeel)			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	31	3,08	1,173	30	3,19	1,188	0,54	0,461
02. Demograafilised probleemid	29	3,15	1,246	26	3,42	1,229	3,14	0,077
03. Ökoloogia	5	3,69	1,011	4	3,86	1,165	1,43	0,232
04. Vähihaigus	1	3,93	1,142	3	3,97	1,078	0,09	0,769
05. Tsivilisatsiooni haigused	6	3,68	1,084	13	3,63	1,156	0,15	0,699
06. Uued haigused	10	3,58	1,172	8	3,69	1,148	0,58	0,449
07. Looduslikud katastroofid	21	3,32	1,223	22	3,49	1,266	1,20	0,275
08. Psüühilised haigused	18	3,41	1,333	27	3,31	1,286	0,41	0,524
09. Rassism	34	2,88	1,270	33	3,08	1,298	1,46	0,228
10. Religioossed konfliktid	35	2,87	1,378	36	2,88	1,278	0,00	0,970
11. Inimeste võõrandumine	39	2,66	1,285	37	2,84	1,390	1,12	0,290
12. Tööpuudus	13	3,51	1,202	14	3,63	1,249	0,61	0,434
13. Perekriis	27	3,18	1,337	31	3,17	1,300	0,00	0,971
14. Narkomaania	11	3,56	1,350	18	3,60	1,341	0,05	0,818
15. Looduslike ressursside ekspluateerimine	12	3,55	1,236	10	3,65	1,219	0,45	0,503
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	25	3,25	1,429	28	3,26	1,331	0,00	0,944
17. Alkohoolism	14	3,49	1,211	11	3,64	1,177	0,99	0,320
18. Inimsuhete mandumine	33	2,94	1,367	29	3,24	1,272	3,63	0,058
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	32	3,04	1,211	32	3,14	1,254	0,40	0,529
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	8	3,62	1,187	7	3,74	1,170	0,63	0,426
21. Naiste rollid	2	3,74	1,346	9	3,67	1,248	0,18	0,673
22. Alaealiste õigusrikkumised	19	3,34	1,318	15	3,62	1,284	3,17	0,076
23. Kultuuri ja moraali allakäik	15	3,46	1,287	17	3,61	1,224	0,88	0,349
24. Konformism	28	3,16	1,133	25	3,43	1,254	3,28	0,071
25. Tööstuslik saastatus	7	3,63	1,158	5	3,85	1,127	2,45	0,119
26. Kutsehaigused	24	3,25	1,246	21	3,50	1,279	2,53	0,113
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	37	2,74	1,298	39	2,70	1,266	0,04	0,832
28. Rahvuskonfliktid	26	3,23	1,259	24	3,44	1,270	1,77	0,184
29. Kirjaoskamatus	16	3,46	1,319	12	3,63	1,313	1,07	0,301
30. AIDS	9	3,61	1,347	6	3,85	1,199	2,35	0,127
31. Maailma ilmalikustumine	36	2,83	1,302	35	2,89	1,349	0,12	0,724
32. Terrorism ja vägivald	3	3,73	1,201	1	4,05	1,078	5,35	0,021
33. Kliima soojenemine	22	3,32	1,257	19	3,58	1,186	3,21	0,074
34. Väikerahvaste häving	38	2,72	1,277	38	2,79	1,241	0,26	0,613
35. Osooniaugud	23	3,26	1,323	20	3,53	1,225	2,97	0,086
36. Sõltuvus internetist	4	3,71	1,262	2	4,00	1,263	3,56	0,060
37. GMO ohtlikkus	17	3,44	1,343	16	3,62	1,281	1,18	0,277
38. Jäätmed	20	3,34	1,251	23	3,45	1,224	0,55	0,460
39. Kosmoseprügi	30	3,09	1,353	34	3,00	1,299	0,37	0,542
Tähtsus kokku		3,32	0,664		3,45	0,629	2,76	0,098
Keskkonnaprobleemid	2	3,37	0,792	2	3,54	0,757	2,95	0,087
Terviseprobleemid	1	3,56	0,784	1	3,65	0,744	0,97	0,324
Sotsiaalsed probleemid	3	3,30	0,724	3	3,45	0,734	2,55	0,111
Poliitilised probleemid	4	3,17	0,669	4	3,30	0,700	2,14	0,145

Allikas: Autori andmed

Lisa 9 Tallinna ja Ida-Virumaa vene õppekeele gümnaasiumiõpilaste prognoosi võrdlus

	Tallinn (vene õppekeel)			Ida-Virumaa (vene õppekeel)			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	16	27,42	43,260	16	31,39	43,065	0,56	0,454
02. Demograafilised probleemid	25	21,65	44,504	8	36,78	42,752	8,07	0,005
03. Ökoloogia	1	44,33	40,154	2	46,92	42,994	0,25	0,617
04. Vähihaigus	11	29,69	52,449	29	22,40	52,179	1,29	0,258
05. Tsivilisatsiooni haigused	9	30,31	42,609	17	31,25	37,743	0,04	0,846
06. Uued haigused	8	33,51	35,970	5	39,66	38,541	1,76	0,186
07. Looduslikud katastroofid	20	24,85	45,003	15	31,92	46,043	1,59	0,209
08. Psüühilised haigused	17	26,29	43,477	27	22,93	43,844	0,39	0,533
09. Rassism	37	5,88	47,407	39	2,60	50,265	0,29	0,589
10. Religioossed konfliktid	36	10,31	52,924	38	8,03	47,350	0,14	0,706
11. Inimeste võõrandumine	31	15,05	47,459	36	14,57	52,243	0,01	0,938
12. Tööpuudus	7	34,43	39,157	7	37,50	46,360	0,32	0,573
13. Perekriis	23	22,37	45,455	31	18,22	44,767	0,56	0,454
14. Narkomaania	6	34,95	47,983	12	34,18	47,916	0,02	0,897
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	10	30,31	49,190	3	42,36	45,912	4,35	0,038
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	19	25,67	51,698	23	25,82	48,388	0,00	0,981
17. Alkoholism	21	23,51	49,054	20	29,19	42,707	1,07	0,303
18. Inimsuhete mandumine	34	11,24	46,081	32	16,75	46,024	0,95	0,331
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	30	16,70	41,701	30	19,76	46,217	0,31	0,579
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	14	29,07	44,607	10	34,64	45,563	1,00	0,317
21. Naiste rollid	12	29,59	49,031	24	24,11	50,424	0,79	0,374
22. Alaealiste õigusrikkumised	27	19,69	45,950	19	30,00	43,886	3,55	0,061
23. Kultuuri ja moraali allakäik	15	27,94	40,849	21	28,47	42,568	0,01	0,918
24. Konformism	33	11,34	44,338	26	23,49	44,955	4,88	0,028
25. Tööstuslik saastatus	4	35,15	41,561	4	40,62	44,366	1,05	0,307
26. Kutsehaigused	32	13,51	45,644	28	22,82	47,436	2,62	0,107
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	35	11,13	48,710	33	16,51	52,208	0,73	0,393
28. Rahvuskonfliktid	29	17,63	45,041	25	23,83	43,981	1,30	0,256
29. Kirjaoskamatus	24	21,96	47,776	22	26,84	51,800	0,62	0,432
30. AIDS	5	35,15	50,231	14	32,20	52,531	0,22	0,643
31. Maailma ilmalikustumine	39	1,34	50,655	37	13,78	48,601	4,23	0,041
32. Terrorism ja vägivald	3	35,15	42,282	6	39,33	44,770	0,60	0,440
33. Kliima soojenemine	26	21,55	49,230	13	33,25	44,060	4,34	0,038
34. Väikerahvaste häving	38	4,12	42,909	34	16,17	46,448	4,67	0,031
35. Osooniaugud	13	29,48	49,104	9	36,32	42,937	1,53	0,217
36. Sõltuvus internetist	2	42,37	52,851	1	51,91	45,204	2,65	0,105
37. GMO ohtlikkus	22	23,09	55,797	11	34,21	49,589	3,07	0,081
38. Jäätmed	18	26,29	48,890	18	31,15	47,521	0,68	0,410
39. Kosmoseprügi	28	18,56	53,209	35	15,31	52,119	0,25	0,615
Prognoos kokku		23,66	22,881		27,88	21,087	2,51	0,114
Keskkonnaprobleemid	1	28,02	28,975	1	34,95	26,267	4,31	0,039
Terviseprobleemid	2	27,36	28,075	2	29,35	28,220	0,33	0,567
Sotsiaalsed probleemid	3	22,47	25,649	3	27,27	24,496	2,46	0,118
Politiilised probleemid	4	19,44	22,541	4	23,32	23,904	1,81	0,180

Allikas: Autori andmed

Lisa 10 Globaalprobleemide tähtsus eesti õppekeelega gümnaasiumiõpilaste jaoks erinevatel küsitlusperioodidel

	1991			1992			1993			1994			1995			2012			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	18	3,21	0,955	16	3,38	0,892	17	3,34	0,953	14	3,47	0,986	11	3,57	1,030	23	3,22	1,142	11,423	0,000
02. Demograafilised probleemid	10	3,39	1,019	13	3,53	1,032	15	3,43	1,026	15	3,44	1,085	16	3,50	1,045	7	3,74	1,079	10,491	0,000
03. Ökoloogia	2	4,06	0,713	3	4,29	0,627	1	4,16	0,838	4	4,09	0,840	1	4,06	0,931	5	3,78	1,045	17,203	0,000
04. Vähihaigus	9	3,42	1,077	5	3,80	0,847	6	3,66	0,957	6	3,71	1,001	5	3,88	1,015	6	3,75	1,132	8,752	0,000
05. Tsivilisatsiooni haigused	12	3,35	1,046	15	3,48	1,021	13	3,48	0,987	8	3,66	1,050	6	3,78	1,043	3	3,78	1,085	11,768	0,000
06. Uued haigused	11	3,36	1,056	9	3,74	0,855	10	3,57	0,985	12	3,53	1,034	8	3,72	1,016	14	3,45	1,097	7,822	0,000
07. Looduslikud katastroofid	28	2,82	1,029	23	3,09	1,063	24	3,04	1,103	21	3,16	1,112	21	3,33	1,086	19	3,30	1,187	11,805	0,000
08. Psüühilised haigused	26	2,84	0,972	22	3,16	0,999	28	2,99	1,050	22	3,15	1,055	22	3,33	1,014	26	3,07	1,142	10,185	0,000
09. Rassism	29	2,78	1,138	21	3,20	1,140	25	3,04	1,042	24	3,06	1,186	24	3,20	1,128	27	3,06	1,247	5,530	0,000
10. Religioossed konfliktid	25	2,85	1,123	29	2,93	1,169	23	3,05	1,150	27	2,91	1,159	26	3,19	1,104	31	2,88	1,225	6,789	0,000
11. Inimeste võõrandumine	31	2,39	1,128	30	2,84	1,346	31	2,74	1,185	30	2,83	1,180	29	2,96	1,135	30	2,89	1,276	10,419	0,000
12. Tööpuudus	17	3,22	1,000	7	3,76	0,969	9	3,57	1,088	11	3,56	1,045	13	3,56	1,004	10	3,58	1,204	6,371	0,000
13. Perekriis	14	3,26	1,149	19	3,32	1,029	18	3,26	1,120	19	3,31	1,142	20	3,38	1,050	18	3,31	1,210	0,619	0,685
14. Narkomaania	13	3,33	1,057	10	3,69	0,931	11	3,56	1,139	10	3,61	1,167	14	3,55	1,082	25	3,19	1,276	14,531	0,000
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	6	3,56	1,042	12	3,55	1,134	12	3,53	1,124	16	3,36	1,142	15	3,52	1,069	2	3,81	1,106	14,095	0,000
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	30	2,76	1,165	31	2,82	1,051	30	2,80	1,066	28	2,90	1,175	30	2,90	1,049	22	3,24	1,218	15,626	0,000
17. Alkoholism	19	3,04	1,075	18	3,34	1,066	19	3,22	1,118	18	3,32	1,160	17	3,47	1,086	17	3,32	1,239	6,088	0,000
18. Inimsuhete mandumine	20	3,00	1,153	26	3,05	1,088	21	3,11	1,173	26	3,03	1,166	25	3,19	1,055	28	3,05	1,211	1,683	0,135
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	23	2,91	1,067	27	3,00	0,988	22	3,09	0,985	29	2,88	1,044	28	3,00	1,028	24	3,22	1,097	9,765	0,000
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	16	3,23	1,071	11	3,69	0,893	8	3,58	1,078	9	3,64	1,083	10	3,67	1,017	4	3,78	1,079	13,264	0,000
21. Naiste rollid	5	3,63	1,097	6	3,76	0,876	7	3,60	1,127	7	3,67	1,108	9	3,67	1,057	12	3,49	1,202	3,508	0,004
22. Alaealiste õigusrikkumised	7	3,45	1,071	8	3,74	0,972	5	3,77	1,019	5	3,86	1,021	7	3,77	1,035	9	3,62	1,193	7,733	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	15	3,24	1,132	20	3,24	0,988	16	3,38	1,021	17	3,35	1,099	19	3,42	1,061	16	3,32	1,150	1,371	0,232
24. Konformism	27	2,83	1,075	25	3,05	0,987	26	3,04	1,026	25	3,05	1,087	27	3,14	1,053	20	3,27	1,144	9,145	0,000
25. Tööstuslik saastatus	1	4,08	0,805	2	4,30	0,733	2	4,13	0,964	1	4,16	0,907	4	3,97	0,995	1	3,90	1,113	7,653	0,000
26. Kutsehaigused	8	3,42	1,004	14	3,52	0,887	14	3,46	0,999	13	3,52	1,060	12	3,56	1,079	15	3,37	1,207	3,014	0,010
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	22	2,98	1,139	24	3,05	0,963	27	3,00	1,077	23	3,12	1,117	23	3,26	1,050	13	3,46	1,196	15,453	0,000
28. Rahvuskonfliktid	21	3,00	1,055	17	3,38	0,943	20	3,18	1,043	20	3,27	1,027	18	3,43	1,049	21	3,26	1,161	6,803	0,000
29. Kirjaoskamatus	32	2,38	1,138	32	2,57	1,052	32	2,51	1,115	32	2,73	1,181	32	2,83	1,151	29	2,93	1,265	13,460	0,000

	1991			1992			1993			1994			1995			2012			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
30. AIDS	3	3,89	0,916	1	4,41	0,870	3	4,08	1,048	2	4,15	1,026	3	4,01	1,025	8	3,65	1,156	25,086	0,000
31. Maailma ilmalikustumine	24	2,86	1,111	28	2,93	1,139	29	2,95	1,032	31	2,80	1,092	31	2,85	1,136	32	2,76	1,272	1,464	0,198
32. Terrorism ja vägivald	4	3,70	0,949	4	4,15	0,785	4	3,95	1,007	3	4,10	0,902	2	4,04	0,959	11	3,56	1,157	31,602	0,000
Tähtsus kokku		3,20	0,479		3,42	0,469		3,35	0,521		3,40	0,551		3,46	0,573		3,38	0,649	7,711	0,000
Keskkonnaprobleemid	1	3,59	0,542	1	3,75	0,583	1	3,66	0,604	1	3,64	0,635	2	3,68	0,668	1	3,70	0,741	1,953	0,082
Terviseprobleemid	2	3,38	0,609	2	3,69	0,536	2	3,54	0,640	2	3,62	0,657	1	3,71	0,713	2	3,51	0,772	11,553	0,000
Sotsiaalsed probleemid	3	3,14	0,590	4	3,31	0,590	3	3,29	0,641	3	3,29	0,648	4	3,35	0,664	4	3,27	0,734	3,897	0,002
Poliitilised probleemid	4	3,03	0,550	3	3,31	0,510	4	3,23	0,573	4	3,28	0,626	3	3,39	0,617	3	3,29	0,703	12,857	0,000

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Lisa 11 Eesti õppekeelela gümnaasiumiõpilaste globaalprobleemide tulevikuprognosis erinevatel küsitlusperioodidel

	1991			1992			1993			1994			1995			2012			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	26	-4,98	52,704	13	14,65	57,265	14	15,49	57,185	11	30,05	45,222	11	30,00	46,922	12	27,48	42,286	30,651	0,000
02. Demograafilised probleemid	4	35,79	45,765	9	27,76	51,092	3	40,83	45,650	4	38,38	43,733	8	30,38	46,443	1	47,78	44,390	13,695	0,000
03. Ökoloogia	1	50,96	42,019	1	49,89	48,019	1	53,06	45,942	1	49,39	41,683	1	45,93	43,127	4	39,31	41,901	8,166	0,000
04. Vähihaigus	30	-7,28	54,534	31	-6,59	60,778	17	11,65	57,252	18	13,34	54,020	14	22,66	46,981	22	18,90	49,258	18,579	0,000
05. Tsivilisatsiooni haigused	13	7,11	44,196	25	3,45	49,199	13	15,98	46,857	13	22,90	44,751	13	27,58	43,020	8	31,64	40,655	22,428	0,000
06. Uued haigused	6	25,66	43,807	6	34,70	45,914	6	36,15	44,818	8	32,53	40,901	4	36,97	39,942	7	32,05	38,443	3,575	0,003
07. Looduslikud katastroofid	28	-5,30	44,331	20	7,14	45,378	23	8,50	48,382	16	14,43	43,292	20	16,22	41,659	13	24,85	41,958	26,043	0,000
08. Psüühilised haigused	20	1,80	42,380	26	3,33	48,677	28	3,32	47,070	19	12,95	39,488	21	15,57	36,289	24	18,10	36,391	13,043	0,000
09. Rassism	31	-23,68	50,967	30	-5,23	51,773	31	-3,76	57,536	31	-5,31	53,020	31	1,47	47,269	32	-2,00	49,817	10,836	0,000
10. Religioossed konfliktid	25	-3,21	47,200	24	4,32	56,361	24	8,17	51,325	29	5,29	47,369	19	16,27	42,951	30	6,37	46,302	7,822	0,000
11. Inimeste võõrandumine	15	6,64	51,684	16	9,30	58,426	22	8,91	55,950	14	18,82	50,891	24	11,84	45,331	25	17,93	46,392	4,670	0,000
12. Tööpuudus	5	31,09	47,714	3	43,26	47,115	4	39,42	49,943	3	39,58	43,781	9	30,36	40,887	5	35,73	45,126	3,979	0,001
13. Perekiis	16	5,10	46,152	23	4,32	48,561	27	4,67	49,278	22	11,64	44,789	23	13,99	38,199	20	21,15	40,527	12,194	0,000
14. Narkomaania	8	21,24	47,685	5	36,05	50,300	9	32,35	45,225	6	34,10	47,330	6	33,25	44,013	16	21,80	45,058	9,811	0,000
15. Looduslike ressursside ekspuuteerimine	3	42,30	51,440	10	27,29	55,536	8	33,28	52,657	7	34,03	49,047	7	33,01	45,357	3	41,15	48,406	4,395	0,001
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	19	2,25	47,365	29	-3,45	48,437	29	0,84	48,149	28	7,44	44,662	29	7,46	39,232	19	21,21	42,671	20,075	0,000
17. Alkoholism	24	-2,09	46,245	14	12,18	51,612	21	9,55	51,049	20	12,37	48,810	18	17,66	39,585	17	21,66	44,228	14,803	0,000
18. Inimsuhete mandumine	12	11,92	46,721	27	2,27	50,871	18	10,47	51,947	23	11,26	44,864	26	10,90	39,255	28	13,84	41,969	1,401	0,221
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	14	6,97	44,485	18	8,86	42,438	20	9,79	46,013	26	9,32	41,580	28	8,36	37,421	21	19,10	38,651	9,027	0,000
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	10	16,12	42,427	11	25,98	46,267	11	24,98	41,626	12	25,17	43,246	10	30,04	42,691	6	35,25	43,128	11,446	0,000
21. Naiste rollid	22	0,85	49,716	12	15,45	46,951	15	15,25	50,759	15	14,80	47,864	17	18,62	41,760	15	22,86	42,966	11,793	0,000
22. Alaealiste õigusrikkumised	11	13,44	45,642	8	28,41	49,245	10	28,32	45,559	10	31,52	43,629	12	28,04	41,621	9	30,25	43,451	8,062	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	17	4,76	42,865	21	6,90	48,014	16	13,45	45,124	21	12,23	46,225	25	11,10	41,116	18	21,41	40,254	10,396	0,000
24. Konformism	23	-0,53	37,895	19	8,14	43,210	25	6,89	44,010	27	8,61	42,412	27	9,06	35,045	23	18,59	40,512	13,905	0,000
25. Tööstuslik saastatus	2	42,50	46,434	2	48,74	48,676	2	50,34	46,738	2	47,53	46,224	2	40,32	46,107	2	42,05	45,283	2,911	0,013
26. Kutsehaigused	18	4,58	50,189	15	9,55	50,558	12	20,43	51,754	24	10,69	49,662	15	20,98	43,522	27	16,28	46,910	6,593	0,000
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	21	1,39	49,788	22	6,21	45,984	26	4,92	51,028	17	13,71	47,813	22	14,21	39,804	10	27,83	46,630	23,570	0,000
28. Rahvuskonfliktid	27	-5,25	46,142	17	8,97	44,592	19	9,96	49,728	25	9,61	44,194	16	19,13	37,860	26	17,55	42,837	16,311	0,000
29. Kirjaoskamatus	32	-31,82	48,089	32	-28,47	51,119	32	-21,91	52,897	32	-15,37	53,827	32	-11,75	45,360	31	-1,57	48,771	23,085	0,000

	1991			1992			1993			1994			1995			2012			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
30. AIDS	9	17,67	58,137	7	34,42	63,145	7	34,79	61,499	9	32,47	59,601	5	35,10	51,395	14	23,35	49,315	7,381	0,000
31. Maailma ilmalikustumine	29	-5,74	44,065	28	1,38	47,131	30	-0,85	49,984	30	3,03	45,550	30	3,88	39,515	29	8,87	44,797	6,128	0,000
32. Terrorism ja vägivald	7	21,31	47,221	4	42,50	45,669	5	36,49	51,672	5	37,98	46,551	3	40,26	41,801	11	27,54	43,850	12,603	0,000
Prognoos kokku		7,70	21,508		17,70	24,736		17,46	24,422		19,83	23,935		20,33	23,070		23,46	23,278	18,196	0,000
Keskonnaprobleemid	1	33,33	26,195	1	32,67	33,057	1	37,23	27,457	1	37,15	27,481	1	33,52	28,867	1	39,07	30,108	3,899	0,002
Terviseprobleemid	3	7,51	30,470	3	13,12	33,581	2	21,26	34,889	2	21,13	32,731	2	26,39	28,915	2	23,42	29,932	16,058	0,000
Sotsiaalsed probleemid	2	8,33	24,475	2	13,97	30,273	3	14,60	27,018	3	17,49	27,105	4	17,26	25,357	3	21,85	25,372	13,747	0,000
Poliitilised probleemid	4	0,71	24,175	4	12,08	28,747	4	11,51	28,551	4	15,01	26,410	3	17,94	24,307	4	19,44	25,812	24,731	0,000

Allikas: Autori andmed (2012) ja Mati Talviku poolt 1991-1995 kogutud andmed

Lisa 12 Globaalprobleemide tähtsuse võrdlus piirkonniti

	Tallinn			Tartu			Saaremaa			Lõuna-Eesti maakonnakeskused			Lõuna-Eesti väikeasulad			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	31	2,97	1,110	22	3,33	1,091	22	3,29	1,190	32	3,17	1,153	32	3,31	1,125	2,43	0,046
02. Demograafilised probleemid	4	3,82	0,988	11	3,60	1,104	13	3,53	1,176	6	3,82	1,057	3	3,94	0,987	4,58	0,001
03. Ökoloogia	3	3,83	1,061	6	3,78	1,024	9	3,58	1,086	9	3,80	1,039	2	3,95	0,999	2,67	0,031
04. Vähihaigus	10	3,43	1,227	2	3,84	1,028	10	3,58	1,255	5	3,82	1,115	4	3,94	1,002	5,16	0,000
05. Tsivilisatsiooni haigused	9	3,45	1,185	3	3,82	1,039	1	3,74	1,041	7	3,81	1,121	1	4,00	0,942	4,30	0,002
06. Uued haigused	13	3,32	1,096	16	3,42	1,075	17	3,34	1,151	21	3,48	1,090	17	3,68	1,052	2,50	0,041
07. Looduslikud katastroofid	23	3,19	1,167	24	3,31	1,167	23	3,28	1,177	27	3,28	1,196	27	3,44	1,223	0,78	0,539
08. Psüühilised haigused	30	2,99	1,228	33	3,06	1,151	34	3,07	1,115	34	3,06	1,138	36	3,19	1,107	0,54	0,707
09. Rassism	25	3,04	1,148	32	3,11	1,257	36	2,91	1,208	36	3,03	1,276	33	3,30	1,251	2,06	0,084
10. Religioossed konfliktid	29	3,00	1,259	37	2,85	1,209	38	2,72	1,215	38	2,87	1,225	38	3,04	1,223	1,64	0,163
11. Inimeste võõrandumine	37	2,59	1,254	35	2,86	1,197	39	2,68	1,236	37	2,95	1,306	34	3,28	1,278	6,43	0,000
12. Tööpuudus	20	3,21	1,202	13	3,53	1,124	19	3,33	1,327	14	3,70	1,139	5	3,93	1,218	8,80	0,000
13. Pere kriis	33	2,95	1,238	27	3,28	1,243	26	3,26	1,202	23	3,38	1,177	21	3,56	1,179	4,56	0,001
14. Narkomaania	19	3,21	1,166	34	3,04	1,248	31	3,19	1,253	30	3,18	1,293	26	3,46	1,363	2,24	0,063
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	2	3,85	0,961	4	3,79	1,039	2	3,74	1,189	8	3,81	1,184	6	3,92	0,950	0,57	0,683
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	12	3,37	1,126	31	3,16	1,301	30	3,19	1,228	28	3,21	1,200	28	3,42	1,197	1,40	0,232
17. Alkohoolism	18	3,23	1,170	23	3,33	1,254	27	3,25	1,190	24	3,32	1,236	22	3,50	1,342	1,03	0,393
18. Inimsuhete mandumine	35	2,91	1,186	38	2,84	1,253	32	3,11	1,192	33	3,10	1,201	35	3,27	1,177	3,42	0,009
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	17	3,23	1,148	30	3,18	1,024	24	3,27	1,089	31	3,17	1,100	31	3,33	1,168	0,70	0,592
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	5	3,63	1,055	8	3,69	1,016	6	3,61	1,036	3	3,93	1,109	10	3,83	1,107	4,22	0,002
21. Naiste rollid	24	3,09	1,200	18	3,38	1,199	15	3,40	1,245	15	3,63	1,150	18	3,67	1,213	6,32	0,000
22. Alaealiste õigusrikkumised	22	3,19	1,129	12	3,57	1,156	14	3,48	1,226	10	3,76	1,173	11	3,81	1,221	7,10	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	27	3,02	1,225	20	3,37	1,092	29	3,20	1,217	22	3,38	1,120	24	3,48	1,125	3,66	0,006
24. Konformism	21	3,21	1,236	26	3,30	1,090	33	3,08	1,162	26	3,28	1,155	25	3,46	1,055	2,31	0,056
25. Tööstuslik saastatus	1	3,85	1,077	1	3,92	1,045	8	3,59	1,163	1	4,04	1,096	7	3,92	1,162	5,32	0,000
26. Kutsehaigused	28	3,02	1,225	25	3,31	1,182	25	3,26	1,210	19	3,50	1,200	23	3,49	1,185	4,61	0,001
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	26	3,03	1,283	21	3,37	1,256	16	3,38	1,115	17	3,59	1,167	16	3,70	1,108	6,98	0,000
28. Rahvuskonfliktid	32	2,96	1,220	28	3,23	1,125	20	3,31	1,114	25	3,30	1,174	29	3,41	1,155	2,75	0,027
29. Kirjaoskamatus	38	2,46	1,200	36	2,86	1,221	35	2,91	1,284	35	3,03	1,256	37	3,14	1,301	5,87	0,000
30. AIDS	16	3,27	1,201	9	3,66	1,130	4	3,63	1,218	13	3,70	1,165	13	3,80	0,973	3,98	0,003
31. Maailma ilmalikustumine	39	2,37	1,324	39	2,82	1,255	37	2,77	1,231	39	2,76	1,270	39	3,03	1,249	4,47	0,001
32. Terrorism ja vägivald	15	3,29	1,059	17	3,41	1,190	12	3,53	1,206	16	3,62	1,160	9	3,86	1,028	5,24	0,000

	Tallinn			Tartu			Saaremaa			Lõuna-Eesti maakonnakeskused			Lõuna-Eesti väikeasulad			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
33. Kliima soojenemine	11	3,38	1,180	10	3,62	1,140	3	3,63	1,143	11	3,74	1,135	14	3,80	1,131	3,02	0,017
34. Väikerahvaste häving	14	3,30	1,227	15	3,48	1,184	18	3,33	1,145	20	3,49	1,161	20	3,59	1,070	1,58	0,178
35. Osooniaugud	8	3,56	1,170	14	3,51	1,156	7	3,60	1,153	2	3,94	1,069	8	3,90	0,980	8,13	0,000
36. Sõltuvus internetist	7	3,57	1,169	5	3,78	1,100	5	3,62	1,252	4	3,89	1,149	12	3,81	1,127	2,85	0,023
37. GMO ohtlikkus	34	2,93	1,258	19	3,38	1,153	21	3,30	1,215	18	3,56	1,141	19	3,67	1,089	8,70	0,000
38. Jäätmed	6	3,62	1,195	7	3,76	1,040	11	3,55	1,067	12	3,73	1,102	15	3,78	1,086	1,42	0,224
39. Kosmoseprügi	36	2,85	1,304	29	3,21	1,191	28	3,22	1,252	29	3,19	1,187	30	3,36	1,206	3,05	0,016
Tähtsus kokku		3,21	0,659		3,38	0,588		3,33	0,632		3,46	0,642		3,58	0,645	6,95	0,000
Keskkonnaprobleemid		3,55	0,728		3,61	0,659		3,53	0,735		3,70	0,715		3,77	0,674	3,80	0,004
Terviseprobleemid		3,20	0,793		3,50	0,697		3,42	0,749		3,56	0,766		3,67	0,696	7,59	0,000
Sotsiaalsed probleemid		3,10	0,721		3,28	0,673		3,24	0,723		3,36	0,716		3,51	0,747	6,40	0,000
Poliitilised probleemid		3,10	0,711		3,28	0,671		3,24	0,659		3,35	0,696		3,48	0,719	5,65	0,000

Allikas: Autori andmed

Lisa 13 Globaalprobleemide prognoositulemuste võrdlus piirkonniti

	Tallinn			Tartu			Saaremaa			Lõuna-Eesti maakonnakeskused			Lõuna-Eesti väikeasulad			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
01. Tuumasõda	17	20,60	42,817	12	31,83	39,656	18	21,13	47,011	18	30,07	42,684	22	26,72	36,496	2,76	0,026
02. Demograafilised probleemid	1	45,47	47,570	1	46,34	46,274	1	42,50	45,475	1	53,63	41,200	3	40,52	45,112	3,53	0,007
03. Ökoloogia	6	34,19	45,490	5	38,64	42,963	3	34,83	39,554	5	43,93	42,079	9	36,04	38,291	2,46	0,044
04. Vähihaigus	33	5,81	53,518	28	18,54	46,350	25	15,97	48,251	28	22,88	49,611	29	22,16	48,533	3,09	0,015
05. Tsivilisatsiooni haigused	12	25,98	39,785	6	34,55	38,929	16	22,73	41,369	14	33,56	41,455	7	37,54	38,767	3,94	0,004
06. Uued haigused	9	30,68	37,800	11	31,83	37,667	9	26,08	38,752	13	33,63	39,917	8	36,42	34,410	1,72	0,144
07. Looduslikud katastroofid	23	17,26	39,558	17	25,54	40,635	17	21,99	43,188	21	26,14	42,049	16	30,08	43,615	1,80	0,127
08. Psüühilised haigused	21	19,15	33,285	31	17,37	35,775	31	12,33	36,059	34	20,05	36,934	32	19,77	38,326	1,53	0,191
09. Rassism	38	-10,34	48,865	39	-3,99	49,503	39	-4,83	47,001	38	-0,87	50,855	38	8,65	50,193	2,64	0,033
10. Religioossed konfliktid	36	2,82	50,221	36	4,46	45,436	37	0,85	44,987	37	9,03	46,760	36	11,35	43,828	1,63	0,165
11. Inimeste võõrandumine	16	22,05	38,451	34	12,35	45,652	32	9,15	48,941	30	21,36	48,057	25	23,91	43,009	3,75	0,005
12. Tööpuudus	10	28,72	43,002	13	31,60	44,882	10	25,83	48,462	8	41,20	44,453	1	44,14	41,362	6,09	0,000
13. Pere kriis	25	17,09	40,430	25	19,86	41,111	30	13,60	43,380	25	24,36	38,856	23	26,47	39,719	3,13	0,014
14. Narkomaania	20	19,49	40,233	33	13,00	45,020	20	18,17	45,927	22	25,88	45,668	18	29,62	43,752	4,32	0,002
15. Looduslike ressursside eksploateerimine	4	35,38	49,385	4	39,91	48,135	2	38,23	51,313	4	45,32	47,044	5	38,72	47,981	1,48	0,205
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	8	30,77	35,723	29	18,31	47,781	27	14,63	41,795	29	22,41	42,224	28	22,26	40,910	2,88	0,022
17. Alkohoolism	29	14,62	37,498	22	21,27	45,503	26	15,14	44,552	24	24,69	43,742	21	27,37	47,448	2,77	0,026
18. Inimsuhete mandumine	28	15,47	35,538	37	4,32	42,616	34	8,23	41,919	35	18,68	43,219	33	19,62	39,127	5,70	0,000
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	27	16,92	43,021	24	20,00	36,575	29	14,17	39,730	33	20,19	38,299	26	22,56	37,389	1,18	0,316
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	11	27,35	40,373	10	32,96	41,119	7	27,60	42,991	6	42,36	44,489	12	33,31	41,428	5,55	0,000
21. Naiste rollid	30	14,02	41,170	20	22,12	41,531	24	16,74	46,253	23	24,75	43,388	10	33,83	38,371	4,58	0,001
22. Alaealiste õigusrikkumised	24	17,26	41,286	15	25,90	42,411	14	23,89	45,572	11	36,15	43,185	6	38,20	40,803	7,31	0,000
23. Kultuuri ja moraali allakäik	31	12,05	42,336	18	25,09	39,144	21	18,00	39,942	27	23,55	39,765	30	21,44	41,094	2,65	0,032
24. Konformism	22	18,21	39,624	19	22,64	38,780	33	8,86	42,139	32	20,21	40,695	31	20,15	39,808	3,31	0,011
25. Tööstuslik saastatus	2	41,97	44,397	2	44,53	42,160	6	27,83	45,962	3	46,43	46,035	2	42,95	44,460	5,57	0,000
26. Kutsehaigused	37	1,37	44,835	32	16,27	46,760	35	7,23	43,647	26	24,14	48,229	34	16,36	44,055	7,71	0,000
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine	13	25,30	48,540	16	25,61	44,574	23	17,76	45,250	15	33,29	47,417	19	29,55	45,447	3,76	0,005
28. Rahvuskonfliktid	32	11,79	43,700	30	17,97	41,146	28	14,37	39,438	31	21,21	43,237	35	14,55	47,089	1,71	0,146
29. Kirjaoskamatus	39	-12,74	48,807	38	-1,46	46,235	38	-0,69	50,701	39	-1,60	48,824	39	7,12	48,764	2,61	0,034
30. AIDS	34	3,68	54,021	23	20,80	44,709	11	25,06	48,417	20	27,14	50,905	15	30,61	43,838	6,31	0,000
31. Maailma ilmalikustumine	35	3,25	51,942	35	9,53	43,166	36	5,80	45,670	36	11,10	43,887	37	9,77	42,218	0,95	0,435
32. Terrorism ja vägivald	26	17,09	43,312	21	21,98	44,698	15	23,33	42,986	12	34,34	43,150	17	29,70	43,263	5,61	0,000

	Tallinn			Tartu			Saaremaa			Lõuna-Eesti maakonnakeskused			Lõuna-Eesti väikeasulad			ANOVA	
	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	Koht	M	SD	F	p
33. Kliima soojenemine	15	24,53	47,895	9	32,97	44,955	5	29,37	40,548	7	41,33	42,976	14	30,91	44,882	4,95	0,001
34. Väikerahvaste häving	5	34,79	39,927	14	28,39	43,020	22	17,89	44,947	16	32,63	41,740	20	29,54	43,357	4,30	0,002
35. Osooniaugud	14	25,13	51,505	7	33,08	43,056	12	24,40	41,724	9	40,84	42,290	13	31,45	38,373	6,18	0,000
36. Sõltuvus internetist	3	41,28	43,122	3	41,85	41,655	4	33,09	48,074	2	47,12	45,441	4	39,01	47,844	3,18	0,013
37. GMO ohtlikkus	18	20,00	46,959	26	19,86	43,572	13	24,00	42,777	17	30,31	42,115	24	25,11	42,142	2,73	0,028
38. Jäätmed	7	32,82	45,936	8	33,03	44,059	8	26,69	46,453	10	39,95	42,861	11	33,82	45,191	3,03	0,017
39. Kosmoseprügi	19	19,49	48,581	27	18,67	44,616	19	20,11	45,067	19	27,69	44,872	27	22,37	47,310	1,93	0,103
Prognoos kokku		19,76	23,934		23,56	21,420		19,26	22,792		28,78	23,907		27,10	23,290	7,37	0,000
Keskonnaprobleemid		30,69	30,745		34,73	27,772		29,76	27,994		40,73	28,077		33,83	28,795	6,26	0,000
Terviseprobleemid		15,24	30,847		22,70	27,140		19,27	27,388		27,29	30,126		26,52	27,254	5,53	0,000
Sotsiaalsed probleemid		19,18	24,494		21,51	23,354		17,63	26,369		26,99	25,921		27,31	24,563	6,29	0,000
Poliitilised probleemid		14,76	25,946		19,13	23,877		14,59	24,209		23,98	25,353		23,17	25,051	6,55	0,000

Allikas: Autori andmed

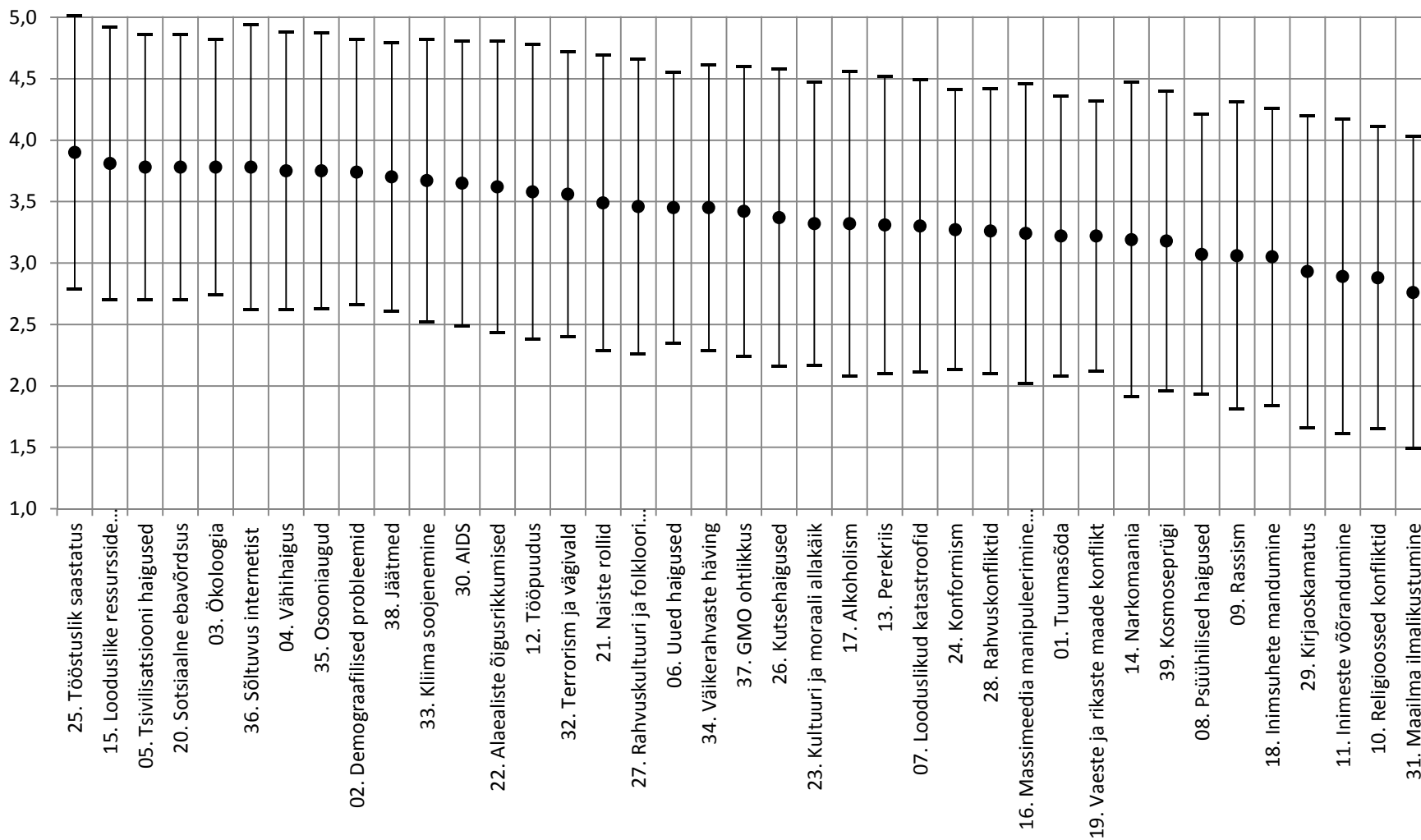
Lisa 14 Globaalprobleemide käsitlemise sagedus AS Postimees veebiväljaannetes perioodil jaanuar kuni oktoober 2012 (järjestatuna artiklite arvu alusel) ja tulemuste võrdlus globaalprobleemide tähtsustamisega

Globaalprobleem	arvamus.postimees	E24	Elu24	Ilmajaam.ee	Naine24	Postimees	sport.postimees	Tallinna Postimees	Tarbija24	Tartu Postimees	Üld-kokkuvõte	Tähtsus (M)
07. Looduslikud katastroofid		3	7	1		153	1		1		166	3,30
17. Alkohoolism	2	11	14		14	38	1	3	22	3	108	3,32
25. Tööstuslik saastatus	3	28	1	3	2	21		4	4	8	74	3,90
32. Terrorism ja vägivald	2	1	4			65					72	3,56
15. Looduslike ressursside ekspluateerimine	1	55				7			2	3	68	3,81
14. Narkomaania	6		1			34		1	5	1	48	3,19
20. Sotsiaalne ebavõrdsus	20	11	1		1	12				1	46	3,78
30. AIDS			3		3	5	1		17	1	30	3,65
19. Vaeste ja rikaste maade konflikt	4	11	1		1	8			2	1	28	3,22
28. Rahvuskonfliktid	4	1	1			19					25	3,26
38. Jäätmed	1	5				6		5	5	3	25	3,70
04. Vähihaigus		1	4		7	3			8	1	24	3,75
05. Tsivilisatsiooni haigused		1	3		17	1			2		24	3,78
13. Perekiis	8		4		4	2			2	2	22	3,31
10. Religioossed konfliktid	3	1				17					21	2,88
26. Kutsehaigused		2				2		1	16		21	3,37
02. Demograafilised probleemid		3	5		2	7			3		20	3,74
21. Naiste rollid	8	2			5	5					20	3,49
22. Alaealiste õigusrikkumised		1			1	8		3	4		17	3,62
16. Massimeedia manipuleerimine inimesega	5	1	1		1	7				1	16	3,24
33. Kliima soojenemine	1	2	1	2		8			1		15	3,67
08. Psüühilised haigused		1	1		12						14	3,07
36. Sõltuvus internetist	1	4	2		6					1	14	3,78
03. Ökoloogia				1	1	5			4	1	12	3,78
09. Rassism			1			3	7				11	3,06
12. Tööpuudus		10							1		11	3,58
01. Tuumasõda			1			5					6	3,22
18. Inimsuhete mandumine	1		1		4						6	3,05
34. Väikerahvaste häving	2	1			1	2					6	3,45
31. Maailma ilmalikustumine	5										5	2,76

Globaalprobleem	arvamus.postimees	E24	Elu24	Ilmajaam.ee	Naine24	Postimees	sport.postimees	Tallinna Postimees	Tarbija24	Tartu Postimees	Üld-kokkuvõte	Tähtsus (M)
37. GMO ohtlikkus			2		2				1		5	3,42
06. Uued haigused	1					1					2	3,45
35. Osooniaugud			1			1					2	3,75
39. Kosmoseprügi						2					2	3,18
27. Rahvuskultuuri ja folkloori kadumine										1	1	3,46
11. Inimeste võõrandumine												2,89
23. Kultuuri ja moraali allakäik												3,32
24. Konformism												3,27
29. Kirjaoskamatus												2,93
Üldkokkuvõte	78	156	60	7	84	447	10	17	100	28	987	

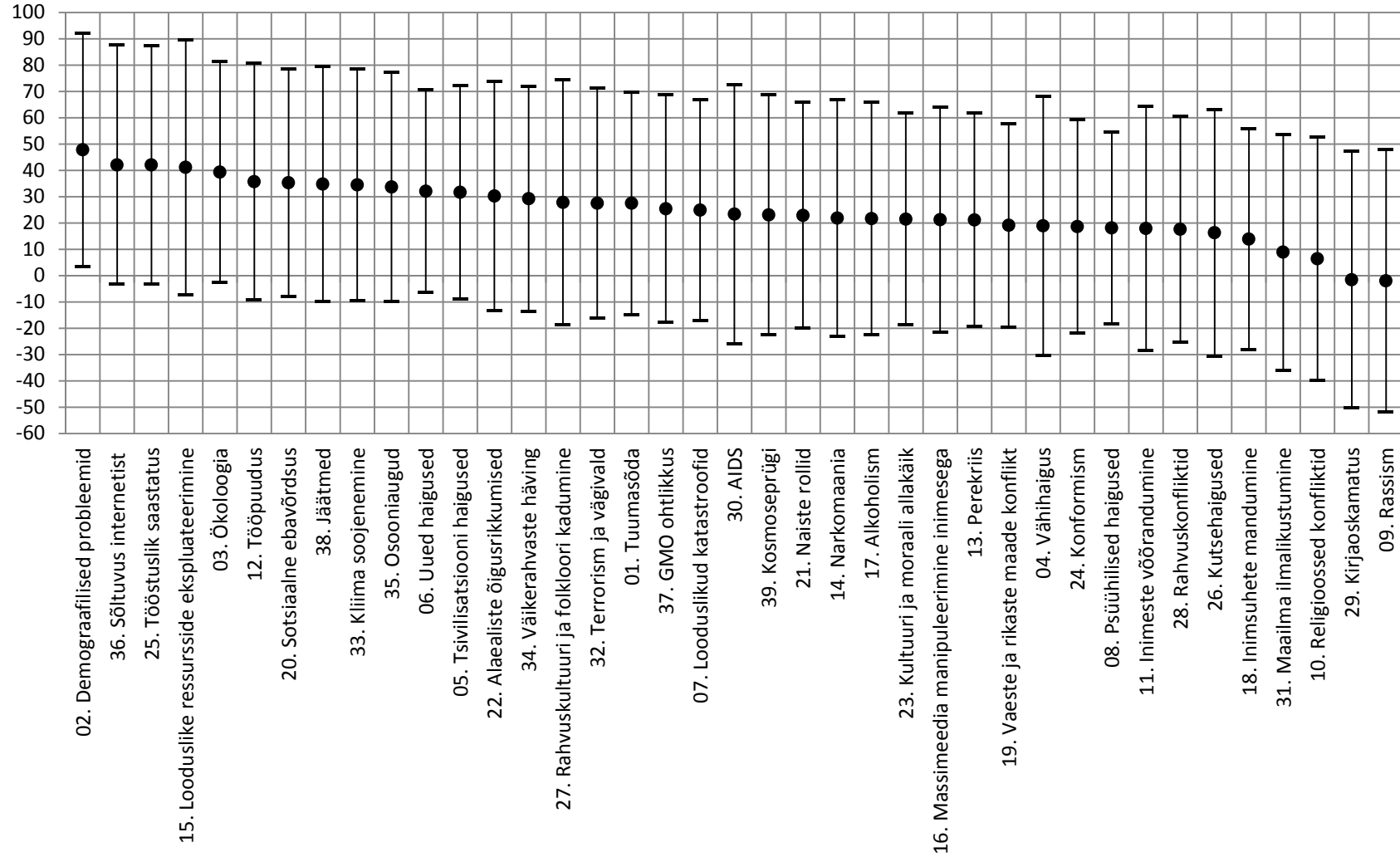
Allikas: Postimees 2012 ja autori andmed

Lisa 15 Globaalprobleemide tähtsus keskväärtuse (M±SD) järgi järjestatuna

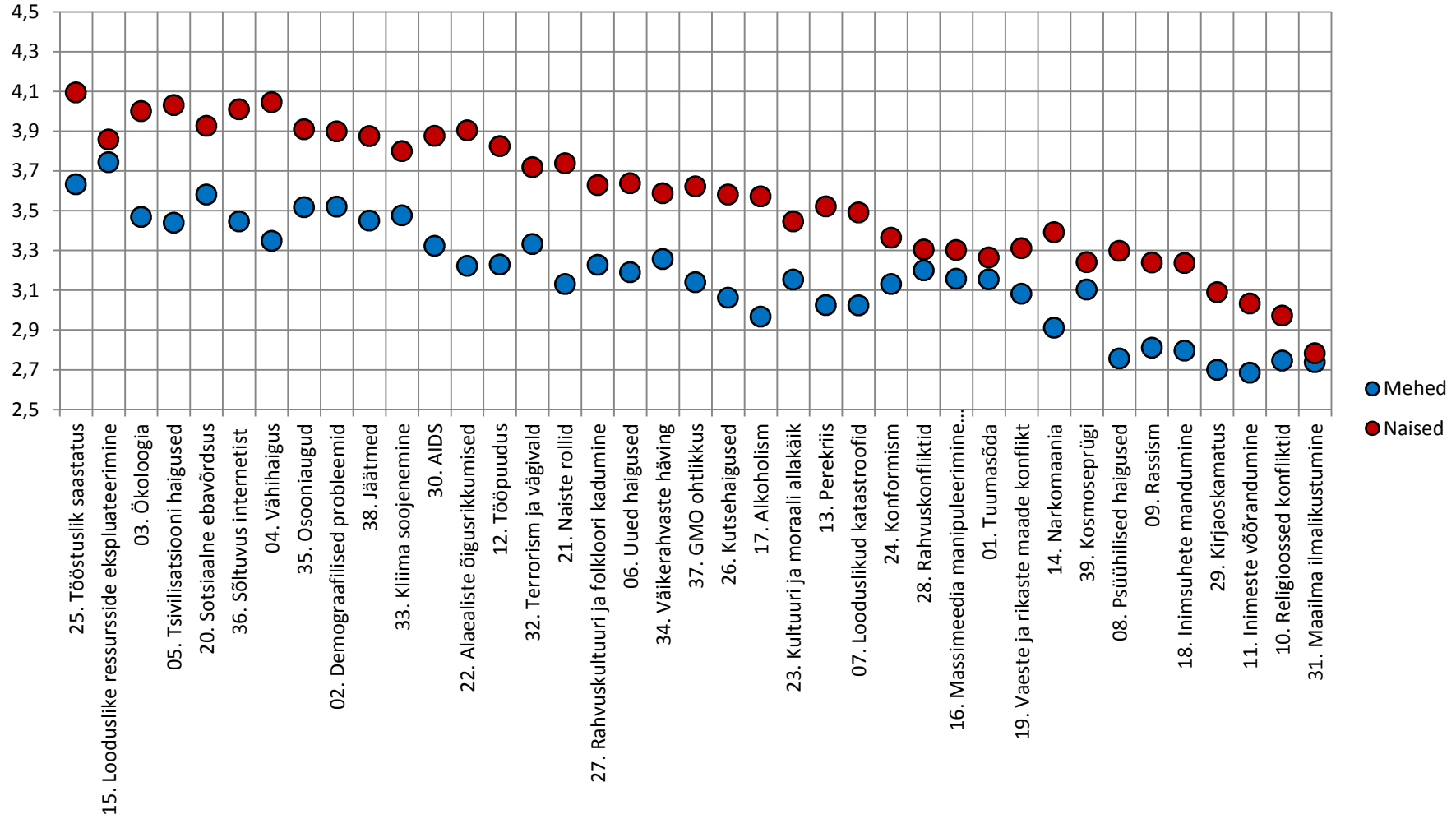
Allikas: Autori andmed

Lisa 16 Globaalprobleemide tulevikuprognosis keskvaartuse (M±SD) järgi järjestatuna

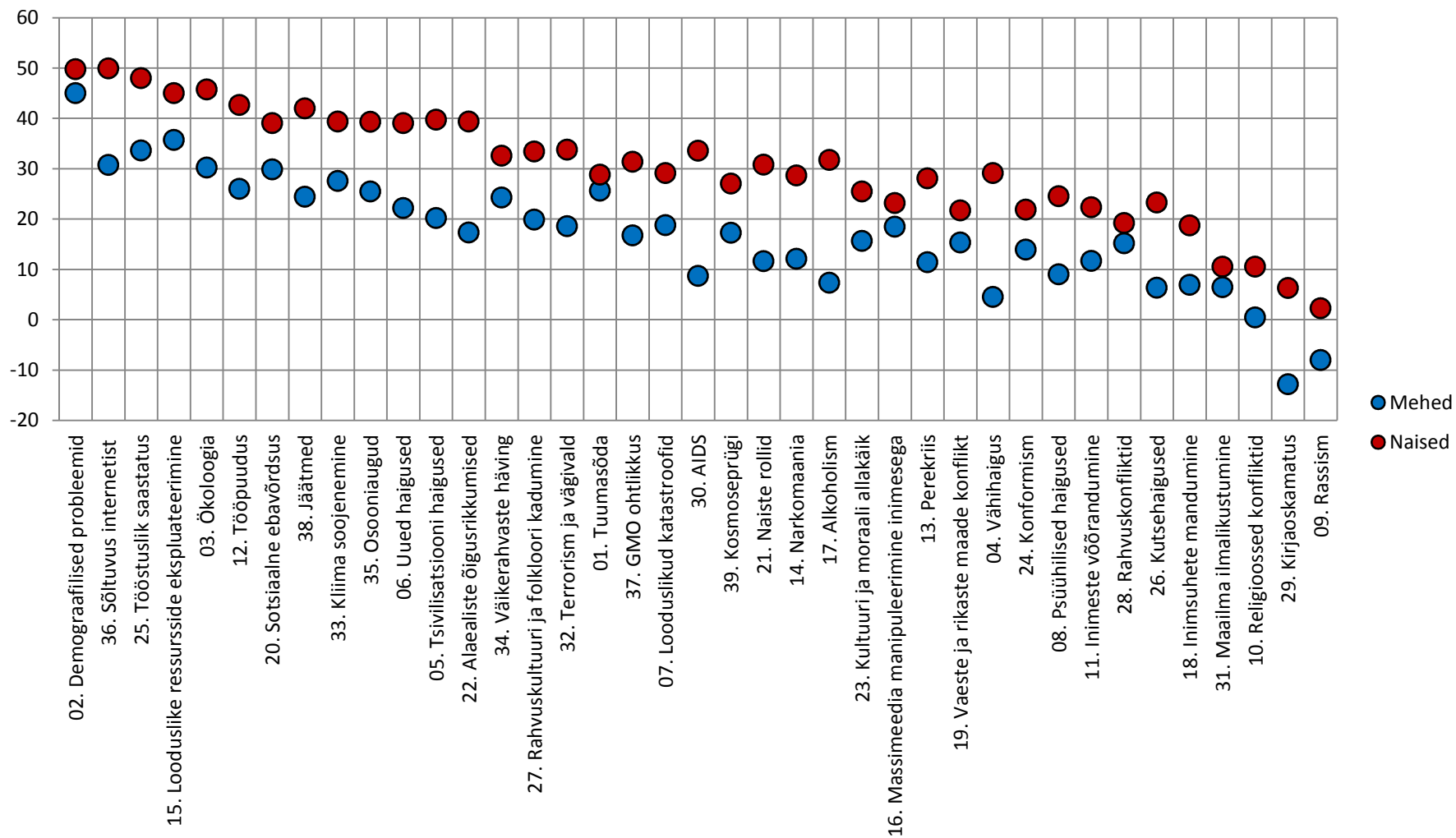
Allikas: Autori andmed

Lisa 17 Globaalprobleemide tähtsus soo järgi

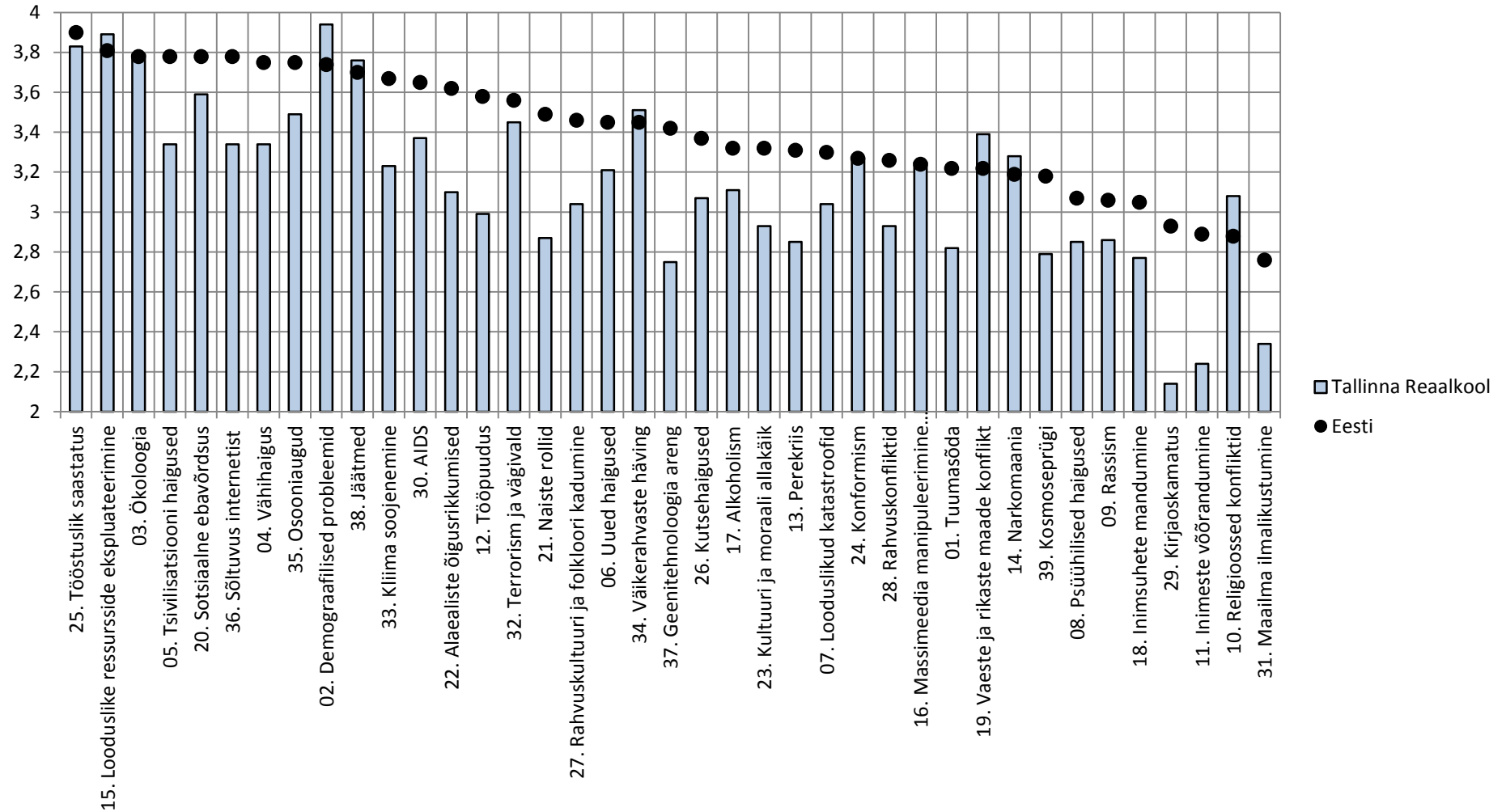
Allikas: Autori andmed

Lisa 18 Globaalprobleemide tulevikuprognosis soo järgi

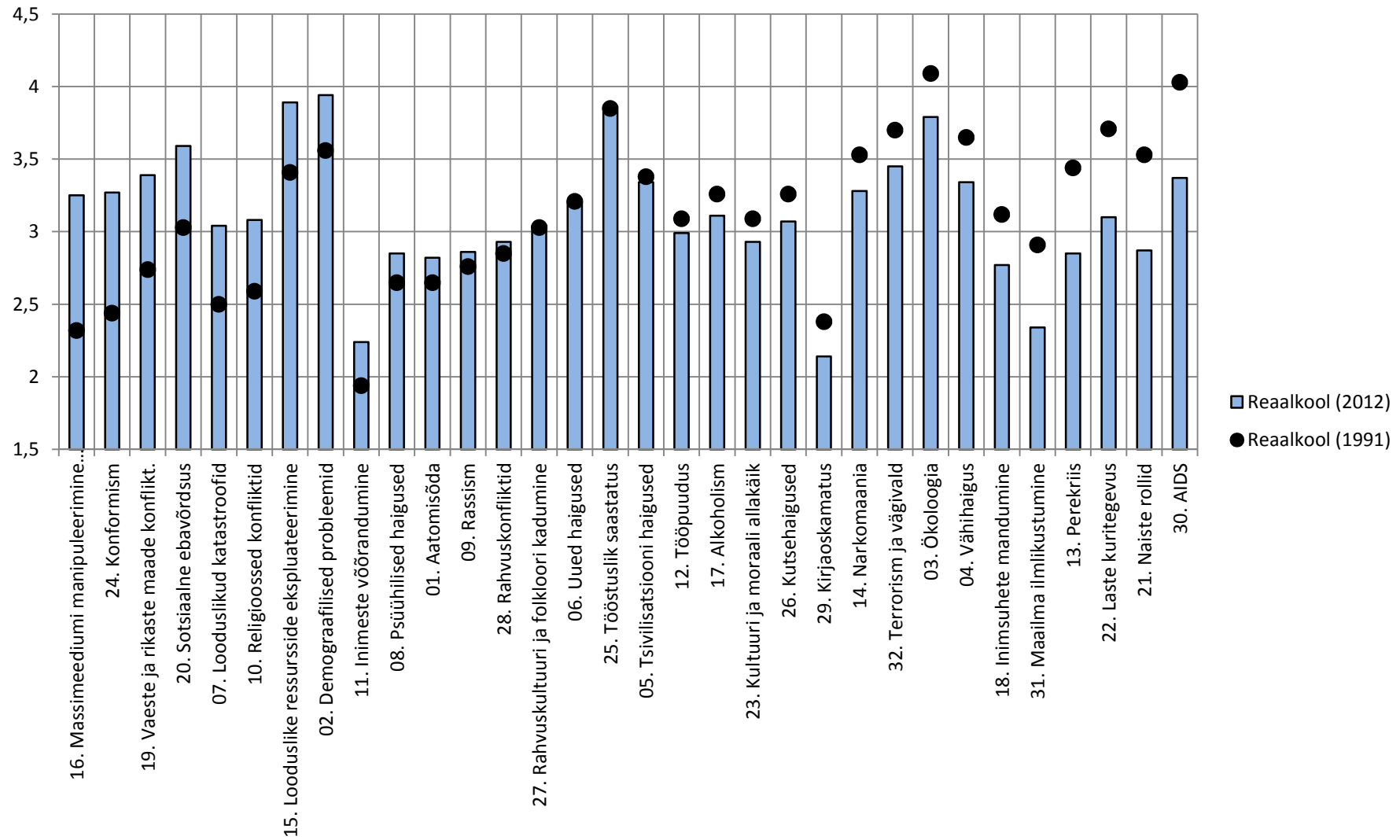
Allikas: Autori andmed

Lisa 19 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tähtsustamine 2012. aastal ja selle võrdlus Eesti keskmisega

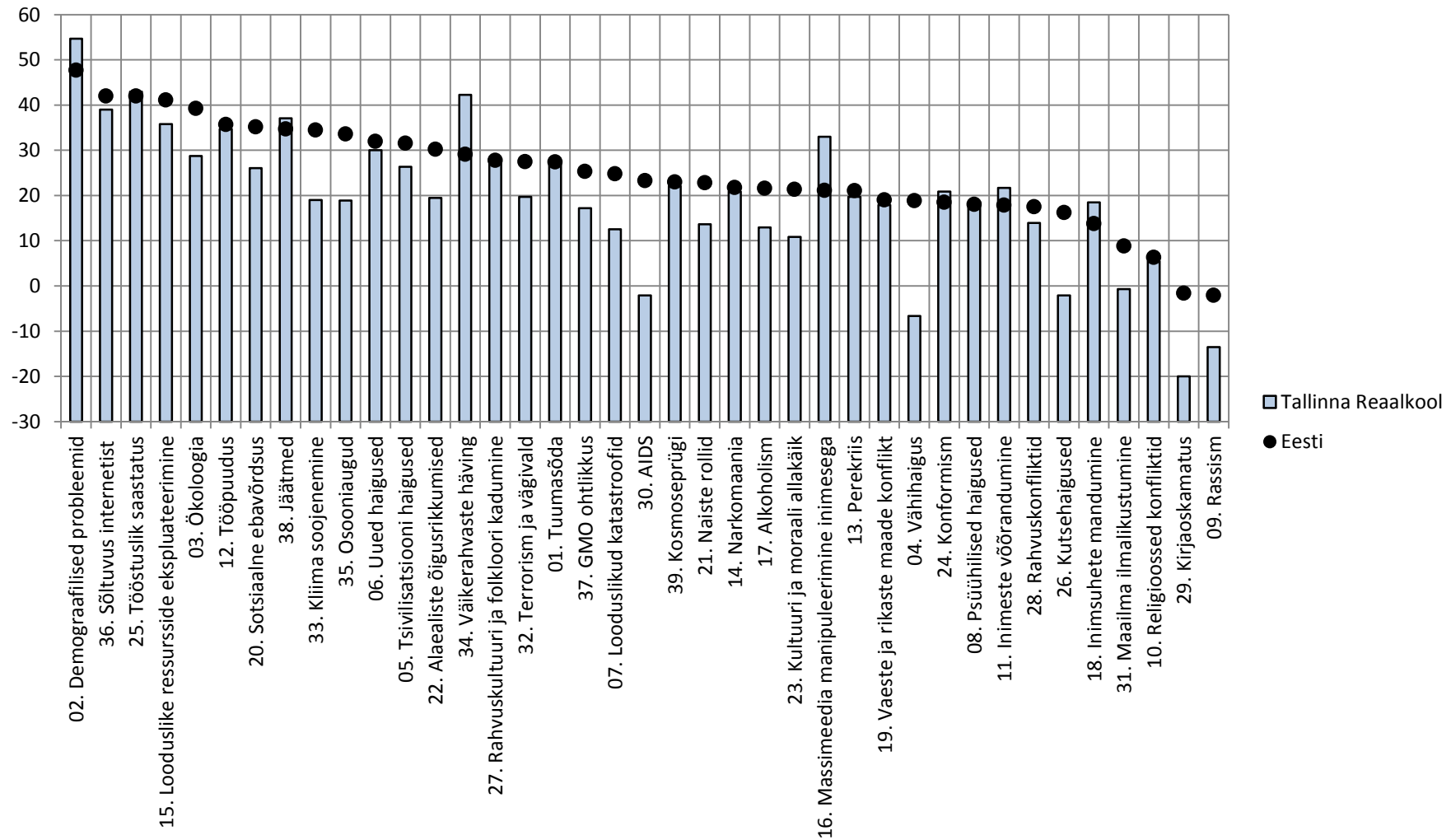
Allikas: Autori andmed

Lisa 20 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tähtsustamine 2012. aastal ja 1991. aastal

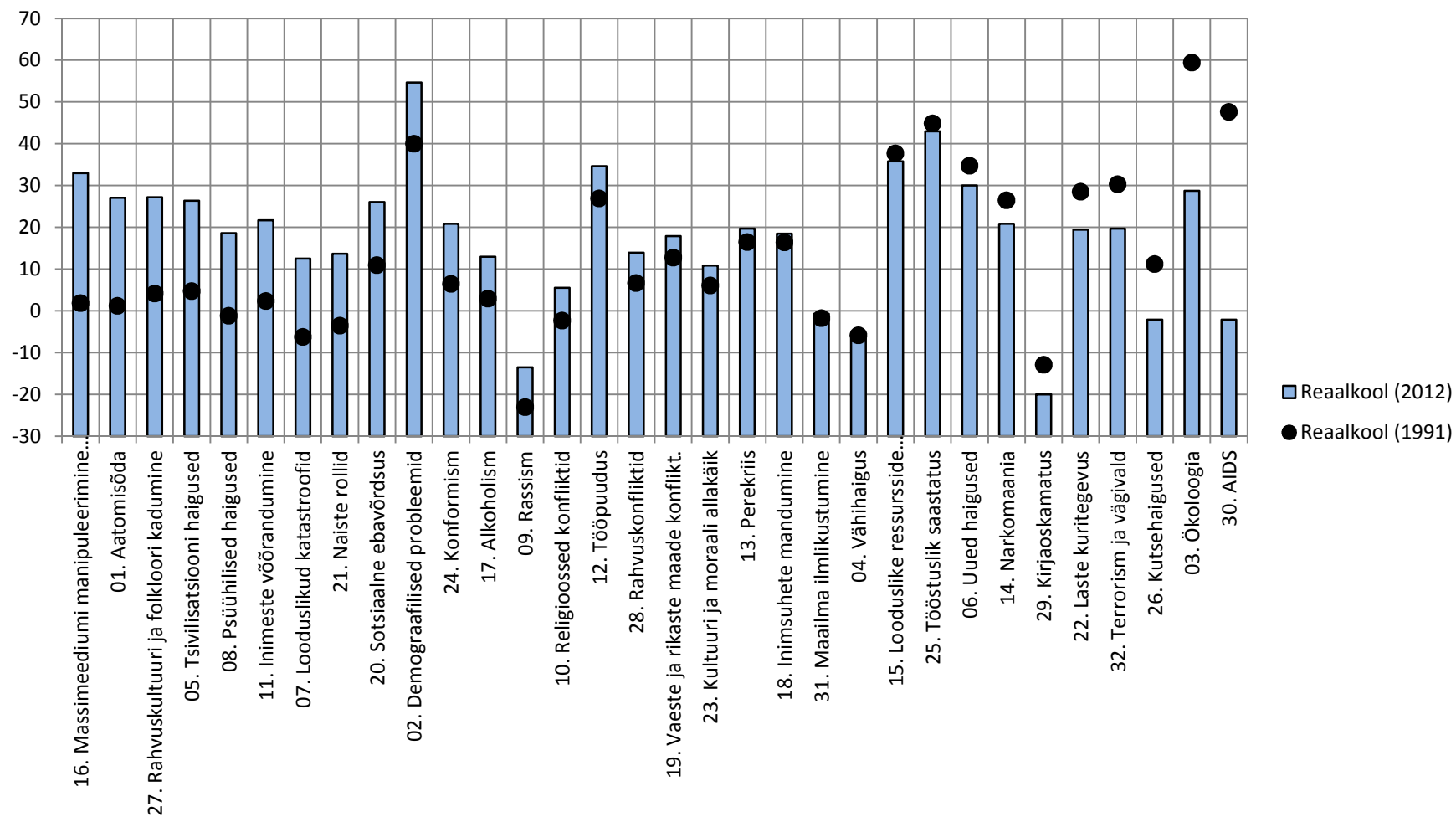
Allikas: Autori andmed

Lisa 21 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tulevikuprognos 2012. aastal ja selle võrdlus Eesti keskmisega

Allikas: Autori andmed

Lisa 22 Tallinna Reaalkooli õpilaste globaalprobleemide tulevikuprognosid 2012. aastal ja 1991. aastal

Allikas: Autori andmed

Lisa 23 Globaalprobleemide küsimustik

Globaalprobleemide küsimustik

Küsimustik sisaldab aktuaalseid globaalprobleeme. Tahame teada saada Teie arvamust globaalprobleemide kohta.

Iga väite järel on esitatud kaks skaalat (numbriskaala ja protsentuaalskaala).

Esiteks tuleb Teil väide korralikult läbi lugeda ja seejärel märkida numbriskaalal (1....5), kuivõrd oluline on antud probleem Teie jaoks **praegu**. Tõmmake ring ümber sobivale numbrile.

Antud skaala muutub järgnevalt:

- 1 = kui probleem on Teie jaoks täiesti ebaoluline;**
- 2 = kui probleem on Teie jaoks ebaoluline;**
- 3 = kui olete ükskõikne selle probleemi suhtes;**
- 4 = kui probleem on Teie jaoks oluline;**
- 5 = kui probleem on Teie jaoks väga oluline.**

Kui antud probleem on Teie jaoks isiklikult väga oluline, siis tõmmake palun ring ümber numbrile "5".

Kui vastav probleem Teid üldse ei puuduta, siis tõmmake palun numbrile "1" ring ümber.

Vahepealsed vastusevariandid valige vastavalt Teie arvamusele. Palun tõmmake ring ümber sellele numbrile, mis vastab kõige enam Teie arvamusele.

Teiseks tuleb Teil avaldada oma arvamus allpool esitatud väidete kohta, prognoosides antud probleemi aktuaalsust ja olulisust **50 aasta pärast** protsentuaalskaala alusel.

Juhul kui Te arvate, et 50 aasta jooksul antud probleemi aktuaalsus ei muutu üldse, siis palun tõmmake 0%-le ring ümber.

Juhul kui Te arvate, et antud probleemi aktuaalsus ja olulisus on 50 aasta pärast vähenenud, siis märkige ringiga koht piirkonnas -100%-st kuni 0%-ni.

Kui antud probleem on lahendunud täielikult ja muutunud täiesti ebaoluliseks, siis tõmmake palun -100%-le ring ümber.

Kui antud probleem aga mingil määral jääb eksisteerima, siis tõmmake ring ümber kas -10%-le või -20%-le.

Juhul kui Teie arvates antud probleemi aktuaalsus ja olulisus 50 aasta jooksul kasvab, siis märkige palun vastavalt Teie prognoosile ringiga koht piirkonnas 0%-st kuni +100%-ni.

Kui antud probleemi aktuaalsus ja olulisus kasvab tühisel määral, siis palun tõmmake ring ümber kas +10%-le või +20%-le, vastavalt Teie arvamusele.

Juhul kui antud probleemi aktuaalsus ja olulisus katastroofiliselt kasvab, siis tõmmake ring ümber +100%-le.

TÄNAN TEID KAASTÖÖ EEST.

M. Talvik

Väited:

1. Inimkonda ähvardab oht hävida aatomisõjas.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

2. Inimkonda ähvardab elanikkonna plahvatuslik juurdekasv, mille tagajärjel tekib elamiseks esmavajaliku vee, toidu jmt. suur puudus, mis tähendab paljudele inimestele ka surma.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

3. Tööstuse areng ja kemikaalide kasutamine põhjustab taimestiku ja loomastiku hävingu, mullapinnase ja viljade mürgituse, mis asetab ohtu inimese tervise ja elu.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

4. Üha suuremaks ohuks inimkonna jaoks on muutumas vähihaigus, mis on sageli ravimatu. Paljud vähivormid viivad surmani.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

5. Praeguse elustiiliga kaasnev sage stress kutsub üha sagedamini esile niisuguseid laialt levinud haigusi nagu südameinfarkt, kõrgvererõhutõbi, veresoonte lupjumine ja veresoonte haavandid. Stress kujutab ohtu inimese tervisele ja elule.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

6. Kaasaegne tööstuse areng, keskkonna saastatus, kiire elutempo ja elutingimused võivad põhjustada uute tundmatute haiguste teket, mis kujutavad endast tõsist ohtu inimkonna jaoks.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

7. Looduskatastroofid, nagu maavärinad, vulkaanipursked jmt. toimuvad ka edaspidi kontrollimatult ja kujutavad endast tulevikuski inimesele tõsist probleemi.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

8. Pidevad kartused ohtude ees, erinevad stressifenomenid ja psüühilise hügieeni põhimõtete arvestamata jätmine kutsuvad esile üha enam psüühilisi haigusi, nagu depressioon, neuroos ja skisofreenia.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

9. Erinevatest rassidest inimeste vahel kasvab vihavaen ja eelarvamused ühe rassi üleolekust teiste suhtes jäävad püsima. See viib tagakiusamiseni, avaliku agressioonini ja üksikute rasside täieliku hävitamiseni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

10. Erinevate religioonide esindajad tunnevad üksteise vastu antipaatiat ja on veendunud selles, et nende tõde on ainuõige. See võib viia konfliktide teravnemiseni ja koguni ususõdadeni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

11. Tehnika ja infotehnoloogia areng viib selleni, et inimesed tunnevad end ülearustena, mis hakkab ohustama nende psüühilist tervist.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

12. Massiline masinate ja arvutite tarvitusele võtt põhjustab ülemaailmse tööpuuduse tõusu, mis viib selleni, et paljudel perekondadel tekib elamiseks vajalike rahaliste vahendite puudus.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

13. Praegu võib näha perekonna tähtsuse kahanemist ja seetõttu võtavad kasvatuslikke funktsioone enda kanda mitmed erinevad asutused - lastesõimed, lasteaiad ja koolid. Sellega jäävad lapse põhivajadused rahuldamata, mis põhjustab emotsionaalse arengu häireid ja väärte sotsiaalsete hoiakute teket.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

14. Narkomaania levib üha enam ja võib viia ühiskonna bioloogilise allakäiguni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

15. Energiressursside pidev tarbimine viib aja jooksul nende täieliku ammendumiseni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

16. Massimeediume kasutatakse inimestega manipuleerimiseks. Selle tulemusena tekib tunne, et indiviid on kaugjuhitav, et tal puudub oma arvamus ning et temalt on röövitud autonoomia, vabadus ja enesemääratlus.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

17. Leviv alkoholism põhjustab laiaulatusliku isiksuse mandumise ja võib viia inimkonna bioloogilise allakäiguni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

18. Suured linnad põhjustavad inimeste vaheliste kontaktide vaesestumist, isegi kadumist. Inimesed huvituvad palju vähem teistest inimestest, tunnevad end mahajäetutena, üksildastena, mis mõjutab nende enesetunnet ja vaimset tervist ebasoodsalt.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

19. Erinevus arenenud ja arengumaade vahel kasvab pidevalt, kuna arengumaadele osutatud abi on pealispinnaline ja asjatundmatu, mis viib arengumaad poliitilisse, tehnoloogilisse ja majanduslikku sõltuvusse. See teeb arengumaade probleemide lahendamise ja enesemääramise võimatuks.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

20. Sotsiaalne ebavõrdsus eksisteerib edasi - ühed elavad külluses ja luksuses, teistel aga ei jätku eluks vajalikke ressursse. Seeläbi tekivad vastuolud, vihavaen ja kadedus.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

21. Naiste koormamine palgatööga, ajapuudus ja väsimus teevad võimatuks ema ja abikaasa rolli täitmise, mis mõjub negatiivselt perekonnaelule ja põhjustab konflikte.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

22. Tung materiaalse heaolu järele viib selleni, et vanematel on üha vähem aega oma laste ja nende kasvatamise jaoks. Seepärast loovad lapsed kampu ning jõuke, tarvitavad alkoholi ja narkootikume ning kontakteeruvad kuritegeliku maailmaga. See viib kõlbelisele allakäigule ja väärade sotsiaalsete hoiakute kujunemisele.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

23. Üha kiirenev elutempo ja pürgimine materiaalsete väärtuste poole mõjuvad nii, et inimene pühendab üha vähem tähelepanu kõrgete intellektuaalsete ja eetiliste väärtuste arendamisele. Selle tulemusena langeb tunduvalt ühiskonna kultuuriline ja kõlbeline tase.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

24. Praegune maailmamudel surub sotsiaalsete standardite kaudu peale kindlaid mõtlemis-, suhtlemis- ja käitumisviise. See viib individuaalsuse hävitamisele mõtlemises ja tegevuses, isikliku identiteedi ja vastutustunde kadumisele.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

25. Kiire tööstuse areng ja ebapiisav looduskeskkonna kaitse põhjustavad peatset looduskeskkonna hävimist. Taimestik hävib ning suured maaalad kõrbestuvad. Õhk ja vesi saastuvad.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

26. Teatud elukutsete puhul (näiteks kus on tegemist radioaktiivsete või keemiliste ainetega) on halvad tingimused ja mitterahuldav tööhügieen kutsehaiguste sagenemise põhjusteks. Nende kutsealade töötajate tervis ja koguni elu, samuti nende laste elud on tõsisel ohus.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

27. Seoses sellega, et maaelanikele paistab elu linnas kergena, mugavana, mitmekesisena ning arvatakse, et linnas on paremad kontaktid kultuurimaailmaga ja paremad võimalused meelelahutuseks, ollakse väga kergesti valmis kolima maalt linna. See viib rahvuskultuuri ja folkloori kadumisele.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

28. Natsionalism, konkurents rahvaste vahel ja vastastikune vihavaen suurendavad vastastikust mittemõistmist ja isoleeritust. See võib viia avaliku agressiooni ja sõja puhkemiseni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

29. Ikka veel lahendamata ja üha suurenevaks probleemiks on kirjaoskamatus, mis loob ohu, et ühiskonna intellektuaalne tase langeb tunduvalt.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

30. Viimastel aastatel on suurenenud AIDSi haigestunud inimeste arv. Tegemist on sageli ravimatu haigusega, mis levib väga kiiresti ja võib viia inimkonna hävinguni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

31. Seoses materialistliku elufilosoofia arenguga muutub usk ülearuseks. Üha rohkem inimesi ei seosta oma elu usupõhimõtetega. Religioon mängib üha väiksemat rolli inimtegevuse motiveerimisel ja inimeste maailmapildis, mis viib selleni, et inimesed juhivad printsiipidest, mis ei võta arvesse kõrgemaid väärtusi.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

32. Terrorism on muutunud kogu maailma haaravaks probleemiks. Terroristlike rühmituste tegutsemine, kes kasutavad vägivaldseid vahendeid, toob endaga kaasa kindlustunde puudumise ja ohu inimestele.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

33. Kliimasoojenemine on üha aktuaalsem teema. Arvatakse, et see toob kaasa globaalse õhutemperatuuri tõusu ning koos sellega maailmamere veetaseme tõusu.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

34. Globaliseerumine ehk üleilmastumine on toonud endaga kaasa võimaluse valida vabalt elukohta kõikjal maailmas. See võib viia väikerahvaste hävinguni.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

35. Inimeste poolt toodetud freoonid ja teised ained lõhuvad osoonimolekule. Selle tulemuseks on osooniaugud, läbi mille tungib maale UV kiirgus, mis võib hävitada kõik elava.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

36. Tänu interneti kättesaadavuse paranemisele on üha enam inimesi internetist sõltuvuses. See on viinud olukorrani, kus inimesed eelistavad vahetule suhtlemisele suhtlemist interneti vahendusel. See võib viia võõrandumiseni reaalsest inimsuhetest.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

37. Geenitehnoloogia areng on toonud poelettidele mitmeid geneetiliselt muundatud toiduaineid. Arvatakse, et need on tervisele kahjulikud kuna põhjustavad allergiat või mõjutavad inimese geneetilist koodi.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

38. Inimtegevus tekitab suurel hulgal jäätmeid, mille ümbertöötlemine on osutunud majanduslikult ebatasuvaks. Ohtliku jäätmed eraldavad keskkonda kahjulikke aineid. Inimkonda ähvardab oht mattuda iseenda tekitatud jäätmete alla.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

39. Üha suurem kosmose ärakasutamine inimkonna hüvanguks on viinud olukorrani, kus maa orbiidil leidub ohtrasti inimtekkelist prügi. Kosmosereostuse likvideerimiseks puuduvad hetkel võimalused. Hõljuv prügi seab ohtu satelliidid ja muu inimtegevuseks vajaliku tehnika. Samuti võib kosmoseprügi mõjutada maale jõudva päikesekiirguse hulka. Samuti võib see takistada inimkonna plaane rännata mõnele teisele planeedile.

1 2 3 4 5 -100% -90 -80 -70 -60 -50 -40 -30 -20 -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100%

Palun täitke ka järgmised andmed enda kohta:

Kool:

Klass:

Vanus:

Palun märkige oma sugu, tehes risti vastavasse kasti:

Mees

Naine

Resüme

Elame ajajärgul, mil Eesti elanikud Euroopa Liidu liikmetena tajuvad igapäevaelus ebastabiilsust. Maailmakorraldus on sattunud kriisi ning tsivilisatsiooni arengu tagajärjel tekkinud globaalprobleemid kujutavad endast aina suuremat ohtu inimliigi säilimisele.

Käesolevas töös uuritakse Eesti gümnaasiumiõpilaste suhtumist globaalprobleemidesse ning selle muutumist kahe kümnendi jooksul. Küsimustikule vastas 2012. aastal 1391 gümnaasiumiõpilast üle kogu Eesti. Tulemusi võrreldi ajavahemikul 1991 kuni 1995 korraldatud küsitluste tulemustega. Küsimustikus kirjeldatud 39 globaalprobleemi kohta tuli õpilastel anda hinnang viiepallisel skaalal, määrates probleemi tähtsuse. Seejärel tuli skaalal -100%-st kuni +100%-ni hinnata kirjeldatud probleemi tähtsuse muutumist 50 aasta pärast. Statistilisel andmetöötlusel kasutati ühe- ja kahemõõtmelise analüüsi meetodeid, faktoranalüüsi ning dispersioonanalüüsi meetodeid ANOVA ja MANOVA.

Uurimistöös selgus et globaalprobleemid on Eesti ühiskonnas gümnaasiumiõpilaste arvates tähtsad. Kahe kümnendi jooksul on muutunud õpilaste poolt tähtsustatavad probleemid. 2012. aastal muretsesid noored rohkem energiaressursside ammendumise, inimkonna jätkuva kasvu ja sotsiaalse ebavõrdsuse pärast. Tähtsuse on kaotanud tuumasõja oht ning AIDSi probleem.

Usutakse, et globaalprobleemid on 50 aasta pärast tähtsamad, kui nad on täna. Kasvanud on pessimism eelkõige sotsiaalsete ja poliitiliste probleemide osas.

Sotsiaal-demograafilistest faktoritest mõjutasid suhtumist globaalprobleemidesse enam sugu, piirkond ja õppekeel. Ilmnes, et naised tähtsustavad kõiki globaalprobleeme rohkem kui mehed ning on tuleviku suhtes pessimistlikumad. Lõuna-Eestis olid probleemid tähtsamad ning tuleviku suhtes oldi pessimistlikumad kui Tallinnas. Eesti õppekeelega koolide õpilased tähtsustasid enam keskkonnaprobleeme, vene õppekeelega koolide õpilased rohkem terviseprobleeme ja sotsiaalseid probleeme ning olid nende suhtes ka eesti õppekeelega koolide õpilastest pessimistlikumad. Tulemustest selgub et õpilased on tähtsaks peetavate globaalprobleemide suhtes pessimistlikud ja mittetähtsaks peetavate probleemide suhtes optimistlikud.

Õpilaste poolt tähtsaks peetavad keskkonnaprobleemid leidsid ka meedias enim kajastamist. Naiste jaoks tähtsamaid probleeme käsitleti enam just naistele mõeldud veebiväljaannetes.

Abstract

Attitude Towards Global Problems and Change of Assessment from 1991 to 2012

We live in a period when Estonian people as citizens of the European Union sense instability in their everyday life. The world order has fallen into crisis and global problems come up in consequence of progress of civilization prefigure the bigger and bigger threat to the continuance of humankind.

In the present study the attitude towards global problems of high school students and its change in two decades was examined. The survey carried out in 2012 questioned 1,391 students all over Estonia. The results were compared with the results of the survey conducted from 1991 to 1995. The students had to evaluate how important are the described 39 global problems for them personally on a scale of five grades and also assess on a scale table (from -100% to +100%) the change of the problem within 50 years. For statistic data processing one- and two-dimensional analyzing methods, factor analysis and dispersion analysis methods ANOVA and MANOVA were used.

It turned out that global problems are important in Estonian society in the opinion of the students. During two decades the importance of certain problems has changed. When compared with the past survey, the present youth is more worried about the exhaustion of energy resources, the continuous growth of the world population and the issues of social inequality. Problems of AIDS and nuclear war have lost their importance.

Students believe that global problems will become more important after 50 years in comparison with the present situation. Above all pessimism has increased towards social and political problems.

From among socio-demographic factors the results are most affected by gender, region and study language. It occurred that women deem global problems more important than men and report greater pessimism about the solution of problems in the future. The students of South-Estonia regard problems more important and are more pessimistic than the students of Tallinn. The students of Estonian language schools attach more importance to environmental problems, while students from Russian schools to health and social problems being also more pessimistic about these problems. There is a pessimistic outlook concerning finding solutions to crucial problems in the future and optimistic outlook concerning unimportant problems.

The survey indicated that there exists a connection between world problems deemed important by high school students and those most reflected by the media. The problems deemed important by women were discussed more specifically in news portals for women.